

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ ŠESTÝ ROČNÍK

10

Kázeň — předpoklad vysoké kvality a efektivnosti přípravy vojsk

Dokumenty XV. sjezdu KSČ a Rozkaz ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1976—1977 zdůrazňují požadavek nepřetržité vysoké bojové pohotovosti v celém komplexu jako nejdůležitější činitel vojenské připravenosti naší armády a celkové obranyschopnosti našeho socialistického státu. Neustálá pohotovost armády je jednou z nezbytných podmínek, které zabezpečují úspěšné budování socialistické vlasti.

Důležitou podmínkou vysoké bojové pohotovosti a připravenosti mezi jiným je neustálé upevňování organizovanosti, pořádku a vojenské kázně u všech jednotek a útvarů.

Abychom mohli správně vyhodnotit vztah mezi bojovou pohotovostí a kázní, je správné říci, jak tuto otázku vyzvedával a jak na ni poukazoval V. I. Lenin, který považoval vojenskou kázeň za jeden z nejdůležitějších základů výstavby a přípravy armády. V době nejtěžší pro Rudou armádu, V. I. Lenin neustále obracel pozornost na význam kázně u vojsk, trval na plnění zákonů, řádů, rozkazů a nařízení velitelů.

„Systematická, neustálá a všestranná příprava k obraně země, sebekázeň všude a vždy, využití všech prostředků k zvýšení kázně ve všech oblastech života... — je úkolem dne, je přípravou revoluční války ve skutečnosti a nejen slovy“, — psal Lenin v souvislosti s obranou mladého socialistického státu dělníků a rolníků. Spojoval úroveň kázně s bojeschopností Rudé armády a s obranou celé sovětské země.

Z toho pro budování socialistické armády vyplývá trvalá, budováním a bojovými zkušenostmi Sovětské armády ověřená skutečnost, že ukázněnost vojáků je jedním z hlavních článků, který řeší otázky bojeschopnosti vojsk.

Při hodnocení vztahu bojové pohotovosti a pevné kázně je zapotřebí vzít vždy v úvahu mezinárodní situaci, která zejména pro nás znamená neustálé zvyšování politické bdělosti vojáků. Pro bojovou pohotovost vojsk, organizo-

vanost a vojenský pořádek byla by velmi nebezpečná politická bezstarostnost, kterou se snaží do naší společnosti a armády zanášet naši třídní nepřátelé.

Proto pevná kázeň vyžaduje všestranné upevňování třídního uvědomění vojáků, zdokonalování jejich schopností hodnotit mezinárodní politiku a události z hlediska výstavby socialistického státu a zájmů socialistického společenství a učit vojáky vést aktivní ideologický boj s cizími a socialismu nepřátelskými názory. Přitom vychovávat vojáky v lásce k socialistické vlasti a nenávisti k třídnímu nepříteli.

Jestliže ukázněnost, jako stálý rys armády, byla mimořádně důležitá ve všech minulých válkách, tak v soudobé válce její význam mnohonásobně vzrůstá. Tato je odrazem osobní odpovědnosti vojáka za obranu socialistické vlasti.

V soudobých podmínkách, kdy naše armáda je vybavena moderní bojovou technikou, a podmínky pro vedení bojové činnosti jsou složité, kdy stavíme na první místo vysokou kvalitu v bojové přípravě vojsk, kdy využíváme i hledáme cesty k zefektivnění výcvikového procesu, neobyčejně vzrostl význam vojenské kázně pro dosažení vysoké bojové pohotovosti a bojeschopnosti vojsk. Tato je proto rozhodujícím činitelem při výchově a výcviku, neboť jedině tak můžeme plnit linii XV. sjezdu KSČ ve zvyšování efektivnosti, produktivity a kvality naší práce. Proto hovoříme-li o vysoké kázni vojáka, máme na mysli co nejdůslednější dodržování základních řádů, předpisů, plnění rozkazů a nařízení velitelů, přesnost při výkonu vojenské služby, svědomitý vztah ke všem úkolům, odpovědný přístup k výcviku, osvojení si bojového mistrovství a dovedné zvládnutí bojové techniky a výzbroje. Je to tedy široký okruh otázek, které tvoří pevnou — vysokou kázeň vojáka.

Ideovým základem ukázněného vojáka je jeho komunistický světový názor. Voják se stává ukázněným, jakmile získá pevné přesvědčení o nezbytnosti správného chování. Právě marxisticko-leninský světový názor usměrňuje všechny síly a schopnosti vojáků k uvědomělému upevňování vojenské kázně a ke kvalitnímu zvládnutí všech předmětů bojové a politické přípravy. Pomáhá jim pochopit úlohu organizovanosti a kázně v armádě, podporuje a upevňuje u nich vysoké morální bojové a morálně psychologické vlastnosti a vede je k tomu, aby přesně dodržovali stanovený vojenský režim života. Je-li takto voják připraven, jsou také vytvořeny příznivé podmínky pro rozvoj iniciativy a odpovědnosti vojáků, která vychází nejen z vnějšího vlivu, tj. ze strany nadřízeného velitele, ale i z vnitřního přesvědčení vojáka. Voják je tedy podněcován jednat určitým způsobem, upevňuje se jeho charakter, a přitom získává správné návyky ukázněného jednání a chování.

Ideově zocelený voják neporušuje pravidla vojenského života a naopak sám aktivně bojuje za upevnění kázně u jednotky. Potom takový voják jedná vždy a všude správně a nejen před zraky velitele. A to je právě důležité pro jednání a chování vojáka za bojové situace, kdy velmi často bude nucen jednat samostatně a iniciativně. Má-li voják vypěstovány vysoké morální bojové a morálně psychologické vlastnosti, je připraven správně jednat za každé i velmi složité bojové situace.

Vytváření těchto vlastností však ovlivňuje i celkový způsob vojenské služby, vojenského života, výchovy a organizace výcviku v jednotce.

Vzorné plnění základních řádů, přísný režim, správná organizace života u jednotky působí na vojáky a vedou je k přesnosti, pečlivosti a ukázněnosti.

Plnění řádů, vojenský pořádek, pevný denní řád vede vojáky k tomu, aby vždy a všude udělali všechno včas a přesně a snažili se dělat vše tak jako ostatní příslušníci jednotky. Voják si zvykne žít podle pevného denního řádu, pochopí, co je kázeň a upevňuje si takové vlastnosti jako obratnost, pečlivost, vytrvalost, pozornost, přesnost, smysl pro kolektiv apod. Při dnešních požadavcích v boji, kdy každá minuta rozhoduje o jeho výsledku je to zvlášť důležité.

Zvláštní význam pro upevňování kázně má vysoká organizovanost výcviku, promyšlené stanovení výcvikových úkolů, pevný a nenarušovaný plán bojové a politické přípravy, včasné a úplné materiální zabezpečení.

Je zapotřebí, aby si každý velitel, náčelník a politický pracovník uvědomoval význam vojenského pořádku a organizovanosti pro celkovou připravenost vojáků. K tomu je zapotřebí přesná a promyšlená organizace výcvikového dne, racionální využití výcvikových hodin ke zdokonalení znalostí, dovedností a návyků. Prozřavý velitel promýšlí vše do každé maličkosti, nikdy neimprovizuje. V takovém případě každý podřízený voják přesně ví co, kde a jak dělat a celý kolektiv je schopen vzorně splnit každý úkol. Doba určená pro výcvik se nepromarnuje, ale plně efektivně využívá.

Velitel musí mít také přehled o úrovni výcviku, znát co může od vojáků očekávat, jak se říká „nesmí nic ponechat náhodě“. Přitom je třeba dbát neustále na pořádek a ukázněné plnění úkolů, úkonů a cviků vojáky a nepřipouštět zlehčování podmínek.

Je velmi důležité soustavně vštěpovat vojákům, aby jednali vždy přesně a organizovaně, udržovali v pořádku zbraně, techniku, výcvikový materiál, dbali na výstroj a dodržovali stanovené normy jednání s nadřízenými a správně vystupovali na veřejnosti.

To vše má značný vliv na formování návyků jednat ukázněně, upevňuje morálně psychologické vlastnosti a připravuje vojáka k bojové činnosti.

Dnes více než kdy jindy spolu úzce souvisejí nejdůležitější složky bojové pohotovosti — moderní technika a zbraně, dokonale vycvičený specialista, pevná kázeň a organizovanost vojenského života.

Jakákoli neorganizovanost a zejména odporující si nařízení, nebo rušení dříve vydaných rozkazů velitele, má negativní vliv na morální stav vojáků. Nedosáhneme u nich přesvědčení, že každé nařízení jejich velitele je hluboce promyšlené a účelné, a že musí být splněno za každou cenu a včas.

Výchova ukázněného vojáka musí tedy prolínat celým výcvikovým procesem. To znamená nejen při pořadové přípravě, ale při každém zaměstnání nebo cvičení, v osobním volnu, v celém průběhu denního života u jednotky.

* * *

Několik slov o významu kázně pro polní výcvik vojáků.

Polní výcvik je základem bojové přípravy, je nedílnou podmínkou bojové pohotovosti. Velký význam pro kvalitu polního výcviku má taktická příprava, v prvé řadě taktická cvičení a taktická cvičení s bojovou střelbou. Přitom klademe důraz na výcvik malých jednotek, jako je prapor, rota, četa, družstvo a obsluha. Jejich vycvičenost, sladěnost a pohotovost k boji je přímo závislá na kvalitě přípravy a vedení taktických cvičení a zaměstnání.

Podíváme-li se blíže, tak vidíme, že proces utváření vysoce kvalitního polního výcviku vojsk má celou řadu charakteristických rysů. Některé z nich se přímo vztahují a kladou vysoké požadavky na bojovou kázeň vojáků.

Především je zapotřebí znát takový charakteristický rys při výcviku, jako je komplexnost taktické a střelecké přípravy za použití různých druhů zbraní a techniky v podmínkách, které se maximálně přibližují skutečnému boji. Přitom je nezbytná pevná a nepřetržitá součinnost jednotek a útvarů různých druhů vojsk, slaďuje se palba a manévry a zefektivňuje se velení vojsk.

Pro soudobá taktická cvičení je charakteristický velký rozmach, rychlý spád účinností, překvapení, manévrová činnost vojsk, plnění úkolů ve dne i v noci, v různých podmínkách a v těžkém terénu. Taktická situace se vyznačuje velkou dynamikou, častými změnami a vyžaduje od vojáků aktivní a rozhodnou bojovou činnost, smělost, odvahu, předvídavost i překonávat těžkosti. Tyto ukazatele jsou zejména charakteristické pro útočný boj, kde rozhodují překvapivé a rozhodné údery do boku a týlu nepřítelů, skrytý a smělý manévry, násilný přechod vodních toků z chodu apod.

Součinnost velkého množství vojsk a moderní bojové techniky klade vysoké nároky na samostatnou a aktivní činnost velitelů. Velitelé jednotek musí mít široký taktický rozhled a jednat směle, iniciativně, přesně a samostatně.

Jednou z důležitých podmínek je ukázněné přísné dodržování a plnění taktických norem. Tyto normy vyplývají ze zkušeností, vědeckých poznatků a z potřeb soudobého boje. Jsou objektivním kritériem hodnocení jednotlivců, jednotek i útvarů. Proto také náročně vyžadované plnění těchto norem při zaměstnáních a cvičeních slouží ke zvyšování úrovně polní připravenosti vojsk.

Soudobé požadavky na přípravu, organizaci a vedení taktických cvičení staví do popředí úlohu pevného a nepřetržitého velení. Systém velení, dovednost velitele a jeho štábu se staly jedním z rozhodujících činitelů boje.

Můžeme říci, že pro proces neustálého zvyšování a zdokonalování polního výcviku vojsk je charakteristická vysoká intenzita a náročnost. Při taktických cvičeních vojska plní úkoly ve složitě a náročné situaci a každý voják má vymezené funkční povinnosti, na jejichž kvalitním splnění závisí úspěch jednotky v boji. Vztahy uvnitř jednotky jsou velmi složité a každý příslušník družstva nebo osádky musí najít své místo v kolektivu a být připraven tak, aby kdykoli vzorně splnil svůj úkol a byl schopen zastoupit ostatní soudruhy. Vysoké nároky na jeho morální a bojové vlastnosti, tělesnou zdatnost, vzorné osobní chování i bojovou činnost zákonitě kladou specifické požadavky na kázeň vojska. Ukázněnost se stává jedním z rozhodujících a nezbytných činitelů.

Tyto požadavky vyplývají za prvé z funkčních povinností vojáka k technice, a to jak při jejím správném využití v boji, tak při jejím ošetřování a údržbě. Technická ukázněnost vojáků při taktických cvičeních neobyčejně vzrůstá a je nezbytná. Proto klademe tak velký důraz na dodržování ustanovení předpisů, řízení bojových vozidel v těžkém terénu a přesné plnění palebných úkolů za pohybu. Jakékoli porušení ustanovení předpisů, povrchní znalost techniky nebo nedokonalý návyk mají za následek nesplnění bojového úkolu a v boji ohrožení života vojáků a vyřazení bojové techniky nebo zbraně.

Za druhé, požadavek vysoké kázně vojáka pramení z jeho konkrétní funkce a úlohy, kterou plní při taktickém cvičení. Povinnosti každého vojáka jsou přesně časově i prostorově stanoveny v souladu s taktickým zámyslem a rozhodnutím velitele. Tyto povinnosti mají dočasný nebo trvalý charakter a určují chování a činnost nejen každého člena osádky nebo družstva,

ale i celých vojenských kolektivů. Např. úspěch zteče závisí na přesné a vzájemně sladěné činnosti pěchoty a tanků, dělostřelectva a letectva, ženijních a dalších speciálních jednotek.

V souladu s tím realizace zámyslu cvičení a rozhodnutí velitele předpokládá hluboké znalosti a přesné plnění řádů, předpisů, rozkazů a nařízení velitelů všemi vojáky. Taktická kázeň tak organicky zahrnuje pečlivé plnění funkčních povinností, vysokou organizovanost i tvůrčí přístup k plnění uložených úkolů. Přitom každý voják musí jednat iniciativně, směle, samostatně v zájmu splnění celkového úkolu jednotky.

Za třetí, specifické požadavky na kázeň vyplývají z celkové situace vytvářené při cvičení, z podmínek v průběhu výcviku vojsk, z vysokých nároků na kvalitní přípravu vojáků a jednotek. Jde zejména o uvědomělé formování morálně bojových a psychologických vlastností, výchovu k soudružské vzájemné pomoci a tvrdé sebekázi, o schopnost překonávat neočekávané těžkosti boje.

Pojem kázeň v soudobých podmínkách boje a výcviku vojsk se stal tedy daleko širší a hlubší. Zároveň s dodržováním celkového vojenského pořádku, který vyplývá z přísahy, základních řádů a předpisů, vzrostl i význam morálně politických a morálně bojových vlastností, jako je vysoké politické uvědomění, oddanost komunistické straně a lidu, vlastenecké a internacionální cítění, hrdinství, čest, odvaha, přesnost, sebeovládání, houževnatost při plnění povinností. Tyto činitele kázně tvoří kompaktní celek a velitelé a politické orgány je soustavným a nepřetržitým výchovným působením u vojáků upevňují. Můžeme říci, že právě při polním výcviku vojsk se tyto morálně politické a morálně bojové vlastnosti, které tvoří základ vojenské kázně, mohou projevit v koncentrované formě.

Výchova k ukázněnému chování vojáka na bojišti není automatická a předpokládá systematickou, cílevědomou a houževnatou organizátorskou a výchovnou práci velitelů, politických pracovníků, stranických a svazáckých organizací. Je přirozené, že tato práce, jako důležitá a nezbytná součást celého výchovného a výcvikového procesu, se vede nepřetržitě všemi prostředky ideové a morální výchovy v průběhu každodenního výcviku a služby v útvech. Tato skutečnost nevyklučuje přijímat i zvláštní a promyšlená opatření při přípravě a vedení taktických cvičení a zaměstnání. Samotné podmínky polního výcviku vytvářejí příhodnou situaci k výchově ukázněných vojáků. Vyžaduje to však od všech nadřízených a politických pracovníků, aby dovedli správně těchto podmínek využívat k promyšlenému zvyšování úrovně vojenské kázně.

* * *

Vysoká úroveň vojenské kázně v jednotkách a útvech závisí na cílevědomé a konkrétní činnosti všech vychovatelů. Vedoucí úloha však náleží velitelům.

Každý velitel s nedílnou velitelskou pravomocí má velkou pravomoc, důvěru a na základě svých znalostí a vůle a s využitím politických pracovníků a stranických a svazáckých organizací stanoví obsah a formy výchovy a výcviku, rozpracovává a uplatňuje potřebná opatření k vysoké organizovanosti a pořádku v jednotce nebo útvaru. Celkový stav v jednotce, včetně úrovně kázně, závisí tedy na veliteli, na jeho politických a odborných kvalitách i organizátorských schopnostech.

Nesmíme zapomínat ani na velký význam osobního příkladu velitele, který aktivně působí na podřízené a vede i je k ukázněnému chování a jednání. Osobnímu příkladu přikládal velkou váhu V. I. Lenin, který řekl: „Chceme-li dělníky a rolníky účinně vést ke kázni, musíme začít sami od sebe“. Rovněž M. V. Frunze: „Na ukázněnost vojáků mají nejhorší vliv i drobné případy neukázněného jednání náčelníků“.

Čím je složitější bojová situace, těžší bojový úkol nebo úloha a zvýšené požadavky na vojáky nebo celé jednotky, tím je důležitější, aby řízení a velení bylo pevné, energické a nepřetržité. Přitom velký význam má však i chování a činy velitele, který je i vychovatelem, na kterého se dívají desítky očí, a od kterého podřízení očekávají v kteroukoli minutu, jediné správné a přesné rozhodnutí nebo čin. Každé jeho slovo nebo i pokyn sledují a hodnotí vojáci.

Velký sovětský pedagog A. S. Makarenko uváděl: „... vychovatel musí být takový, aby každý jeho pohyb a čin vychovával, musí vědět v dané chvíli co chce nebo nechce...“

Ríkáme-li, že při taktických cvičeních prokáže voják co se naučil, jaké má návyky, morální a osobní vlastnosti i fyzické síly, tak v daleko větší míře to platí pro velitele, který i v sebesložitější situaci musí velet a starat se o podřízené. V jeho rozhodování a celkové činnosti se odrážejí vojenské i životní zkušenosti, morální vlastnosti i pedagogické mistrovství.

V práci velitele při upevňování kázně má zvláštní místo náročnost.

Je třeba vidět, že při výkonu vojenské služby se nechají plně realizovat myšlenky, projednáváné na XV. sjezdu KSČ. Především v tom, že k mladému člověku je třeba být náročný, nelze mu idealizovat život, je nutné vést ho k tvůrčí činnosti a účtět k práci, učit ho překonávat těžkosti. Tam, kde se na mladého člověka nekladou požadavky, kde se mu dává vše, na co si vzpomene, tam se oslabují jeho morální a charakterové kvality, zejména smysl pro povinnost a odpovědnost.

Je zapotřebí si uvědomovat, že vysoká velitelská náročnost je rozhodující činitelem nejen v boji, ale i při výcviku. Tím, že velitel vyžaduje od podřízených přesné plnění ustanovení vojenských řádů a předpisů, rozkazů a nařízení, zároveň i formuje u podřízených vysoké morálně bojové vlastnosti a pohotovost být připraven k boji.

Požadavek na náročnost vyplývá z objektivních podmínek soudobého boje, který vyžaduje od vojáka ohromné vypětí všech morálních, myšlenkových, citových a fyzických sil. Tato musí být na takové úrovni, která odpovídá co nejvíce požadavkům boje.

V součinnosti s tím podpora rozhodných a náročných velitelů má v současné době velký význam. Praxe ukazuje, že tvůrcem vlastní autority je zejména sám velitel. Na něm závisí, bude-li mít autoritu, která znásobuje efektivnost jeho práv, nebo ztratí-li vážnost před kolektivem, která má za následek snížení organizovanosti pořádku u jednotky.

Náročný velitel najde vždy prostředky, aby realizoval své rozhodnutí. Realizace tohoto rozhodnutí však bude jen tehdy vysoce kvalitní, pokud se podřízení vezmou za splnění úkolů s přesvědčením a nejen na rozkaz. Vždyť v soudobých podmínkách boje neobyčejně vzrůstá význam iniciativy a tvořivosti každého vojáka, který velmi často plní úkol samostatně bez velitelské kontroly. Za takové situace autorita velitele je nezbytnou podmínkou a zárukou vysoké ukázněnosti podřízených.

Vysoká náročnost však nemá nic společného s hrubostí. Velitelé a podřízení v naší armádě jsou lidé stejného smýšlení a stejných zájmů. Skutečně náročným je jen ten velitel, který umí spojovat vysokou náročnost a přísnost s taktem a zdvořilostí a ten, který nesnižuje čest a důstojnost vojáků. Je důležité mít na paměti, že zvýšení kázně docílené hrubostí a hrozbami přináší velmi křehký a pochybný úspěch. Náročnost je nerozlučně spjata s péčí o lidi. V podmínkách jednotek péče o podřízené se projevuje zejména v nepřetržitém zdokonalování jejich politických a morálně bojových kvalit, bojového mistrovství v poskytování neustálé pomoci, v osvojování vojenského umění, ale i v uspokojování vojáků všemi druhy náležitostí, v péči o jejich osobní problémy a potřeby.

Při upevňování kázně má prvořadý význam jednotný systém při koordinaci požadavků velitelů na vojáky, uspokojování potřeb vojáků a v péči o ně.

V první řadě se této jednoty může dosáhnout vlastním obsahem těchto požadavků zaměřovaných k cílevědomému a vysoce orientovanému dennímu životu vojáků a organizovanému výcvikovému procesu. Pokud by si např. každý velitel jednotky u útvaru vykládal denní řád po svém a tento nebyl přísně usměrněn v celém útvaru, tak takový „tvůrčí přístup“ by nevychoval ukázněné vojáky, ale měl by za následek neorganizovaný denní život i výchovný a výcvikový proces.

Jednota musí být i při uplatňování kázeňské praxe. Jeden velitel nenechá bez povšimnutí ani jeden případ porušení řádů, principiálně a spravedlivě řeší každý přestupek vojáků u jednotky. Druhý velitel je však náročný jen někdy a celou řadu případů porušení kázně přehlíží. Může se stát, že vojákům v prvním případě se bude zdát, že jejich velitel je příliš přísný, že u druhé jednotky je služba lehčí. Ale skutečnost je jiná; v druhém případě postup velitele později záporně ovlivní kázeň jednotky a kromě toho nízká náročnost neposlouží ani vojákům.

Náročnost se uplatňuje ve všech oblastech a při každé činnosti vojáků. Každý velitel plní své funkční povinnosti u jednotky; to ho však nezabavuje povinností, aby všichni důstojníci ponechávali bez povšimnutí přestupky vojáků a aktivně a jednotně působili na upevňování kázně všech vojáků. Je nesprávné sledovat a vyžadovat kázeň jen u své jednotky a přestupky nebo neukázněné vystupování a chování vojáků při výcviku nebo na veřejnosti přehlížet.

Míra náročnosti musí být také ke všem vojákům stejná. Zatím se v praxi setkáváme s takovými případy, že někteří důstojníci a poddůstojníci důsledně kontrolují a uplatňují náročnost na nováčky nebo vojáky 1. ročníku, ale k vojákům 2. ročníku jsou shovívaví a přehlíží jejich neukázněnost nebo dokonce slevují ve svých požadavcích při výcviku při taktických cvičeních apod. Třeba mít na paměti, že zkušený voják 2. ročníku lehčeji může plnit povinnosti, měl by již mít vojenský život, návyky a ukázněnost v krvi, a dokonce při neustálém zvyšování požadavků na takového vojáka dochází k dalšímu rozvoji jeho osobnosti. Pokud však vytváří velitel pro vojáka 2. ročníku zlehčené podmínky, nebo je k němu méně náročný, tak se vývoj jeho osobnosti zpozďuje nebo i zastaví. To tedy znamená, že když k vojákům 2. ročníku snížíme náročnost nebo tato ustrne na úrovni vojáků 1. ročníku, tak zákonitě dojde k snížení kázně a tito se stanou zdrojem nízké organizovanosti v jednotce při výcviku. Zároveň takový stav narušuje vztahy mezi těmito vo-

jáky, kteří jsou zdrojem hrubého narušení vzájemných vztahů a někdy i pramenem „šikanování“.

To v žádném případě však neznamená, že bychom měli ke všem vojákům uplatňovat stejnou míru náročnosti a stejnou kázeňskou praxi. Náročnost na vojáka by měla stoupat postupně, pak se tento vyvíjí, jak si osvojuje znalosti a získává vojenské návyky. To znamená, zejména u nováčků postupně zvyšovat nároky, hledat příčiny jejich přestupků, uplatňovat individuální přístup ke každému vojínovi a uváženě využívat kázeňské pravomoci. Jen takový přístup zabezpečuje správnou výchovu vojáka a formování jeho kvalit a návyků, které jsou nezbytné pro soudobý boj.

Je třeba si plně uvědomit a z toho vycházet, že základním předpokladem správného uplatňování kázeňské praxe je přesná znalost konkrétního stavu u podřízených. Při hodnocení úrovně vojenské kázně v posádkách i při výcviku v poli musíme přesně znát, kdo z vojáků je ukázněný a kdo ne. Kdo vyžaduje, aby mu byla věnována mimořádná pozornost. Jakékoli globální hodnocení je nesprávné a umožňuje neukázněným vojákům dopouštět se dalších kázeňských přestupků. Při diferencovaném a konkrétním hodnocení se neukáznění vojáci stanou středem výchovného působení velitelů i celých kolektivů, které přináší pozitivní výsledky.

* * *

Do naší armády přicházejí neustále noví velitelé, kteří nemají ani nemožnou mít dostatek zkušenosti z řízení jednotek a uplatňování kázeňské praxe. Proto musí být otázky kázně každodenně středem pozornosti velitelů, příslušníků štábů, politických orgánů, stranických a svazáckých organizací, kteří je v družném úsilí řeší.

Je třeba si přitom uvědomovat, že základním předpokladem vysoké kvality a efektivnosti přípravy vojsk je vysoce uvědomělý a ukázněný voják. Tento požadavek je nutné uplatňovat a vyžadovat od každého vojáka bez ohledu na funkční zařazení.

Při plnění tohoto důležitého úkolu je nutné v širokém měřítku využívat zvláštností naší socialistické armády, která se zásadně liší od kterékoliv kapitalistické armády. To je její třídní jednota a pevná stmelенost. Naši vojáci jsou lidé jedné ideologie, oddaní komunistické straně a věci dělnické třídy a mají jediný cíl — zabezpečit budování socialistické vlasti a její obranu. Proto správné, základním řádům odpovídající vzájemné vztahy, založené na politické vyspělosti a třídní jednotě, na vzájemné úctě a sebekázní i vysoká vojenská kázeň při plnění vojenských povinností musí být i nadále středem pozornosti a péče všech velitelů a politických pracovníků.

Hlavní úkoly týlu ČSLA po XV. sjezdu KSČ

XV. sjezd Komunistické strany Československa vytyčil pro ČSLA náročné vojenskopolitické úkoly, jejichž splnění bude do značné míry podmíněno úspěšnou činností týlu ve všech oblastech přípravy a života vojsk. Aplikaci závěrů XV. sjezdu naší strany do podmínek práce týlových orgánů, konkretizaci a plnění sjezdové linie v každodenním životě vojsk zabezpečují velitelé, politické a týlové orgány v družném úsilí se stranickými a svazáckými organizacemi a organizacemi ROH na štábech, ve svazcích, útvech a jednotkách.

Vycházíme z toho, že každý týlový funkcionář je na svém úseku politickým vedoucím, jehož hlavním úkolem je výchova podřízených a jejich příprava k iniciativnímu a uvědomělému plnění úkolů. Dosahované výsledky v plnění „RMNO pro přípravu vojsk ČSLA“ a ostatních dokumentů vydávaných k jeho zabezpečení jsou a budou na jednotlivých stupních velení rozhodujícím kritériem účinnosti výchovy a přípravy týlových orgánů. Týloví funkcionáři musí proto účinně napomáhat především zvýšení úrovně politické a ideové výchovné práce při cílevědomém utváření marxisticko-leninského světového názoru a komunistického přesvědčení svých podřízených. Jejich prvořadým úkolem zůstává politickou a ideovou výchovnou práci přimykát k životu vojsk a dále zvyšovat její vliv na každodenní kvalitní plnění odborných úkolů bojové a politické přípravy a bojové pohotovosti. Chceme věnovat zvýšenou pozornost účinnosti marxisticko-leninské přípravy důstojníků a praporčíků a ideové výchově občanských pracovníků s cílem dosáhnout vyššího stupně aplikace teoretických znalostí na oblast praktického řešení otázek materiálního a zdravotnického zabezpečení.

V součinnosti s politickými orgány budeme usilovat o to, abychom pozvedli ekonomickou propagandu na úroveň technické a právní propagandy. Měla by pomáhat, s využitím faktů ze života, formování myšlení velitelského sboru a všech příslušníků ČSLA s cílem upevňovat jejich politickomorální stav, organizovanost a kázeň, zkvalitňovat řídicí práci, péči o vojáky a učit velitele, štáby a všechny vojáky hospodárnosti.

Aktivitu a iniciativu vojáků chceme široce rozvíjet v socialistické soutěži

především ke zkracování výcvikových norem, lhůt rozvinování týlových útvarů a jednotek a jejich uvádění do bojové pohotovosti a ke kvalitnímu týlovému zabezpečení ve složitých podmínkách. Budeme usilovat o překonání jakýchkoli projevů formálnosti socialistického soutěžení, správně motivovat soutěž včetně sdružených socialistických závazků, zejména v ubytovací a stavební službě.

Za nezbytnou podmínku dalšího zvyšování úrovně materiálního a zdravotnického zabezpečení vojsk považujeme zlepšení organizátorské a řídicí práce. Od každého vedoucího týlového pracovníka proto požadujeme, aby si nejen osvojil základní principy leninského stylu práce, ale aby je zároveň uplatňoval v praxi při výkonu svých funkčních povinností.

Větší důraz v řídicí práci klademe na reálnost plánování, na stanovení takových úkolů a opatření, na které stačí síly a prostředky podřízených. Spolu s tím budeme dbát o nezbytný předstih koncepční a vědeckovýzkumné činnosti MNO a vyšších štábů, rovnoměrnost v plnění úkolů a vytížení pracovníků, větší náročnost a důslednost v překonávání zjištěných nedostatků a řešení problémů.

Narůstající požadavky na organizátorskou a řídicí činnost předpokládají hledat nové formy a metody jejího zdokonalování, zvyšovat vědeckost a využívat racionalizačních prostředků mechanizace a automatizace velení. Chceme přitom zkvalitňovat informační systém, metodiku řízení týlových služeb, náročně a komplexně prověřovat dosahované výsledky a zlepšovat úroveň jedné z nejvýznamnějších oblastí řízení — kontrolní a rozborové činnosti.

Zkušenosti ukazují, že hlavní úsilí v kontrolní činnosti všech týlových orgánů je nutné zaměřit k tomu, abychom přešli od jejího extenzivního rozvoje k intenzivní a efektivní činnosti, překonali nedostatky při cvičeních a dlouhodobém pobytu vojsk ve VVP, na úseku péče o zdraví, v proviantním a výstrojním zabezpečení a ubytování vojáků a přitom účinně pomohli mladým a nezkoušeným velitelům a týlovým orgánům.

Kontrolou chceme postihnout skutečné příčiny nedostatků, jejich nositele, důsledně odstraňovat nedostatky a současně vést kontrolované funkcionáře k odpovědnosti, osobní a společenské angažovanosti, vztahu k práci a vojenské službě.

Zkvalitněním rozborové činnosti chceme současně hlouběji analyzovat pozitivní rysy práce týlových orgánů, zevšeobecňovat je a na příkladech nejlepších učit ostatní s cílem rozšiřovat jejich dobré zkušenosti, vhodně je popularizovat a dostávat tak úroveň slabších služeb, útvarů a jednotek na úroveň nejlepších.

V této práci by měla sehrát větší úlohu zejména dopisovatelská činnost týlových funkcionářů do vojenského tisku.

V kádrové práci chceme pomoci mladým, méně zkušeným týlovým funkcionářům, aby se jejich zapracování na funkcích urychlilo. Na nižších stupních ve svazcích a útvech chceme dosáhnout vyšší úrovně plnění směrných čísel v nábořech do vojenských týlových škol a na praporčické funkce, odstranit fluktuaci na funkcích v týlových službách a dočasně snížit počty uvolňovaných týlových funkcionářů mimo týlové služby.

Ve vojenských školách budeme zabezpečovat přípravu posluchačů a žáků pro praktický život u vojsk, zvyšovat vojenský charakter škol a těsně přimykát výuku a život školy vojenské praxi. Lépe připravovat budoucí velitele a náčelníky druhů vojsk na úseku péče o vojáky a hospodaření s vojenským mate-

riálem a technikou. V tomto směru upravíme výuku ve všech vojenských školách.

Při zachování vysoké náročnosti a intenzity polní přípravy chceme v souladu s linií XV. sjezdu KSČ na úseku péče o vojáky vytvářet lepší organizační a materiální podmínky. Za hlavní úkol považujeme překonání nedostatků v týlových službách a dosáhnout toho, aby se tento úkol jen neproklamoval, ale aby jej citlivě řešily a důsledně plnily všechny odpovědné velitelské, politické a hlavně týlové orgány na všech velitelských stupních.

Důsledné plnění úkolů na úseku péče o podřízené by se pro jeho závažnost mělo stát ctí každého příslušníka velitelského sboru a zvláště každého týlového pracovníka. Vždyť na úrovni všestranné péče o vojáky do značné míry závisí myšlení příslušníků ČSLA, jejich vztah k vojenské službě, kázeň a organizovanost života v útvech.

Úroveň včasného a neselehávajícího materiálního a zdravotnického zabezpečení je proto základním úkolem týlu na všech velitelských stupních a zvláště v útvech a jednotkách.

O vzestupném trendu růstu úrovně zabezpečení vojáků v ČSLA nejlépe mluví skutečnosti. Bylo-li například na vystrojení jednoho vojáka včetně služeb vynaloženo v r. 1971 asi 2 600 Kčs, pak tato částka se zvýší do r. 1980 asi o 200 Kčs.

Při tom bylo dokončeno vystrojení všech vojáků základní služby vycházkovým stejnokrojem a všech vojáků z povolání společenským stejnokrojem.

Zlepšila se a dále poroste úroveň životního věcného prostředí vojsk, ubytoven vojáků z povolání. I v dalších letech je předpoklad, že příznivý trend bude mít zabezpečení ubytování rodin vojáků z povolání a občanských pracovníků vojenské správy.

Ve stravování vojáků za léta 1971—1980 vzrostou náklady na jednoho vojáka i více než 300 Kčs ročně. Zvyšuje se kultura stolování, zmodernizována a rekonstruována je řada kuchyňských bloků a skladů.

Ve zdravotnické službě za stejné období vzrostou věcné dávky vojenské nemocenské péče o 80 %, tj. v průměru o 8 % ročně. Tento růst je v souladu s celospolečenským trendem růstu nemocenské péče.

V součinnosti s vojenskými okruhy budeme zabezpečovat pobyt vojsk a štábů ve vojenských výcvikových prostorech a souběžně s výstavbou výcvikových zařízení zajišťovat i nezbytná týlová zařízení, jako jsou umývárny, koupelny, sušárny, sociální zařízení, ubytovací kapacity pro vojáky z povolání, štáby i mužstvo, kuchyňské bloky, sklady apod.

S přihlédnutím k rostoucím nárokům na výkon vojenské služby v ČSLA, současnému stavu a celkovému růstu životní úrovně lidu budeme pokračovat především v řešení problematiky zdravotnické péče, stravování, vystrojení a ubytování vojsk.

Na úseku zdravotnické služby dojde ke zkvalitnění dispenzární péče o vojáky s oslabeným zdravím. Dispenzární péči zaměříme zejména na nejčastější onemocnění a zákeřné civilizační choroby. Budeme pokračovat v budování posádkových ošetřoven a jejich vybavování diagnostickými a léčebnými přístroji. Ve vojenských nemocnicích dojde k dalšímu zlepšení specializovaných služeb. V léčebných a rekreačních zařízeních se zvýší, počet lůžek, které umožní poskytovat léčebnou a rekreační péči většímu počtu příslušníků armády a zabezpečení jejich potřeby.

Chceme zefektivnit zdravotnickou prevenci. Tento úkol předpokládá vytvá-

řet lepší podmínky k udržování osobní a kolektivní hygieny a vést k ní vojáky i při výcviku mimo stálé posádky.

Usilujeme o to, aby se rozvoj zdravotnické výchovy stal významnou náplní práce každého funkcionáře zdravotnické služby s cílem účinně napomoci péči o zdraví vojáků samými.

Významnou oblastí zlepšení péče o vojáky je ubytovací a stavební služba. Kromě zabezpečování potřeb bojové pohotovosti bude její úsilí zaměřeno na údržbu a obnovu základních ubytovacích fondů, sociálních zařízení, modernizaci a výstavbu ubytoven, zlepšení životního prostředí vojsk a štábů, racionalizaci provozu služeb a na ochranu vody a půdy před nepříznivými účinky ropných produktů.

Budeme požadovat, aby potřebné plánovací podklady se zabezpečovaly v potřebném předstihu a prosazovalo se progresivní a ekonomicky nejefektivnější řešení jednotlivých staveb, nezvyšovaly se rozpočtové náklady a při dokončování staveb se plnily věcné termíny.

Vytváříme nezbytné zdroje k zabezpečení vyšších úkolů v bytové výstavbě z prostředků armády nad úkoly a limity stanovené 6. pětiletým plánem.

Budeme dělat opatření k tomu, aby se zlepšilo ubytování velitelského sboru s důrazem na ty posádky, v nichž je ještě současný stav nepříznivý.

Chceme současně účinně ovlivňovat výchovu vojáků, aby dobře hospodařili se svěřeným vnitřním zařízením kasáren a energiemi a snížili na minimum zbytečné škody a ztráty na ubytovacím a stavebním materiálu.

V proviantní službě dojde ke zvýšení biologické hodnoty stravy. Předpokládáme zvýšení konzumace zeleniny, ovoce a mléčných výrobků. Náročněji budeme vyžadovat zajištění organizovanosti a kultury stravování vojsk. Chceme zabránit plýtvání s potravinami. Více pozornosti budeme věnovat kontrole přípravy stravy a dodržování hygieny v kuchyňských blocích. Budeme pokračovat v modernizaci a rekonstrukci kuchyňských bloků a jejich technickém vybavování. Zvláštní pozornost zaměříme na stravování mladých a odloučeně žijících vojáků z povolání s cílem zabezpečit pro ně celodenní stravování ve vojenských závodních kuchyních. Postupně zvýšíme počet VZK, které připravují 2—3 jídla a dietní stravu.

Na úseku pomocných zemědělských hospodářství budeme usilovat a racionálnější využívání všech krmných a půdních zdrojů, jak to ukládá plénum ÚV KSČ z října 1975, a zvyšovat tak podíl těchto hospodářství na zvyšování úrovně stravování vojsk.

Ve výstrojní službě půjdeme cestou zkvalitňování výstroje vojáků z povolání v souladu s ekonomickými možnostmi našeho průmyslu, budeme odstraňovat nedostatky v hospodaření s výstrojnými body a dbát na to, aby lepším využitím těchto bodů k nákupu základních výstrojních součástek stoupala úroveň vystrojení vojáků z povolání. Zvýšíme náročnost na vnější vzhled a výstrojní kázeň vojáků. Příkladnost vojáků z povolání při upevňování výstrojní kázně a vystupování příslušníků armády na veřejnosti se musí stát samozřejmostí.

Budeme se zabývat dosavadními nedostatky služby a řešit postupné zavedení kvalitního polního stejnokroje.

Klademe si za cíl podstatně zvýšit také úroveň poskytovaných služeb, zejména praní prádla, čištění výstroje, oprav obuvi a zkracování dodacích lhůt.

Zvláštní pozornost si zasluhuje racionalizace práce ve skladech, dílnách, prádelnách a výstrojních opravárnách.

K zabezpečení těchto úkolů bude postupně uskutečněna modernizace prádelen obměnou strojního vybavení a stavebními úpravami.

Společným úkolem velitelských i odborných orgánů bude snižování škod a ztrát u jednotek a ve skladech, zabezpečení správného udržování, ošetřování a skladování výstrojního materiálu.

Odpovědné plnění úkolů materiálního a zdravotnického zabezpečení a péče o vojáky je významným prostředkem upevňování morálně politického stavu a kázně vojsk. Podmiňuje je vysoká úroveň zdokonalování bojové a odborné připravenosti všech řídicích a výkonných orgánů, správná organizace každodenní činnosti týlu a všech jeho služeb.

V bojové a operační přípravě budeme proto vycházet ze společných opatření armád států — účastníků Varšavské smlouvy, zlepšovat přípravu velitelských a odborných orgánů ke splnění úkolů ve složitých podmínkách a lépe využívat zkušeností Sovětské armády a ostatních socialistických armád.

Připravu řídicích týlových orgánů zaměříme zejména na zkvalitnění rozhodovacího procesu, na zlepšení součinnosti s operačními štáby a druhy vojsk. Budeme dbát na to, aby řídicí činnost v týlu byla co nejvíce mechanizována, automatizována a opírala se o reálné propočty, které vycházejí z odpovídající situace. Důraz budeme klást na včasnou organizaci vyskládňování a vyvážení zásob s využitím prostředků manipulace s materiálem, jejich včasné doplňování až ke zbraním, vozidlům a jednotlivci. Budeme zabezpečovat realizaci postupné racionalizace dopravně zásobovacího procesu. Souběžně s dokončením paletizace pohyblivých zásob ve vojenském týlu chceme pokračovat v mechanizaci nakládacích a vykládacích prací, zavádět kontejnerový dopravní systém, zvyšovat připravenost obsluh mechanizačních prostředků, lépe využívat všech druhů dopravních prostředků s cílem maximálně snižovat počty nakládacích skupin a šetřit těžkou manuální práci.

Polní přípravu týlových svazků, útvarů, jednotek a zařízení pro činnost budeme organizovat a řídit náročně, s cílem zvýšit především úroveň skutečného všestranného zabezpečení vojsk; přitom zvyšovat úroveň přípravy týlu k jeho rychlému rozvinutí a přemísťování, včasnému plnění dopravně zásobovacích úkolů, úkolů obnovy a údržby komunikací ve zkrácených lhůtách a zabezpečení provozu na nich.

Chceme dosáhnout vyššího stupně odolnosti týlu proti ZHN, zvládnout ochranu a obranu týlu, léčebně odsunové zabezpečení a rychlou obnovu akceschopnosti týlu po úderech nepřítelů.

Dotkl jsem se jen některých základních úkolů týlu po XV. sjezdu KSČ. Těžiště úsilí týlu ČSLA bude a musí směřovat k tomu, aby byl dobře zabezpečen především lidský činitel, a aby se vojenskopolitická linie strany a úkoly 6. pětiletého plánu splnily v duchu vytyčených a velením armády schválených opatření.

Zabezpečení splnění úkolů „RMNO pro přípravu vojsk“ se musí stát každoročně, spolu s ostatními rozkazy velitelů a náčelníků, naším základním úkolem.

Jednota vůle a příznivý trend vývoje celé naší socialistické společnosti pod vedením KSČ nám k tomu vytvářejí potřebné předpoklady.

Půjde tedy o to správně využít všech možností, zdrojů a prostředků, iniciativy a aktivity příslušníků ČSLA v zájmu její vysoké bojové pohotovosti. Cíle politiky naší strany a čestná realizace 6. pětiletého plánu k tomu zavazují.

Berlínská konference evropských komunistických a dělnických stran o otázce války a míru

Konference 29 komunistických a dělnických stran, která se konala v Berlíně ve dnech 29.—30. června 1976, představuje významnou politickou událost v životě evropského komunistického a dělnického hnutí a evropských národů. Vedoucí představitelé komunistických a dělnických stran socialistických a kapitalistických zemí, kteří reprezentovali 29 miliónovou armádu evropského komunistického hnutí, vykonali v průběhu konference velkou politickou práci a sjednotili svá stanoviska na řadu aktuálních politických problémů. Dali dělnické třídě, pracujícím a evropských národům politickou orientaci v oblasti dalšího boje za mír, bezpečnost a společenský pokrok.

XXV. sjezd KSSS na základě toho, čeho bylo už dosaženo v průběhu plnění mírového programu, prohlásil: Přestože světový mír ještě rozhodně není zajištěn, můžeme plným právem říci: ozdravení mezinárodního ovzduší přesvědčivě dokazuje, že dosažení trvalého míru není jen ušlechtilé přání, nýbrž zcela reálný úkol. A o jeho splnění je možno, a je třeba, dále všemožně usilovat.

Otázka války a míru a problematika sociálního pokroku tvořily hlavní náplň jednání konference evropských komunistických stran. Konference oba základní problémy současnosti řešila za situace, kdy Evropa vstoupila do nové epochy, kterou na jedné straně charakterizuje proces uvolňování mezinárodního napětí a s ním spojená reálná perspektiva trvalého míru a na druhé straně okolnost, že vojenský konflikt s použitím jaderných zbraní by pro Evropu znamenal katastrofu. Proto boj

sí socialismu a mezinárodního revolučního hnutí za pozitivní řešení otázky války a míru má pro evropské národy prvořadý význam.

Stanovisko marxisticko-leninských stran k otázce války a míru vychází z charakteru současné epochy, z revolučních přeměn ve světě, z poměru třídních sil ve světě, z nezměnné podstaty imperialismu, z vojenskopolitické situace ve světě. Dále komunistické strany berou v úvahu důsledky vědeckotechnické revoluce ve vojenskosti.

Pokud existuje imperialismus, potud zůstává zachována sociálně ekonomická základna válek a existuje i nebezpečí vzniku nové světové války. Avšak celkové oslabení imperialismu, upevnění pozic a sil světového socialismu a dalších revolučních sil a změny poměru třídních sil ve světě vytvářejí reálnou možnost odvrácení nové světové války, jakož i omezení tzv. lokálních válek. Pokud však existuje imperialismus, jehož podstata se nemění, mohou vzniknout národně osvobozenecké a občanské války a mohou též vzniknout i lidová povstání. Takový je konkrétně historický přístup komunistického hnutí k problematice války a míru.

Marxisticko-leninské strany Evropy principiálně vystupují proti „europocentrismu“ ať se vyskytuje v jakékoli formě. Komunistické a dělnické strany tím, že zásadně odmítají koncepci „europocentrismu“, nepopírají reálnou úlohu evropského komunistického hnutí v mezinárodním komunistickém hnutí a jeho reálnou úlohu ve světové politice.

Řešení otázky války a míru v Evropě má osudový význam nejenom pro národy a státy tohoto kontinentu, ale má též širší mezinárodní a celosvětový dosah. Tato významná souvislost má hluboké sociální, politické a vojenské příčiny.

Za prvé, Evropa vzhledem k celkovému ekonomickému, politickému, vědeckotechnickému a vojenskému potenciálu socialistických a kapitalistických zemí hraje významnou úlohu v mezinárodních vztazích a ve světové politice. V členských zemích RVHP žije 1/10 obyvatel světa a vyrábí se v nich 1/3 světové průmyslové výroby. Socialistické společenské státy stalo nejdynamičtější ekonomickou silou ve světě. Na druhé straně západní Evropa představuje jedno ze tří hlavních center imperialistického soupeření; na světové kapitalistické průmyslové výrobě se podílí 31,7 % (Spojené státy 40,7). Z pěti stálých členů Rady bezpečnosti OSN a z pěti jaderných mocností jsou tři v Evropě: Sovětský svaz, Velká Británie a Francie. Ovšem úloha a poslání Sovětského svazu v Radě bezpečnosti OSN, jakož i jeho jaderného potenciálu jsou ve srovnání s Velkou Británií a Francií třídě politicky zásadně odlišné.

Za druhé, Evropa je nejen třídě, ale i vojensky rozdělena. V Evropě ve výrazné podobě vystupují do popředí zásadní třídní rozpory současné epochy: rozpor mezi socialistickými a imperialistickými zeměmi, mezi buržoazií a proletariátem a mezi režimem krajní reakce, monopolistickými špičkami a vším lidem. Základní rozpor současné epochy — rozpor mezi socialismem a kapitalismem — má vyhraněnou podobu a promítá se nejen do obsahu a zaměření zahraniční a vojenské politiky socialistických a kapitalistických zemí, ale silně též proniká do vědomí dělnické třídy, pracujících a evropských národů. Zásadní třídní rozpory, spolu s dalšími rozpory současné epochy, mají přímou i nepřímou spojitost s otázkou války a míru. To je na evropském kontinentě znásobeno tím, že tam jsou soustředěny hlavní vojenské síly světového socialismu a mezinárodního imperialismu. Stojí tam proti sobě dvě hlavní třídě protikladné vojensko-politické organizace: obranná organizace Varšavské smlouvy a agresivní Severoatlantický pakt. Vojenská konfrontace, kdyby se jí podařilo imperialismu vyprovokovat, by v Evropě vyústila v nejostřejší třídní střetnutí mezi silami socialismu a imperialismu.

Za třetí, Evropa vzhledem k třídní, politické, ekonomické a vojenské konstelaci sil světového socialismu a imperialismu

hraje významnou úlohu v zápase a soutěžení dvou protikladných společenských soustav. Vývoj politických a vojenských událostí v Evropě významně ovlivňuje řešení základní otázky současné epochy — otázky kdo s koho mezi socialismem a kapitalismem.

Sociální, politický a vojenský vývoj v Evropě se výrazným způsobem promítá: do poměru třídních sil ve světě, do světové politiky, do řešení důležitých mezinárodních problémů a do celkového mezinárodně politického klimatu. A nejen to. Řešení otázky války a míru v celosvětovém měřítku závisí do značné míry na mezinárodním vývoji v Evropě. Proto má zásadní význam otázka vlivu komunistického hnutí na vývoj evropské politiky.

Komunistické hnutí působí na vývoj evropské politiky mezinárodní činností zemí socialistického společenství, aktivitou komunistických a dělnických stran kapitalistických zemí a součinností komunistických a dělnických stran socialistických a kapitalistických zemí na mezinárodním poli.

Probíhající proces uvolňování mezinárodního napětí vytváří příznivější mezinárodně politickou základnu pro pozitivní řešení otázky války a míru ve prospěch světového socialismu, mezinárodního revolučního hnutí a mírumilovných národů. Mezi základní faktory, které vytvářejí příznivější mezinárodní podmínky odvrácení nové světové války patří:

1. **Růst ekonomické a politické moci a mezinárodního vlivu socialistického společenství, vedeného Sovětským svazem, nový poměr třídních sil v Evropě a ve světě, důsledná, ofenzivní a pružná zahraniční politika socialistického společenství, obrovská vojenská síla socialistických zemí, především Sovětského svazu. Ekonomický, politický, vědeckotechnický vývoj socialistických a kapitalistických zemí dokazuje, že ještě nikdy nebyla převaha socialismu nad kapitalistickým řádem, vybudovaným na příživnictví, vykořisťování a útisku, tak impozantní, jako v současné době.**

2. **Přeměna mírového soužití v reálný faktor mezinárodního vývoje.** Současnou mezinárodně politickou realitu Evropy charakterizují: zakotvení výsledků osvobozené války, boje evropských národů za druhé světové války a po ní; úspěšně skončená helsinská konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, která byla svolána z iniciativy socialistických zemí a která v Závěrečném aktu mezinárodně právně kodifikuje principy mírového soužití; fídicí tendenci mezinárodního vývoje se stalo uvolňování napětí.

3. Zužuje se manévrovací prostor imperialistických mocností v mezinárodní a vnitřní politice i jejich možnosti vést agresivní akce. Mezinárodní situace v Evropě a ve světě se vyznačuje tím, že se do jisté míry zmírňuje nebezpečí vzniku jaderné války.

Pevné mezinárodně politické východisko berlínské konference při řešení problematiky války a míru vytvořily úspěchy socialistického společenství, ostatních revolučních, demokratických a mírových sil v realizaci programu míru XXIV. sjezdu KSSS. Konferencí schválený dokument „Za mír, bezpečnost, spolupráci a společenský pokrok v Evropě“ má obsahovou spojitost s programem dalšího boje za mír a mezinárodní spolupráci, za svobodu a nezávislost národů, který schválil XXV. sjezd KSS. Berlínská konference, shodně se závěry XXV. sjezdu KSS, akcentuje požadavek, aby proces uvolňování napětí se dále prohluboval, aby se upevňovaly jeho materiální základy; aby politické uvolnění bylo doplněno vojenským uvolněním.

Evropské komunistické a dělnické strany zdůraznily a zdůvodnily, že socialismus a mír jsou nerozlučné, že nositelem válečného nebezpečí a agrese je imperialismus, že spravedlivý, demokratický a trvalý mír není jen ušlechtilé přání, nýbrž zcela reálný úkol. O jeho splnění je možné a je třeba všemožně usilovat.

Berlínská konference opět podala svědectví o tom, že evropské komunistické hnutí podřizuje svou veškerou činnost hlavnímu cíli: zajistit mír, bezpečnost a společenský pokrok v Evropě. Komunistické a dělnické strany pokládají boj za mír nejen za splnění svého historického poslání, ale i za jednu z nejdůležitějších podmínek úspěšného vybudování socialismu a komunismu, rozvoje revolučního boje proletariátu v kapitalistických zemích a osvobozenického hnutí národů utlačovaných imperialismem. Program boje „Za mír, bezpečnost, spolupráci a společenský pokrok v Evropě“ v sobě spojuje nejbližší cíle dělnické třídy s bojem za její konečné cíle a zajišťuje další vývoj evropského revolučního hnutí.

Dokument berlínské konference zdůrazňuje: „Mezi bojem za mír, uvolnění napětí, bezpečnost a za prosazení principů mírového soužití, za upevnění vzájemné důvěry mezi národy a státy a bojem za nové ekonomické a politické vymoženosti pracujících, za sociální pokrok, je těsná vzájemná souvislost.“

Komunistické a dělnické strany Evropy vycházejí z toho, že boj za mír je všeobecně demokratickým hnutím, které si

neklađe a ani nemůže klást za úkol socialistické přeměny. Avšak boj za mír prospívá boji za společenský pokrok, protože je veden proti imperialismu jako zdroji válečného nebezpečí a přivádí nejširší lidové masy k tomu, že si lépe uvědomují své základní životní zájmy.

Zájmy důsledného revolučního hnutí vyžadují třídní a dialektické spojení boje, který směřuje k odstranění a zmírnění přímého nebezpečí vzniku války a agrese, s bojem, který směřuje k vymýcení příčin, z nichž vznikají války, k izolování sociálních sil, které jsou nositeli militarismu a agrese a k odstranění imperialismu ze scény dějin.

Berlínká konference prohlásila: „Politika imperialismu, neokolonialismu a všechených forem útaku a vykořisťování zůstávají hlavním nebezpečím pro mír, nezávislost a rovnoprávnost národů. Současně nerovnoměrný vývoj, hospodářský rozvoj, nerovnoprávné hospodářské a politické vztahy jsou zdrojem napětí a konfliktů a jsou vážnou překážkou na cestě k nezávislosti a k sociálnímu pokroku.“

Strategický význam boje za mírové soužití spočívá v tom, že jeho realizace zabezpečuje:

— optimální, respektive jediné možnou alternativu světové — termonukleární válce;

— pevnou politickou základnu demokratizace systému mezinárodních vztahů na základě dodržování zásad svrchovanosti, rovnoprávnosti, územní nedotknutelnosti každého státu, velkého i malého, nevměšování se do vnitřních záležitostí, respektování práva všech národů na svobodnou volbu společenskoeconomického politického zřízení, řešení dosud nevyřešených mezinárodních problémů politickou cestou, jednáním;

— vytváření příznivých mezinárodních podmínek pro společenský pokrok a pro rozvoj mezinárodního revolučního hnutí a pro rozvoj světového revolučního procesu;

— omezování možností imperialismu překonat vlastní vnitřní rozpory zvyšováním mezinárodního napětí a vytvářením ohnisek mezinárodního napětí.

Leninské pojetí mírového soužití zdůrazňuje zásadu, že mírové soužití nemůžeme redukovat na abstraktní mír s imperialistickými zeměmi za jakýchkoli podmínek nebo vůbec bez podmínek. V. I. Lenin zdůrazňoval: „Heslo míru lze razit v souvislosti s určitými mírovými podmínkami nebo bez jakýchkoli podmínek jako boj nikoli za určitý mír, nýbrž za mír vůbec (Frieden ohne weiters). Je jasné, že v tomto druhém případě je to nejen nesocialis-

tické, nýbrž vůbec bezobsažné, nesmyslné heslo". (V. I. Lenin, Spisy, Sv. 21, Praha 1957, s. 290.)

Evropské komunistické hnutí bojuje za konkrétní mír, tj. za mír spravedlivý, demokratický a trvalý. Takové pojetí míru nemá nic společného s pacifistickým pojetím míru, ani s teorií míru za každou cenu, ani s takovým pojetím míru, jež by znamenalo zmrazování procesů probíhajících v jednotlivých zemích.

L. I. Brežněv na kongresu mírových sil v Moskvě roku 1973 prohlásil: „Domnívám se, že nikomu z nás by nevyhovoval mír založený stejně jako dříve na „rovnováze strachu“. Takový mír by se sotva lišil od studené války. Byl by to „studenní mír“, který by se mohl snadno vrátit zpět k napjaté konfrontaci skličující vědomí a život národů a skrývajících nebezpečí světového konfliktu.

Národy chtějí mír spolehlivý a nezvratný, lze-li to tak říci na rovnováze bezpečnosti a vzájemné důvěře. Je to mír otevřený pro širokou mezinárodní spolupráci ve jménu pokroku.“

Boj evropského a celého mezinárodního komunistického hnutí za spravedlivý, demokratický a trvalý mír je neoddělitelně spjat s těmito mezinárodními problémy: Především předpokládá důsledné prosazení a respektování zásad a principů politiky mírového soužití, jako neporušitelné mezinárodní normy, vztahů mezi státy s rozdílným společenským zřízením. Dále předpokládá přísné respektování a dodržování principu, že každý národ má nezadatelné právo svobodně a podle své vůle rozhodnout o tom, v jakém sociálním politickém zřízení chce žít. Z toho vyplývá, že ve světě nemůže existovat žádný sociální, koloniální a nekoloniální status quo. Konečně předpokládá likvidaci vojenského rozdělení: světa na bloky stojící proti sobě a prosazení všeobecného a úplného odzbrojení.

L. I. Brežněv na berlínské konferenci prohlásil: „Nemáme samozřejmě vůbec v úmyslu klást rovnítko mezi těmito organizacemi. Varšavská smlouva je čistě obranná organizace. Pokud jde o NATO, byl tento pakt vytvořen jako nástroj agrese a potlačování osvobozenického boje národů a ať se jeho činnost přikrášluje sebe víc, je takový i dnes. Jsme však zásadně proti rozdělení světa na vojenské bloky a jsme připraveni učinit vše pro to, aby se dospělo k současnému zastavení obou seskupení.“

Berlínská konference vychází z toho, čeho bylo dosaženo v uvolňování napětí a navrhuje souhrn nezbytných účinných opatření, která směřují k prosazení vojen-

ského uvolnění napětí. Navržené opatření ve svých důsledcích směřují k zastavení procesu upevňování a rozšiřování materiální základny války, k zužování možnosti vzniku nové světové války, k zužování úlohy vojenské síly v mezinárodních vztazích, k oslabování vlivu militaristických kruhů a představitelů vojensko-průmyslového komplexu na politiku buržezních států a k posilování politické a materiální základny spravedlivého, demokratického a trvalého míru.

Evropské komunistické a dělnické strany pokládají problematiku prosazení uvolnění vojenského napětí za základní politický úkol komunistického, demokratického a mírového hnutí v Evropě, v současně etapě vývoje mezinárodní situace. Úkol, který předpokládá řešení rozporu mezi existujícím politickým uvolněním napětí a pokračující materiální přípravou války. Pokračující závody ve zbrojení, zdokonalování zbraňových systémů, výzkum nových druhů zbraní, růst militarismu, to vše komplikuje mezinárodní situaci a neustále ohrožuje úspěchy, kterých bylo dosaženo při zmírňování napětí.

Ze vztahu politiky a války vyplývá, že proces uvolňování mezinárodního politického a vojenského napětí je proces jednotný: **vojenské uvolnění není myslitelné bez uvolnění politického.** Politické uvolnění tvoří výchozí předpoklad pro vojenské uvolnění, neboť bez dostatečné úrovně pozitivních politických a hospodářských vztahů a vzájemné důvěry mezi státy s rozdílným společenským zřízením, včetně zřeknutí se použití síly a závazku řešit mezinárodní spory výlučně mírovými prostředky, nemůže být dosaženo vojenského uvolnění. Avšak politické uvolnění napětí nemůže být úspěšné a spolehlivé, jestliže je nebude doprovázet a doplňovat řada konkrétních opatření v oblasti vojenského uvolnění. Nezvratnost uvolnění jako základní podmínka míru a mezinárodní bezpečnosti může být zajištěna pouze za předpokladu komplexního vývoje obou základních částí — politické i vojenské. V tom spočívá dialektika procesu politického a vojenského uvolnění.

Berlínská konference zdůraznila, že **dosažení souladu mezi politickým a vojenským uvolněním předpokládá:**

1. **Důsledné dodržování a úplné uskutečňování principů a úmluv obsažených v Závěrečném aktu helsinské konference o evropské bezpečnosti a spolupráci.** L. I. Brežněv prohlásil: „Tento kolektivně vypracovaný dokument [Závěrečný akt — poznámka autora], zakotvuje všechno, čeho bylo dosaženo ve zlepšování evrop-

ského politického ovzduší, vytyčil dlouhodobou perspektivu realistického a odpovědného postupu v mezinárodních záležitostech, zejména evropských, a do značné míry i z hlediska potenciálních možností urovnání celosvětových problémů. Je přesně zaměřen na uvolnění mezinárodního napětí, na zastavení vojenských konfliktů v těch oblastech, kde dosud trvají, a na rozvoj mírové spolupráce států bez jakéhokoli vměšování do jejich vnitřních záležitostí.

2. Důsledný a široký boj lidových mas za realizaci Závěrečného aktu, za zkoření a zatlačení reakčních sil, jež odmítají výsledky helsinské konference a pokoušejí se zmařit kurs, který směřuje k uvolnění a bezpečnosti národů. To nyní tvoří konkrétní obsahovou náplň boje proti válce, za mír a mezinárodní bezpečnost dělnického, komunistického a demokratického hnutí.

3. Prosadit nezbytná konkrétní opatření v oblasti odzbrojení a upevnění bezpečnosti v Evropě. Evropské komunistické a dělnické strany vycházely z leninské teze, že „odzbrojení je ideálem socialismu“ a navrhly uskutečnit konkrétní opatření v oblasti odzbrojení. Opatření, která vycházejí z potřeb nynější historické situace, kdy probíhá zápas dvou protikladných společenských soustav a kdy probíhá vědeckotechnická revoluce ve vojenském. Navržená odzbrojovací opatření nemají nic společného s pacifistickým pojetím odzbrojení nebo s koncepcí odzbrojení za každou cenu a bez podmínek. Mezi konkrétní opatření patří:

- zastavení horečného zbrojení;
- realizace všeobecného a úplného odzbrojení pod mezinárodní kontrolou;
- likvidace cizích vojenských základů a odsun cizích vojsk;
- omezení vojenských výdajů;
- závazek nepoužívat jaderné zbraně, zákaz všech zkoušek jaderných zbraní, odsun jaderných zbraní z území cizích států atd.

Navržená konkrétní opatření, která směřují k prosazení vojenského uvolnění napětí, tvoří významnou obsahovou náplň zahraničně politické činnosti socialistických zemí, důležitou část politické aktivity komunistických a dělnických stran kapitalistických zemí.

4. Vymýtit fašismus, uhájit demokracii a národní nezávislost. Dokument konference konstatuje: „Dnes je nezbytnější než kdy jindy vystupňovat boj na obranu a za rozvinutí demokratických práv s tím, aby se zabránilo rostoucí tendenci monopolistické kapitálu uchylovat se k repre-

sivním a autoritářským metodám vlády olizujícími vymoženosti evropských národů a jejich postup cestou míru a společenského pokroku.“

Evropské komunistické a dělnické strany rozpracovaly celý komplex problémů spojených s realizací uvolňování napětí, s bojem za oslabení a perspektivně i odstranění nebezpečí světové války.

Berlínská konference ukázala, že boj za prohlubování procesu uvolňování mezinárodního napětí a za jeho doplnění vojenským uvolněním představuje složitou, ale reálnou cestu ke spravedlivému, demokratickému a trvalému míru. Tato cesta zabezpečuje, že otázka války a míru se bude řešit ve prospěch světového socialismu, mezinárodní dělnické třídy, pracujících a mírumilovných evropských národů. Pouze tato cesta zabezpečuje, aby se v mezinárodním životě neprosadilo imperialistické řešení otázky války a míru. Cesta navržená berlínskou konferencí je cesta třídního boje, boje socialistických zemí a mezinárodní dělnické třídy proti imperialismu a mezinárodní reakci.

Positivní řešení otázky války a míru — hlavní otázky soudobých mezinárodních vztahů — předpokládá existenci materiální síly, a to dostatečně silné. L. I. Brežněv v tomto směru prohlásil: „... dnes ve světě existuje síla, a přitom dostatečně mocná, která při každém ztížení situace neochvějně vystupuje proti nebezpečí války a která je inspirující podporou pro všechny, kdož si váží míru na zemi. Tato síla — socialistické státy — je hlavní oporou světového míru a bezpečnosti národů v naší epoše.“

Berlínská konference svými závěry přispěla k rozvoji marxisticko-leninské teorie v otázce války a míru a v otázce vztahu mezi bojem za mír a bojem za sociální pokrok. Zdůraznila, že boj proti nebezpečí války, za mír a mezinárodní bezpečnost není snadná a krátkodobá záležitost. Zdůraznila souvislost, že boj za mír a mezinárodní bezpečnost tvoří významnou součást třídního zápasu mezi světem socialismu a světem kapitalismu.

Jednotná strategie a taktika evropských komunistických a dělnických stran v oblasti boje za mír, bezpečnost a společenský pokrok přispějí k upevnění akční jednoty evropského komunistického hnutí a k aktivizaci boje lidových mas proti válce. Komunistické a dělnické strany Evropy dávají dělnické třídě, pracujícím a mírumilovným národům jasnou politickou a ideologickou argumentaci k boji za mír, bezpečnost, spolupráci a společenský pokrok v Evropě.

K OBNOVENÍ BOJESCHOPNOSTI VOJSK PO JADERNÉM NAPADENÍ NEPŘÍTELE

Při masovém použití zbraní hromadného ničení mohou ztráty na živé síle, bojové technice a materiálu podstatně ovlivnit bojeschopnost svazů, svazků, útvarů a jednotek a zařízení ČSLA. Nejen to, může dojít k masovým ztrátám u obyvatelstva a ke snížení pracovních směn na závodech, k poškození a zničení výrobních závodů, technických energetických a dopravních zařízení, zemědělských výrobních kapacit, včetně zničení hospodářského zvířectva. Může dojít též ke zničení dopravní sítě, dopravních spojovacích uzlů, energetické základny vodních děl apod. Další průvodní jevy jsou rozsáhlé záplavy, zavalené prostory a rozsáhlé požáry.

Množství ztrát u jednotek po jaderném útoku nepřítele podstatně ovlivní plnění bojového úkolu. Proto hlavním úkolem velitele a štábu armády (frontu) po napadení zbraněmi hromadného ničení nepřítele musí být urychlené obnovení bojeschopnosti vojsk.

Základním předpokladem pro obnovení bojeschopnosti svazu, svazků a jednotek bude zjištění skutečné situace u napadené jednotky, zjištění a stanovení hlavních úkolů k jejímu doplnění osobami, bojovou technikou a materiálem.

Ke stanovení bojeschopnosti vojsk a štábů po jaderném napadení bude nutné, aby velitel a štáb armády (frontu):

- obnovil narušený morálně politický stav štábu a vojsk;

- urychleně získal co nejpřesnější přehled o rozsahu napadení vojsk armády (frontu) s důrazem na prvosledové svazky (jednotky), které v rámci armády (frontu) plnily hlavní úkol;

- využil všech prostředků a sil, včetně prostředků malé mechanizace, výpočetní techniky a vhodných programů, k zjištění rozsahu a předběžně vyhodnotil ztráty na živé síle, bojové technice a materiálu. Štáb armády (frontu) na podkladě předběžného vyhodnocení ztrát stanoví bojeschopnost útvarů a svazků a navrhne veliteli potřebná opatření k řešení vzniklé situace;

- souběžně s předběžným vyhodnocením ztrát organizoval zjištění skutečných ztrát u útvarů, svazků a zařízení armády (frontu);

- po zjištění skutečných ztrát stanovil a zpřesnil stupeň bojeschopnosti, a to u každé napadené jednotky, útvaru, svazku a zařízení armády (frontu) zvlášť. Dále upřesnil předběžné rozhodnutí k plnění bojových úkolů a obnovení bojeschopnosti vojsk;

- organizoval a řídil veškeré záchrané a vyprošťovací práce s důrazem na ty svazky, útvary a zařízení, které mají podle předběžného hodnocení a výsledků průzkumu

mu nejmenší ztráty a obnovení jejich bojeschopnosti si nevyžádá tak značného času.

Štáb armády (frontu) stanoví formy stranickopolitické práce velitelů, štábů, politických pracovníků, stranických a svazáckých organizací k posílení morálně politických kvalit vojsk. Hlavní důraz by měl zaměřit na ty jednotky, útvary a svazky, které byly poblíž prostorů napadení a neztratily svou bojeschopnost. Dalším hlavním úkolem po doplnění napadené jednotky bude její bojové stmelení a příprava k plnění bojových úkolů.

Opatření k obnovení bojeschopnosti svazu, svazků, útvarů a jednotek bude vyžadovat od velitelů, politických pracovníků, štábů, stranických a svazáckých organizací velké úsilí organizátorské a řídicí práce, schopnost, jakož i odborné znalosti v této oblasti.

Předběžné vyhodnocení po jaderném napadení zahrnuje určení pravděpodobných ztrát na živé síle, bojové technice a materiálu, určení rozsahu zničení objektů zařízení a prostoru, v němž byla napadená jednotka. Pro předběžné vyhodnocení ztrát mohou štáby využít zavedených pomůcek a prostředků malé mechanizace. V rámci armády (frontu) je vhodné k tomuto úkonu využít výpočetní techniky, která zrychluje výpočty a umožňuje zkrátit čas pro rozhodovací proces. Základním předpokladem pro předběžné vyhodnocení ztrát je stanovení ráže, určení souřadnic jaderného výbuchu, znalost situace svazku a úderu v okamžiku napadení. Dále bereme v úvahu meteorologické podmínky, čistotu ovzduší v místě výbuchu, jakož i denní dobu.

Teritoriální orgány (štáby) budou mít za povinnost v součinnosti se štábem Civilní obrany ČSSR, ČSR a SSR určit pravděpodobné ztráty u osazenstva závodů a u obyvatelstva, vytvářet podmínky k poskytnutí pomoci a k obnově ekonomiky, energetiky a dopravy.

Předběžné ztráty na obyvatelstvu určujeme obdobným způsobem jako u vojsk. Základními podklady, z nichž vycházíme, je ráže jaderné náplně, stav ukrytí a nebo evakuace obyvatelstva, geografické podmínky a roční doba. Při hodnocení ztrát u obyvatelstva bude nutné vzít v úvahu i velikost druhotných účinků jako je např. velikost požárů, které mohou vzniknout po napadení, nebo účinky plynu a ostatních jedovatých látek skladovaných na teritoriu. Obdobným způsobem určujeme i předběžné ztráty na objektech národního hospodářství, hydrotechnických zařízeních, komunikační a energetické síti apod.

K předběžnému vyhodnocení ztrát polních vojsk je nutné, aby štáb armády (frontu) znal hustotu vojsk na 1 km² v operační sestavě, tj. jejich plošného rozmístění, nebo znal přesnou situaci a počty jednotek před napadením. Přitom musí štáb vzít v úvahu stupeň ochrany a ukrytí vojsk, prostor centra (epicentra) a druh jaderného výbuchu vzhledem k rozmístění vojsk.

Vypočtené hodnoty ztrát jsou samozřejmě jen orientační a mají štábu armády (frontu) sloužit jako předběžný podklad k přijetí opatření k obnovení bojeschopnosti a upesnění bojových úkolů.

Vyhodnocení skutečných ztrát živé síly a bojové techniky je dlouhodobějším úkolem štábů. Vychází z celkového souhrnu ztrát, které byly zjištěny přímo u napadených jednotek, útvarů, svazků, zařízení a štábů po jaderném útoku nepřítele. Přehledů o skutečných ztrátách vojsk využívají ke zpřesnění údajů o bojeschopnosti útvarů, svazků a svazů. Dále jich využijí ke stanovení bojových úkolů, k organizaci záchranných a vyprošťovacích prací a k zpřesnění požadavků na doplnění jednotek. Obdobným způsobem budou upřesňovat i ztráty na bojové technice, zbraních a materiálu všeho druhu. K tomu štáb armády (frontu) využívá důstojnických průzkumů ve vrtulníku (letadle). Průzkumné orgány mohou do prostoru (centra) epicentra vstupovat až po určité době od úderu a to jen za využití těžké bojové techniky, která skýtá maximální ochranu proti radioaktivnímu záření.

Při vyhodnocování ztrát po jaderném napadení nepřítelem musí štáb armády (frontu) brát v úvahu i některé další faktory a skutečnosti, které mohou ovlivnit velikost účinků jaderného výbuchu. K těmto faktorům patří:

- konfigurace a pokrytost terénu v prostoru napadení;
- situace jednotky, útvaru a zařízení v okamžiku napadení s důrazem na stupeň ochrany živé síly;
- meteorologické, geografické podmínky, roční, denní doba apod.

Ztráty nebo poškození u živé síly vzniká v důsledku účinků tlakové vlny, světelného záření a účinků pronikavé radiace. Nelze ani vyloučit (a to zvláště v noci) i možnost oslepnutí nebo dočasné ztráty zraku a to zvláště v situacích, kdy vojska nebyla včas varována a nebyla přijata potřebná opatření k ochraně zraku. U většiny zasažených živé síly počítáme s kombinovanými účinky. Na druhé straně při hodnocení bojeschopnosti jednotek, útvarů, svazků a zařízení bereme v úvahu, že lehce ra-

něné, poškozené osoby se v krátkém časovém období 1—3 dnů vrátí k jednotkám.

Ztráty u vojsk mohou vnikat i jako druhotný následek, tj. při požárech, zatopení, od unikajícího plynu z potrubí, plynovodů, v závalech, ale i jako důsledek mechanického poškození bojové techniky.

Je známo, že ztráty na bojové technice v ohnisku napadení budou vznikat v důsledku jejího přímého mechanického poškození nebo v důsledku narušení jejich funkčních schopností. Poškození se může týkat zejména elektronických a radiotechnických zařízení.

K vyřazení (poškození) bojové techniky, zbraní, ženijních staveb a objektů při jaderném výbuchu dochází v důsledku účinků:

- tlakové vlny,
- seismické vlny vzniklé v důsledku podzemního jaderného výbuchu,
- gravitační povrchové vlny (vznikající na vodních plochách),
- elektromagnetického impulsu a světelného záření.

Seismická a povrchová gravitační vlna, jakož i elektromagnetický impuls jsou z hlediska hodnocení ničivých účinků jaderného výbuchu nové faktory, které jsme dosud při hodnocení ztrát nebrali v úvahu. U vysokovzdušných jaderných výbuchů, v důsledku řídkosti atmosféry budou vznikat další ničivé faktory, s kterými jsme též prozatím nepočítali. K ničivým faktorům vysokovzdušných jaderných výbuchů může např. patřit rentgenovo záření, tok plynů a částic vzniklých z pláště nosiče a obalu jaderné náplně.

K vyřazení stálých ochranných objektů, dopravních prostředků, stavebních a ženijních strojů, zbraní a výzbroje všeho druhu s výjimkou raketové techniky, letounů a vrtulníků bude docházet při středním poškození.

U opevňovacích zařízení, okopů, apod., zátarasů (kromě průmyslových budov s těžkým kovovým, železobetonovým skeletem) bude docházet k vyřazení též středním stupněm poškození.

K vyřazení stálých ochranných objektů, průmyslových staveb s těžkým kovovým a železobetonovým skeletem, železničních objektů a uzlů, tratí bude docházet při těžkém stupni poškození.

Při hodnocení stupně bojeschopnosti vycházíme ze zásady, že u jednotky jako je prapor (oddíl), rota (baterie) atd., jsou rozhodující počty osob, obsluh a osádek a počty bojové techniky, zbraní. Jednotka, jako je rota (baterie) a prapor (oddíl) ztrácí svoji bojeschopnost, jestliže ztráty osob překročí 40 %.

Hodnocení bojeschopnosti útvarů, svazků a svazu bude odlišné. U těchto jednotek nejsou určující jen počty vyřazených osob, ale počty vyřazených základních jednotek. Např. při hodnocení bojeschopnosti svazku bude rozhodující počet bojeschopných a částečně bojeschopných tankových a motostřeleckých praporů. U dělostřeleckých svazků (útvarů) to pak budou dělostřelecké oddíly nebo speciální jednotky a zařízení. U speciálních druhů vojsk, jednotek, útvarů a svazků to pak mohou být jednotlivé zbraně, odpalovací zařízení, jednotky technického zabezpečení apod. Z hlediska systému velení vševojskové armády (frontu) to mohou být jednotlivá místa velení a řízení.

Pak při hodnocení bojeschopnosti jako celku je nutné, aby štáb armády (frontu) přesně stanovil vzhledem k plnění úkolů svazků, svazu, které jednotky a útvary jsou pro zachování bojeschopnosti určující. Motostřelecké, tankové a dělostřelecké svazky ztrácejí bojeschopnost, jestliže dojde k vyřazení (zničení) do 60 % základních jednotek. Jednotky (jak jsem již uvedl) ztrácejí bojeschopnost již při 40 % ztrát. Při ztrátách do 40 % může jednotka pokračovat v plnění bojových úkolů. I zde však budou určité zvláštnosti z hlediska uchování a hodnocení bojeschopnosti.

Štáb armády (frontu) musí brát v úvahu i nárůst ztrát během 24 hodin po úderu. Tento nárůst může dosáhnout až trojnásobku okamžitých ztrát při výbuchu jaderné náplně malé ráže.

K vyřazení živé síly nekryté dochází u jaderných náplní malých ráží převážně v důsledku radioaktivního záření (pronikavé radiace). U těchto výbuchů jsou potlačeny účinky tlakové vlny a světelného záření. Ozáření bude mít vliv na zvětšení celkových ztrát během 24 hodin. Tak např. u 1 kt plocha vyřazení nekryté živé síly dosáhne 0,85 km². Pak během 24 hodin se v důsledku ozáření zvětší třikrát, tj. zhruba na plochu cca 2,25 km². Tzn., že se ztráty mohou zvýšit cca 3krát.

Tím vzroste u jednotek i celkové procento ztrát živé síly. Toto musíme brát v úvahu již také proto, že podle zkušeností ze cvičení vojsk NATO bývá až 65 % jaderné munice z celkových počtů přidělených jaderných náplní malé ráže.

Ukázal jsem, že jde o velmi důležitý podklad, který by měl štáb brát v úvahu a při cvičeních, štábních návštěvách z něj vyvozovat potřebné závěry při stanovení bojeschopnosti a při sestavování požadavků na doplnění vojsk živou silou.

Obdobným způsobem postupuje štáb při hodnocení použitelnosti a provozuschop-

nosti stálých objektů a zařízení na komunikační síti apod. Tak např. k vyřazení komunikačního objektu dochází, když jaderným úderem došlo k vyřazení (zničení) alespoň 50 % celkového rozpětí objektu. U důležitých zařízení a objektů může vzhledem k své konstrukci dojít k vyřazení i při mnohem menším procentu zničení.

Na obnovení bojovosti vojsk, které představuje řadu konkrétních opatření a úkolů, budou se podílet velitelé a štáby. Nejde totiž o jednorázovou akci, jako např. obnovení bojovosti vojsk nebude jen jednorázovou akcí poskytnutí pomoci, vyproštění bojové techniky apod., ale ve své podstatě o celý komplex opatření a úkolů, které budeme realizovat v delším časovém období. To bude vyžadovat, aby velitelé a štáby včas přijali konkrétní opatření a měli pro tuto činnost zpracované potřebné pomůcky, podklady a hlavně metodiky práce. Měli by též podrobně znát úkoly, které mají při obnově bojovosti vojsk po napadení nepříteli plnit.

Obnovení bojovosti svazků, útvarů, jednotek a zařízení kromě zjištění rozsahu jaderného napadení může zahrnovat: — obnovení narušeného systému velení, řízení a spojení na všech stupních;

— upřesnění bojových úkolů bojovostným svazkům, útvarům, jednotkám a zařízením;

— uložení úkolů svazkům, útvarům, jednotkám a zařízením, u kterých došlo jen k částečnému narušení bojovosti;

— vyvedení svazků, útvarů, jednotek a zařízení z prostorů nebezpečných z hlediska radioaktivního záření, záplav, požárů atd.;

— vyvtažení nových jednotek z bojovostných částí svazků a útvarů, které jako celek ztratily svoji bojovost;

— doplnění svazků, útvarů, jednotek a zařízení osobami;

— doplnění všech jednotek bojovou a dopravní technikou, zbraněmi, výzbrojí a výstrojí;

— opatření k obnovení a posílení morálně politických kvalit u bojovostných a doplněných svazků, útvarů a jednotek;

— přijetí opatření k odstranění následků napadení a důrazem na poskytnutí pomoci živé síle, její vyproštění a odsun na zdravotnické etapy. Vyproštění bojové a dopravní techniky, její rozřídění podle stupně poškození a odsun k opravě.

Půjde též o vyvezení použitelných zásob, materiálu a zařízení k odmoření a dalšímu použití.

Všechna opatření a úkoly, které budou plnit velitelé a štáby k obnovení bojovosti vojsk, dokumentují, že hlavní těžiště bude spočívat na dokonale organizované práci a hluboké součinnosti uvnitř štábu.

K některým otázkám praxe při obnovování bojovosti štábů a vojsk

K rychlému zjištění skutečné situace v prostoru napadení bude nutné, aby štáby vysílaly styčné skupiny k řízení záchranných a vyprošťovacích prací s potřebným vybavením a velitelskou pravomocí. Dále si bude štáb armády (frontu) vysílat důstojnické průzkumy. Tyto důstojnické průzkumy budou vybaveny vrtulníky, letadly, potřebnou spojovací technikou a pemůckami.

K hlavním opatřením k obnově velení a řízení patří doplnění štábu důstojníky, praporčíky a zabezpečovacími jednotkami včetně jednotek a prostředků zabezpečujících spojení. Toho dosahujeme:

a) okamžitým doplněním štábu novými pracovníky a prostředky;

b) přenesením odpovědnosti za velení na jiný stupeň velení;

c) převzetí velení novým (záložním) štábem.

Jednotlivé způsoby zabezpečení a obnovení řízení a velení po napadení realizujeme podle vzniklé situace štábu. Uvažo-

vané varianty mají své výhody a nevýhody, ke kterým je nutné přihlídnout.

a) **Obnova systému velení po napadení formou přímého doplnění štábu** pracovníky podle odbornosti. Tuto variantu můžeme v průběhu operace realizovat v situacích, kdy došlo k napadení (k vyřazení) jen určité části VS, tj. k vyřazení jen určité části důstojníků štábu a jeho podstatná část je schopna z hlediska řízení operace a organizace jejího zabezpečení ještě po určitou dobu udržet a zabezpečit nepřetržitost velení a řízení. Tj. v situaci, kdy dojde k částečnému narušení bojovosti tohoto štábu. Pak můžeme štáb doplnit v tomto případě krátce po napadení z počtů nadřazeného, ale i od podřízených štábů. Nelze vyloučit možnost doplnění štábu z kádrové zálohy velitele armády (frontu). Při nebezpečí z prodlení můžeme štáb doplnit i ze štábů druhosledových svazků, útvarů nebo záloh.

V první fázi by mohlo jít i o sloučení jednotlivých míst velení např. VS a PVS, nebo VS a TVS apod.), nebo přenesení od-

povědnosti za velení a řízení na některý sled tohoto velení. Např. z VS na PVS nebo z VS na TVS apod.

Formy doplnění štábu, který jen z části ztratil svoji bojeschopnost, můžeme kombinovat podle skutečně vzniklé situace. Podobné varianty můžeme realizovat i u teritoriálních štábů.

Výhodou této varianty je, že doplnění štábu nebude zdoluhavé, že nedojde k narušení nepřetržitosti velení a řízení operace (boje).

b) Obnova systému velení po napadení přenesením odpovědnosti za velení a řízení operace na jiný stupeň velení. Tuto variantu můžeme realizovat v situaci, kdy štáb ztratil bojeschopnost a nemůžeme vzhledem k vzniklé situaci přenést povinnosti za velení a řízení operace na některý sled tohoto stupně velení. V této situaci přenesení velení na podřízený štáb, který by pokračoval v řízení operace (boje) do skončení a splnění bojového úkolu.

Rozhodujícími momentem pro tuto variantu je v co nejkratší době zabezpečit velení a řízení operace takovým týmem pracovníků štábu, který zná úkol a je schopen v něm pokračovat bez většího narušení. Jde o variantu, která by byla použita jen na kratší dobu, tj. jen na dočasně stanoveného úkolu.

Výhodou této varianty je, že ji můžeme realizovat v krátkém čase. Určitou nevýhodou je její omezenost z hlediska plnění úkolů.

c) Obnovení velení po napadení štábu formou převzetí odpovědnosti za velení a řízení operace jiným (náhradním) štábem. K této variantě může dojít v průběhu frontové (armádní) operace v situaci, kdy dojde k vyřazení (zničení) podstatné části štábu a nebo, kdy je štáb úplně zničen.

Výhodou této varianty je, že její realizace nevyžaduje zvláště dlouhé časové období a k doplnění štábu by došlo jednorázově okamžitě.

Určitou nevýhodou této varianty je její náročnost seznámit se s novým úkolem a situací u podřízených jednotek, kterým má štáb velel.

Tato varianta bude zvláště výhodná v situacích, kdy svazek, či svaz je v druhém sledu a nebo v prostoru soustředění.

Mohou být jistě i další varianty obnovy systému velení a řízení. Tyto příklady považují z hlediska zabezpečení velení a řízení operace za rozhodující.

Neoddělitelnou součástí obnovy systému velení a řízení po napadení nepřítelkou je i obnova systému spojení, které má zabezpečit řízení vojsk v operaci. Proto je též nutné, aby štáb armády (frontu) v prvé

řadě prověřil celý systém spojení, zjistil, které směry, či sítě byly úderem nepřítelkou vyřazeny. U vyřazených směrů, sítí hledal náhradní, oklikové směry a budoval náhradní spojení. V situacích, kdy dojde k značnému narušení systému spojení nebo k vyřazení určitého druhu spojovacího prostředku, musí přenést těžiště na jiný druh spojovacích prostředků.

Při vyřazení spojovacích uzlů a vysílacích středisek bude nutné přenést systém spojení na záložní spojovací uzly a vytvářet záložní vysílací střediska.

Kromě těchto opatření musíme včas obnovení a doplnit nejnútnejší počty obsluh a směn a spojovací jednotky doplnit potřebnou spojovací, dopravní technikou a zařízeními.

Dalším důležitým opatřením vzhledem k obnově bojeschopnosti vojsk po napadení bude včasné upřesnění bojových úkolů bojeschopným jednotkám, útvarům a svazkům i těm, u nichž došlo jen k částečnému narušení bojeschopnosti. V prvému pořadí štáb armády (frontu) upřesní bojové úkoly jednotkám prvního sledu na směr hlavního úderu, v druhém pořadí jednotkám druhého sledu a zálohám. Souběžně s tím upřesní úkoly týlu a jednotkám a zařízením, které zabezpečují útočící vojska.

V případech, že v některých prostorech prvosledových jednotek vznikne v důsledku ničivých účinků jaderných úderů složitá situace, a nepřítel se chystá toho využít, bude nutné učinit neprodleně některá opatření, včetně zasazení čerstvých sil a prostředků do vzniklých mezer k odražení útoku a zastavení jeho postupu. Do doby, než dojde k zasazení čerstvých sil a prostředků do těchto prostorů, bude nutné do nich soustředit dělostřeleckou palbu a letecké údery. K přehrazení těchto pásem (směrů) využijeme též technických prostředků, výbušných zátarasů, protitankových prostředků apod.

Bojeschopné jednotky, které zůstaly v těchto prostorech, musí plnit úkoly s maximální intenzitou, rozhodností a houževnatostí. Musí se pokusit udržet tento prostor, přeskupit síly a prostředky a vytvořit podmínky pro poskytnutí pomoci napadené živé síle.

U jednotek, u nichž došlo k podstatnému narušení bojeschopnosti, z bojeschopných součástí vytváříme urychleně jednotky, které pokračují v plnění nejnútnejších úkolů, alespoň do doby, než přijde nová organická jednotka.

Obdobné závěry by měli přijmout náčelníci druhů vojsk a služeb a o stavu svého druhu vojska (služby) včas infor-

movat velitele. Bojeschopnost u speciálních druhů vojsk a služeb by měla být obnovena především u těch, které se podílejí na zabezpečení úkolu operace nebo na udržení prostoru po napadení.

Velitel armády (frontu) na základě informace o bojeschopnosti vojsk a na základě návrhů na upřesnění bojových úkolů jednotkám přijme své rozhodnutí. V něm stanoví jak plnit bojový úkol, pořadí obnovy bojeschopnosti vojsk, jejich doplnění a způsob odstranění následků napadení.

Základním cílem všech těchto opatření v rámci armády (frontu) je včas obnovit bojeschopnost u nejdůležitějších svazků, útvarů a jednotek, pokračovat v operaci a nedopustit ztrátu iniciativy, urychleně splnit stanovený úkol.

Odstraňování následků a poskytnutí pomoci živé síle po napadení nepřítelem,

zvláště u prvosledových jednotek se snížou bojeschopností, by si měly jednotky zabezpečit svépomocí v přestávkách bojové činnosti. Hlavní pomoc živé síle po napadení je možná v situacích, kdy se podaří přenést bojovou činnost mimo zasažený prostor, tj. po odražení útoku nepřítele a nebo po zastavení jeho činnosti. Musíme se snažit udržet napadený prostor a vytvořit podmínky pro poskytnutí pomoci jednotkám v prostoru napadení.

Armáda (front) musí k odstranění následků napadení nepřítele využít všech volných sil a prostředků napadeného útvaru, svazku, svazu. Nebude zvláštností, že k odstranění následků napadení budeme v rámci svazku, armády i frontu organizovat speciální odřady. Hlavním organizátorem při odstraňování následků napadení je štáb.

K OPTIMÁLNÍ SESTAVĚ PROSTŘEDKŮ RADIOTECHNICKÉHO ÚTVARU REB

V článku uvádíme výpočty optimální sestavy prostředků radiotechnického útvaru REB s použitím číslicového počítače.

Současný stav ve vojenství je charakterizován vývojem poloautomatizovaných a automatizovaných řídicích a naváděcích systémů.

Významnou úlohu této problematice přikládá i XV. sjezd naší komunistické strany. V návrhu směrnic na léta 1976 až 1980 je uvedeno: "... věda a technický rozvoj se má stát hlavním činitelem při rozvíjení moderní a efektivní výroby, při širokém uplatnění racionalizace ve všech oblastech ekonomiky". Tento úkol platí v plné míře i pro naši ČSLA. Pod racionalizací velení rozumíme "... cílevědomé, tvůrčí zdokonalování pracovních procesů, které si již velitelé a štáby osvojili, na základě zkušeností, návyků nebo vědeckotechnických poznatků za účelem získání vyšší efektivity realizace daného pracovního procesu a tím snížení množství vynaložené práce, potřebné pro dosažení určitého cíle..." (viz VM 8/75). Jejím základem musí být vyloučení zbytečných ztrát a maximální využití rezerv. Ve svém obsahu je socialistická racionalizace závažným politickým opatřením.

Moderní vojenská technika je nositelem všech prvků vědeckého pokroku. Zbraňové systémy se neobejdou bez elektroniky a v mnoha směrech se prosazují automatizované systémy řízení zbraní (raketa, proudová technika), jejich vývoj je vedle klasických zbraní naprostým požadavkem. Tyto skutečnosti vyvolávají neby-

valé složitosti a rychlé změny situace, v nichž štáby a odborní náčelníci často již nestačí dosavadními metodami připravovat včas objektivní podklady pro rozhodnutí velitele, které by odpovídalo dané situaci. Nastávající rozpory mezi možnostmi dosavadního systému velení a řízení a soudobými požadavky se postupně řeší kvalitativně novými systémy, které jsou založeny na moderní technické základně. Postupné zavádění počítačů do ČSLA je nepostradatelnou součástí této základny. Přitom za hlavní a nejdůležitější stránku tohoto procesu považujeme činnost člověka. Nová technika na něho klade náročné požadavky, vynucuje si nahrazení starých a třeba i osvědčených metod práce novými. Vyžaduje se znalost a ovládnutí nové techniky s možnostmi jejího optimálního využití.

Zvláštní zřetel patří moderním prvkům radioelektronického boje, mimo jiné bojevému využití radioelektronických prostředků radiotechnického útvaru REB, kterými lze zabezpečit účinnou ochranu před činnostmi taktického letectva nepříteli, narušením systému velení a řízení.

Efektivním využitím parametrů speciálních prostředků radiotechnického útvaru REB a jeho možností lze znemožnit a nebo podstatně omezit efektivnost letectva nepříteli.

Je známo, že útvar REB je organicky členěn do základních jednotek. Jednotky mohou rušit radiolokační stanice, radionavigační systémy TACAN a VKV palubní řídicí spojení a mohou plnit tyto

úkoly samostatně (vyplývá to z požadavků na tyto jednotky a proto mají své průzkumné, řídicí i rušící prostředky). Další jednotky zabezpečují průzkum a řízení.

Radiotechnický útvar REB je vyzbrojen technikou, která odpovídá daným úkolům.

Význam včasného a účinného použití prostředků rt. útvaru REB vyplývá z určitých ukazatelů. Rozborem složení a činnosti kanálů technického řízení taktického letectva nepřítele zjistíme, že prvořadý význam v systému řízení letectva mají

- středisko řízení a uvědomování,
- stanoviště řízení a uvědomování,
- předsunutí letectví návodčí a
- rádiové spojení předsunutých leteckých návodčích s letouny ve vzduchu.

Zničení a umlčení těchto objektů a rádiových sítí do značné míry ztěžuje přesné navedení hlavní skupiny letounů stíhacího a bombardovacího letectva nepřítele na pozemní cíle. Přitom se předpokládá, že v prostoru bojové činnosti amerického armádního sboru může působit

— jedno středisko řízení a uvědomování,

— do dvou až třech předsunutých stanovišť řízení letectva,

— do deseti až čtrnácti předsunutých leteckých návodčích a rozvínují dvě až tři KV a pět až sedm VKV rádiových sítí řízení a navedení letectva.

K plnění tohoto úkolu je rt útvar REB vyzbrojen účinným rušičem, který ruší všechny tři kanály radionavigačního systému TACAN (Azimut, dálku a přenos povělel) a rušičem VKV palubního spojení.

Určení sestavy a potřebného počtu rušičů ke spolehlivé ochraně určených objektů před průzkumem a mířeným bombardováním letectva nepřítele závisí především na prostoru a energetických požadavcích. Tato metoda je založena na srovnání možného zjištění prostoru palubními RLS a skutečného prostoru. Je-li známa funkční závislost změny užitečného a rušivého signálu na vstupu přijímače, lze určit optimální výkon rušičů. Prostor možného zjištění průzkumnými palubními RLS je přímo závislý na takticko-technických možnostech radiolokačních bombardovacích zaměřovačů. Uvedený prostor možného zjištění je svázán s minimální dobou nutnou pro míření a bombardování. Je-li čas pro míření a bombardování menší, než minimálně potřebný, pak nedostačuje pro splnění úkolu palubní RLS. K zabezpečení účinné ochrany důležitých objektů před průzkumem a mířeným bombardováním

jsou rt útvary REB vyzbrojeny moderní výkonnou rušící technikou.

Určit sestavu rušičů palubních RLS můžeme na základě výpočtu. Ovšem velký objem vstupních informací, rozsah a složitost jejich změn při ručních výpočtech zapříčiňují, že výpočty jsou velmi přibližné a podstatně snižují možnosti moderních prostředků radioelektronického boje a jejich optimální efektivnost. Ruční výpočty služby REB a rozhodování o použití prostředků jsou omezeny časově.

V posledních desetiletích se rozvíjí elektronika tak rychle, že se zabezpečujícího prostředku se stala aktivním bojovým prostředkem, který podstatně ovlivňuje vedení boje a operace. Nové zbraňové systémy jsou přímo podmíněny existencí elektroniky, která stále proniká i do klasických zbraňových systémů. Na druhé straně rozvoj elektroniky umožňuje řešit i narůstající problémy velení, způsobené rychle rostoucím objemem informací, které je nutné předat a zpracovat ve vojenských systémech.

Nejdůležitějšími prostředky těchto systémů jsou samočinné počítače. Na jejich parametrech je závislá konstrukce systému a jeho použitelnost. Do popředí vystupuje otázka rychlé a pohotové přípravy programů, které zabezpečují efektivní využívání počítače. Nechceme použitím počítače pro řešení úloh rt útvaru REB absolutizovat automatizaci, tak jak je to v západním pojetí. Právě naopak, programy úloh pro počítač musí být zabezpečeny jednoduchými vstupními údaji velmi málo náročnými na čas. Jinak sebedokonalejší systém může být znehodnocen vzhledem ke svým specifickým podmínkám vlastní práce. Tato metoda je logická, protože vývojové programy jsou nástrojem pro programy aplikované a mohou být velmi složité. Cílem navrhovaného systému je spolehlivý, přitom však jednoduchý systém programování, aby uživatelé bez zvláštního speciálního programátorského školení mohli po zvládnutí základních zásad pracovat sami s využitím počítače v plánovaném časovém režimu. Navrhovaný systém předpokládá využití vypracovaných programů v podmnožině jazyka PL 1 pro počítač jednotného systému elektronických počítačů EC 1030, který zpracovali odborníci Bulharské lidové armády. Tyto programy uvedené požadavky splňují.

Radiotechnickému útvaru REB stanovíme tyto úkoly:

a) Ochrana několika objektů nebo určeného objektu před mířeným bombardováním (které můžeme rozlišit na stínítko

obrazovky palubní radiolokační stanice a to v jednom a nebo ve všech náletových směrech).

b) Ochrana prostorů před vzdušným průzkumem a mířeným bombardováním.

c) Rušení palubního VKV spojení nepřítelů při letecké podpoře jeho pozemních vojsk a při ničení objektů frontu a armády.

d) Rušení systému blízké radionavigace nepřítelů v pásmu frontu (armády).

e) Záměrné odklonění řízených raket a leteckých bomb ze stanoveného směru a to narušením radiolokačního navedení na objekty frontu (armády).

K řešení těchto úkolů máme vytvořit optimální podmínky pro využití číslicového počítače (dále počítače) a to především při zkracování velkého objemu údajů. Počítač časově umožní specialistům REB především analyzovat získané závěry a tím je oprostí od složitých výpočtů, které jsou nezbytné pro analýzu získaných závěrů. Podstatu matematické metody a algoritmu úlohy tvoří různé vzorce a upravené teoretické závěry z radiotechniky, radiolokace.

Řešená úloha je ve svém principu nová. Metoda plně využívá možností a parametrů moderních prostředků rt útvaru REB. Používané základní vztahy a vzorce a jejich teoretické závislosti jsou popsány v dostupné literatuře (viz obr. 1 — Cbecný vývojový diagram).

Podstatu řešení úkolu můžeme rozdělit do dvou skupin:

a) Ochrana objektů a prostorů před vzdušným průzkumem a mířeným bombardováním — rušením palubních RLS.

b) Rušení systému blízké radionavigace systému TACAN a VKV palubního spojení.

Na obrázku 2 je vývojový diagram výpočtu optimální bojové sestavy prostředků rt útvaru REB při použití číslicového počítače.

Vývojový diagram zahrnuje

a) blok programového zabezpečení
b) blok zhodnocení možností radioelektronických prostředků

c) porovnávací bloky a blok určení sestavy potřebného množství prostředků ke splnění úkolu.

Výstupy 10, 11, 12, 13, 14, 15 jsou určeny službě REB k dalšímu rozhodování.

Při řešení úloh byly stanoveny tyto omezující podmínky:

1. Parametry současných a perspektivních palubních RLS.

2. Při vlastním řešení úkolu lze měnit vstupní údaje v těchto intervalech:

a) — výška letu letadel od hladiny 100 m do 15 000 m po 100 m hladinách. Horní hranici nejvyšší hladiny tvoří maximální přípustná výška letu cíle;

— šířka impulsu palubní RLS od 0,25, 10^{-6} sec do 2,5, 10^{-6} sec s dělením po 0,25, 10^{-6} sec;

— vlnová délka v rozmezí od 2,5 cm do 3,5 cm s dělením po 0,5 cm;

— rychlost letu letadel v rozmezí od 800 km/h do 1400 km/h;

— hustota toku letadel — od jednoho letadla/min do tří letadel/min s dělením po jednom letadle/min;

— směr vletu letadel od 0° do 360° s dělením po 30°;

— úhel pozorování od 10° do 20° s dělením po 5°;

b) — útlum šíření elektromagnetické energie vlivem povětrnostních podmínek má:

- množství kyslíku v atmosféře;
- výpary vody, deště nebo sněhu;
- mlha, oblaka;

c) — na snížení dosahu RLS vlivem okolního prostředí mají:

- pastviny nebo pole v létě (zimě);
- horský masív v létě (zimě) a ledové kry;

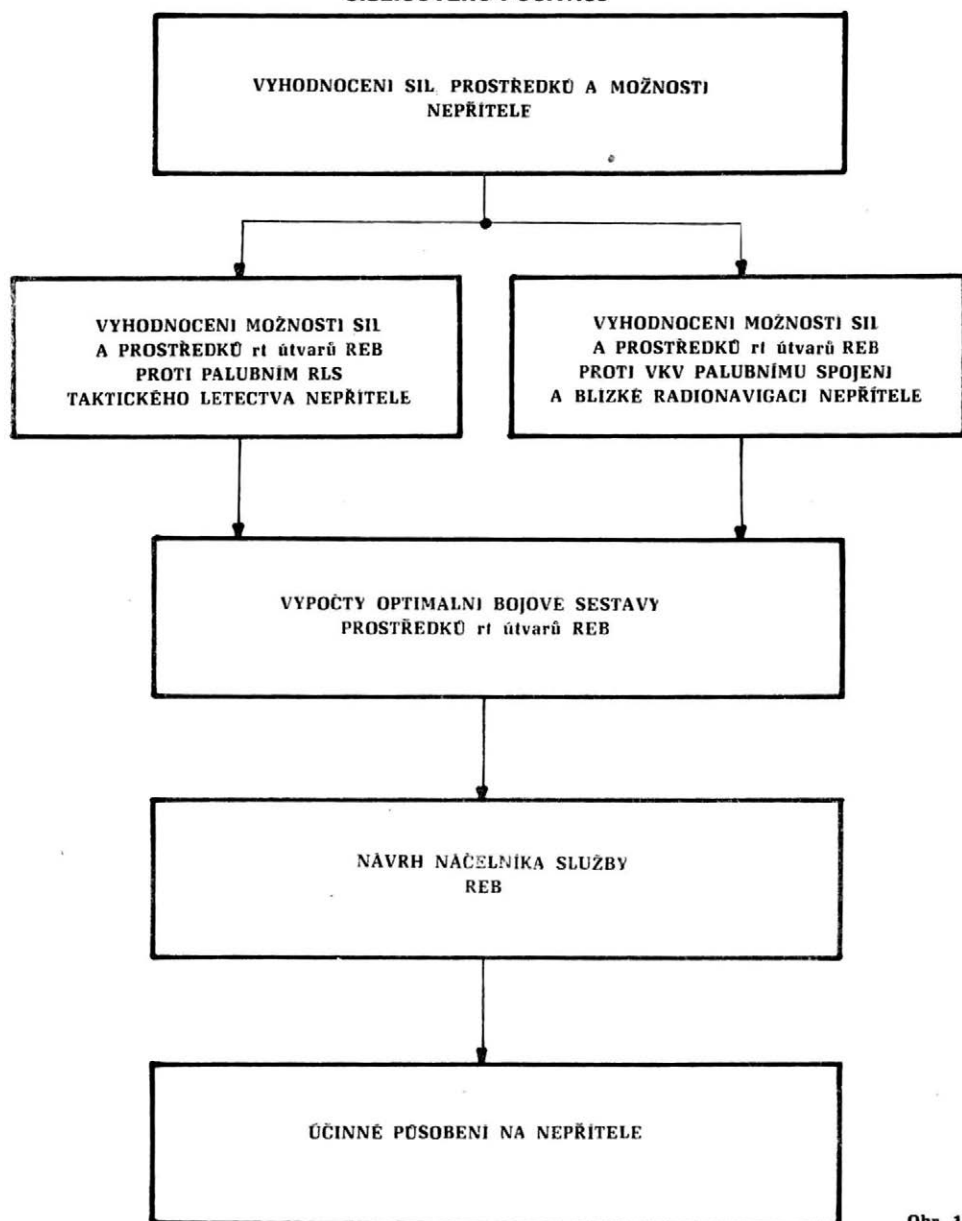
d) — pro vyhodnocení efektivnosti odrazné plochy, vzhledem k rozmístění objektů, se uvažují tyto charakteristické objekty:

- železniční most;
- město střední velikosti;
- jednotlivé průmyslové objekty;
- mobilní dělostřelecká stanoviště;
- obrněné transportéry a automobily;
- dělostřelecké systémy;
- letadla;
- nízkovodní a pontonové mosty s nosností 50—200 t;

e) — při vyhodnocení dosahu rušičů se uvažuje dosah v rozmezí od 5 km do 30 km s dělením po 5 km.

Ani při použití počítače nemůžeme uvažovat se všemi složitými závislostmi. Proto při výpočtu a řešení úlohy počítáme jen se středními proměnnými hodnotami po-

**OBEČNÝ VÝVOJOVÝ DIAGRAM
VÝPOČTŮ OPTIMÁLNÍ BOJOVÉ SESTAVY
PROSTŘEDKŮ rt ÚTVARŮ REB PŘI POUŽITÍ
ČÍSLICOVÉHO POČÍTAČE**

Obr. 1

psaných objektů, které mohou zjistit palubní RLS, pracující v třicetimetrovém pásmu.

Při vlastním praktickém řešení úlohy pomocí počítače vstupní údaje dělíme na stálé a proměnné. Stálé vstupní údaje jsou uloženy v paměti počítače. Tyto údaje periodicky obměňujeme podle potřeby a jejich změn. Proměnné vstupní hodnoty zavádíme do počítače před řešením jednotlivé úlohy (před každým výpočtem). V podstatě jde o hodnoty, která jsou zpracovány předem do tabulek jako typ objektu, typ a charakteristika terénu (podkladu — půdy), vyhodnocení povětrnostních podmínek. Dále operačně taktické charakteristiky jako plochu objektu (v km²) a rozestupy rušičů (v km²) a minimálně chráněný prostor (v km²).

Proměnné hodnoty (vstupní informace) zapisuje orgán služby REB příslušného stupně do tabulek a v předepsané formě je předává na výpočetní středisko k vyděrcování na děrnou pásku. Ke vstupní informaci přidáváme potřebné zakódované informace pro počítač. Podle instrukcí operátora počítače se určená úloha řeší stanoveným algoritmem a vypracovaným programem s určenou posloupností (viz obr. 2).

Výpočty natiskne tiskárna počítače v podobě sestav jako výstupy 10, 11, 12, 13, 14, 15, kde uvede

- sestavu a potřebný počet rušičů pro ochranu daného objektu před průzkumem nepřítelů a mřížným bombardováním,
- maximální vzdálenost zjištění a dosah rušičů.

Na základě těchto výpočtů služba REB vyhodnotí efektivnost navrhané sestavy rušičů, určí potřebný efektivní výkon rušičů tak, aby bylo dosaženo potřebné efektivnosti a určí vstupní poměr rušivého a užitečného signálu na vstupu přijímače palubní RLS v navržené sestavě.

Řešení druhého úkolu — rušení systému blízké radionavigace TACAN a VKV palubního spojení řešíme podobným způsobem. Operačně taktické výpočty řešíme podle zpracovávaných algoritmů ve smyslu vývojového diagramu. Výsledek po výpočtu natiskne tiskárna počítače v podobě sestav s potřebnými hodnotami pro

- rušení představeného leteckého návodního,
- dosah rušení představeného stanoviště navedení taktického letectva nepřítelů,
- dosah rušení systému blízké radionavigace TACAN

- rušení kanálu azimutu,

- rušení kanálu přenosu informací,
- minimální vzdálenost rušení.

Pro řešení a výpočet úlohy byly vybrány základní typy radioelektronických prostředků elektronické války nepřítelů a rušičích prostředků rt útvaru REB. Proto je zcela zřejmé, že při změně parametrů techniky (jiný typ radioelektronického prostředku, respektive rušiče) musíme v programu znázornit hodnoty výkonu, zisk antény a popř. další důležité parametry techniky.

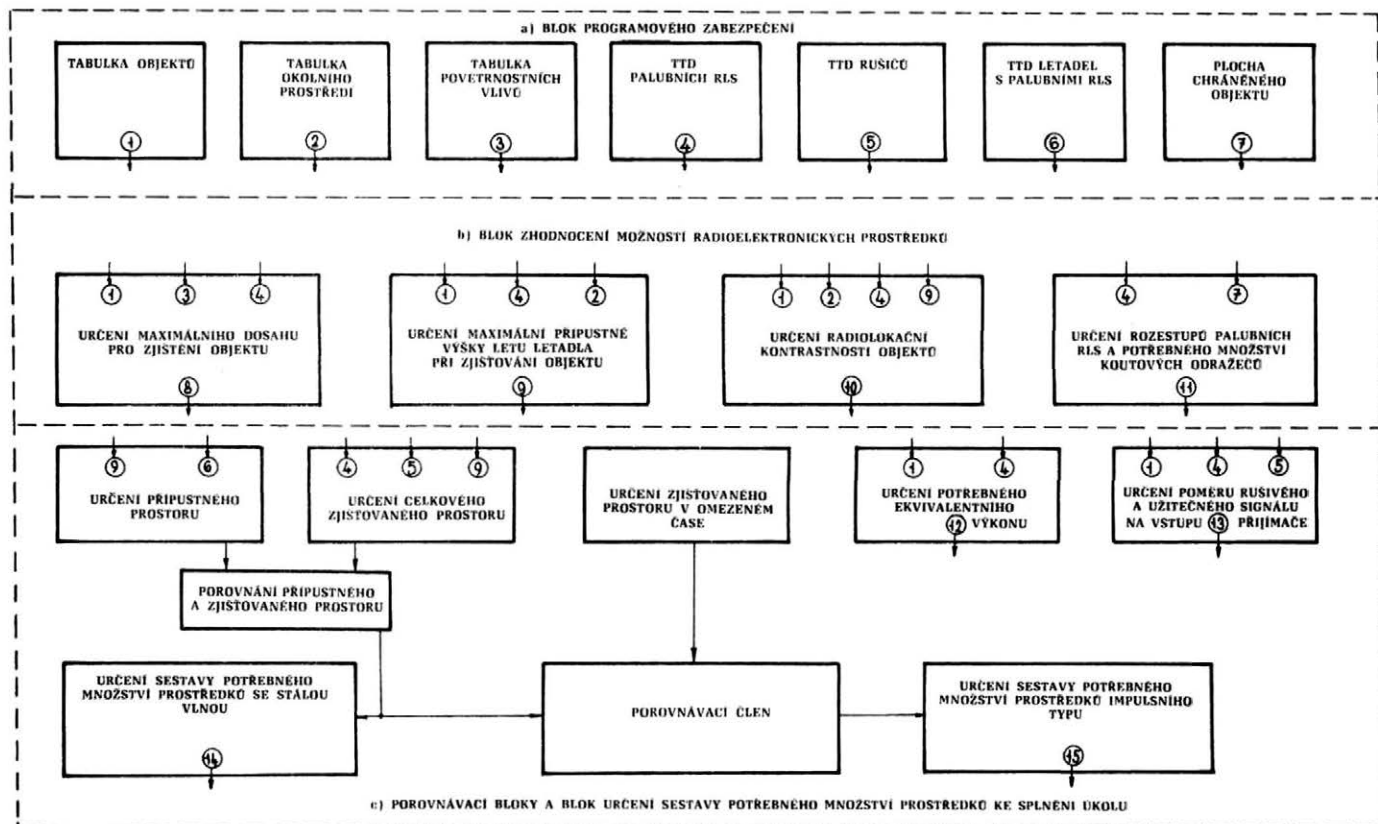
Celkový systém zpracování úloh radioelektronického útvaru REB uvádíme na obr. 4 a podrobněji na obr. 3.

Ústředním prvkem systému je počítač frontu. Spojení s počítačem je zabezpečeno zařízením vstupu a výstupu počítače. Náčelník služby REB frontu má pro spojení s počítačem vstupní a výstupní zařízení počítače (terminál typu B), dálkopisné spojení i telefonní spojení. Získávání informací je zabezpečeno dálkopisným spojením a telefonem ZAS od služby REB armády a od spolupracujících systémů (radiotechnický a rádiový průzkum, apod.) po součinnostní spojení. Povětrnostní situace je předávána dálkopisem nebo pomocí průmyslové televize ze stanoviště meteorologické služby. Rovněž je zabezpečeno spojení s podřízeným VS rt útvaru REB. Navíc je stanoviště NS frontu vybaveno vstupním a výstupním zařízením počítače.

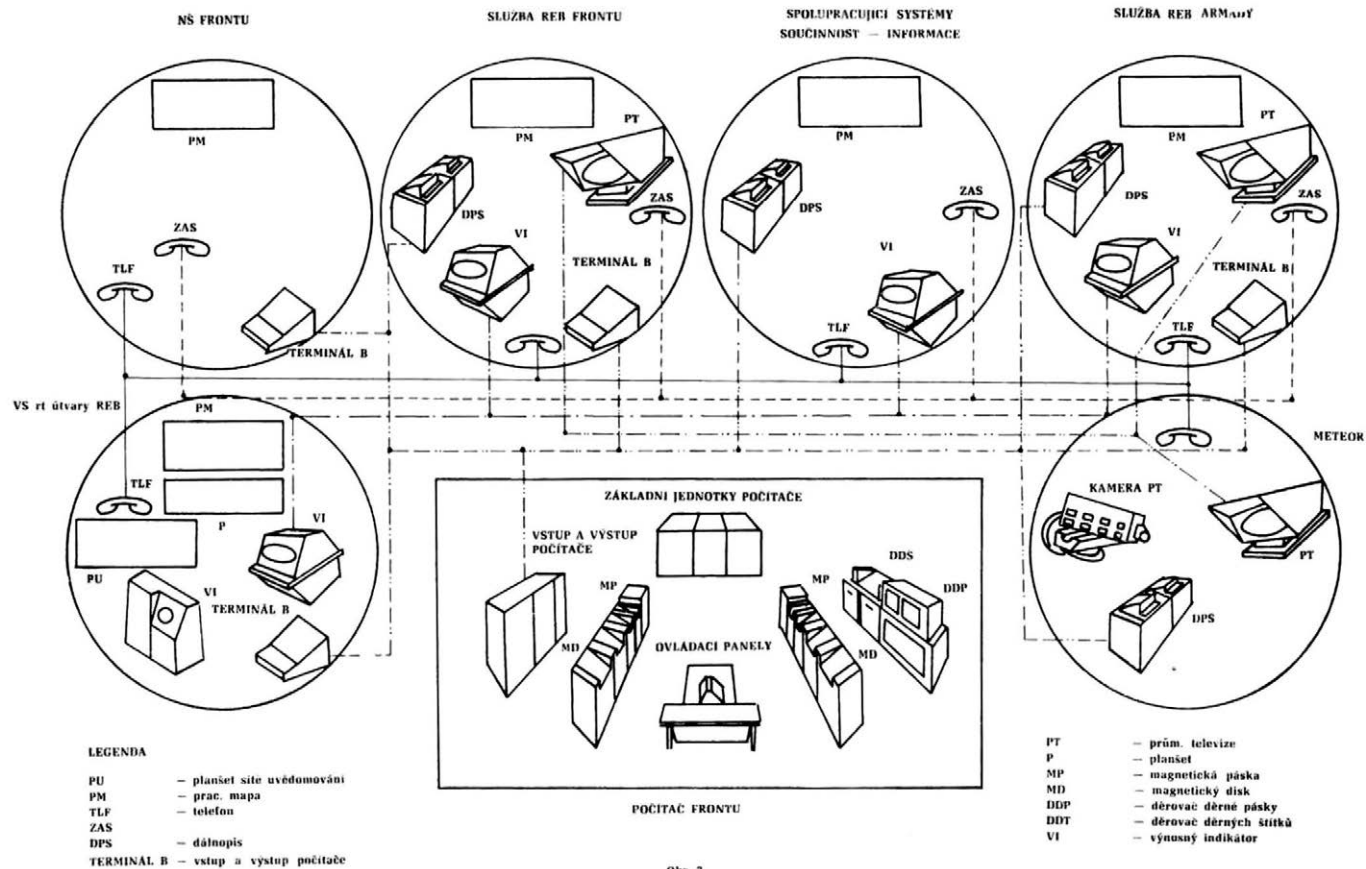
K zabezpečení velení prostředků REB vytváříme spojovací síť, která umožňuje potřebný tok informací. Proto je na velitelském stanovišti frontu (armády) služba REB vybavena terminálem typu B, který umožní využívat počítač k řešení úloh potřebných k velení prostředků REB. Terminál je zařízení, umožňující dálkový styk účastníka systému zpracování dat se základní jednotkou počítače. Uvažovaný terminál typu B umožňuje v omezené míře výpočetní a logické operace, trvalé zapamatování informací, které byly vyslány a přijaty, dálkové spojení s vyšším systémem zpracování dat (jeho složení vyjadřuje obr. 5). Terminál služby REB je spojen s terminálem štábu rt útvaru REB, obdobným jako služby svazu. V tomto systému terminál umožňuje předávat hlášení o stavu prostředků REB na štáb svazu a naopak přenos nařízení od služby REB štábu podřízeného rt útvaru REB. Rovněž umožňuje spojení s prostředky protiletectvého působení. Na terminál služby REB je napojen výstupní indikátor přenosu informací o vzdušné situaci u podřízených radiotechnických útvarů REB a sítě uvědomování PVO (PVOS). Štáb rt útvaru REB k za-

VÝVOJOVÝ DIAGRAM

výpočtů optimální bojové sestavy prostředků rt útvarů REB při použití číslicového počítače

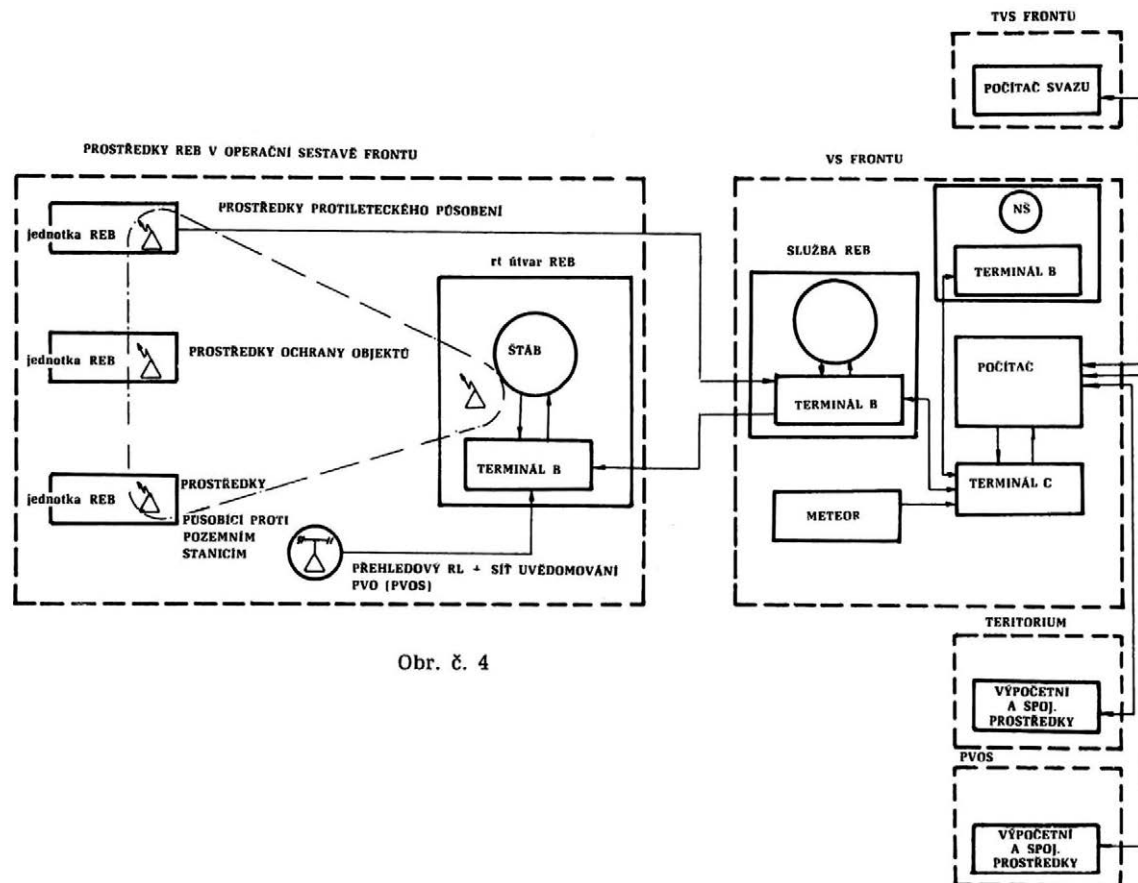

SYSTÉM VÝPOČTU ÚKOLU RČ ÚTVARŮ REB

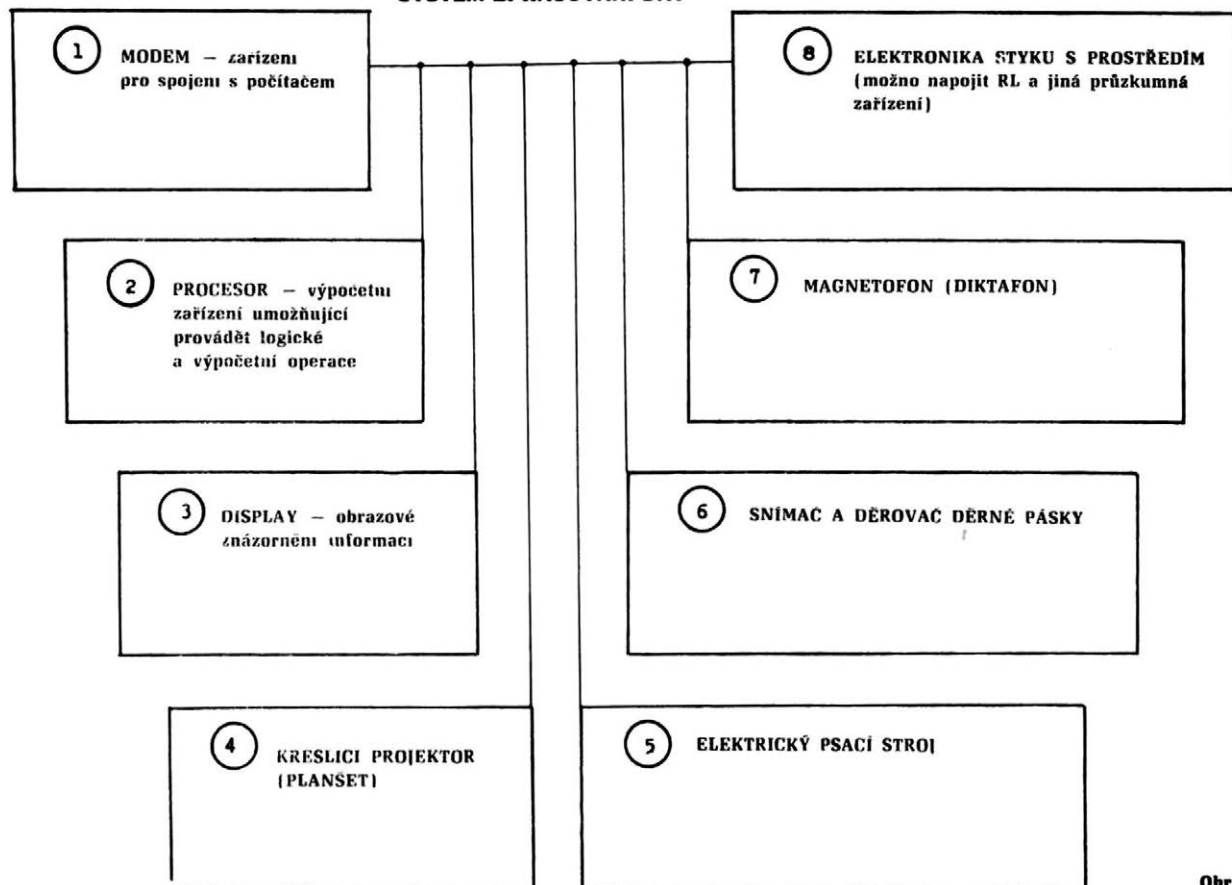
Obr. 3

SCHEMA INFORMAČNÍHO TOKU SYSTÉMU REB PŘI STROJOVÉM ZPRACOVÁNÍ INFORMACÍ

Obr. č. 4

SYSTÉM ZPRACOVÁNÍ DAT

bezpečení velení podřízeným jednotkám má aktivovanou rádiovou síť. Prostřednictvím terminálu typu C má služba REB svazu zabezpečen styk s prostředky týlu frontu teritoria, PVOS a meteorologickou službou a ostatními odděleními štábu frontu (armády). Tím je zabezpečeno strojové zpracování všech potřebných informací pro velení prostředků REB.

Závěrem článku chceme dodat, že jsme nemohli popsat celý systém do všech detailů. Naopak předpokládáme, že k návrhu budou připomínky z řad čtenářů s cílem úspěšně realizovat celý systém. Význam úkolu je podmíněn tím, že v současné době vystupují do popředí požadavky radioelektronického boje jako jednoho z důležitých druhů zabezpečení operace [boje].

Stanovených cílů radioelektronického boje dosáhneme jen nenadálým a komplexním použitím všech prostředků.

Nové možnosti, které přináší rozvoj vědeckotechnické revoluce ve vojenství ovlivní a v některých případech podstatně zracionalizuje celou metodiku práce štábu. Subjektivní stránka činnosti velitelů a štábů, která dnes převažuje v operačním umění, bude stále více nahrazována procesem, který využívá moderní matematické metody a dokonalé technické prostředky. Osobní kvality velitelů a štábů se budou projevovat především v dovedném řízení v celém procesu velení a v přijímání optimálních rozhodnutí. Systém strojového zpracování úloh radiotechnického útvaru REB v tomto procesu se tak stane velmi účinným nástrojem velení.

ŘÍZENÍ DĚLOSTŘELECKÝCH SKUPIN PŘI PRŮLOMU OBRANY

V článku chci ukázat na důležitou úlohu velitele a štábu pluku (divize) při plánování bojového použití dělostřeleckých skupin a na náročnost velení dělostřeleckým skupinám při průlomu obrany nepřítele (navazují na článek VM 9/1975 „K řízení bojové činnosti ADS“).

Při plánování bojového použití dělostřelectva jsem v uvedeném článku většínu otázek řešil pro stupeň armáda. Proto pokládám za nutné zvýraznit úlohu velitele a štábu pluku (divize) zejména při řešení těchto otázek:

1. **složení a určení velitele PDS (DDS);**
2. **rekognoskace a organizace součinnosti na stupni pluk (divize).**

Při řešení otázky složení a určení velitele a štábu PDS (DDS) musí velitel pluku (divize) vycházet z toho, že zpravidla v těchto skupinách bude zastoupeno jak organické, posilové i přibrané dělostřelectvo. Počet oddílů a zastoupení jednotlivých ráží obdrží zpravidla od nadřízeného stupně velení. Složení PDS (DDS) **musí zabezpečit splnění všech stanovených úkolů za dělostřelecké přípravy a podpory útoku, ale i za dělostřeleckého doprovodu vojsk v útoku v hloubce obrany.** Velitel vychází z tohoto úkolu a při plánování, a to jak při schvalování návrhu ND pluku (divize), tak zejména při přijetí svého rozhodnutí musí respektovat některé zásady.

Hlavní a nejdůležitější zásadou je, aby dělostřelectvo plnilo úkol ve všech obdobích bez velkých změn, zbytečného manévru a za nepřetržitého velení PDS (DDS).

Nejčastějším případem u divize, která prolamuje obranu dvěma pluky v prvním sledu na směr hlavního úderu, bude u pluku na hlavním směru vytvářet velení PDS z velitele a štábu organického dělostřeleckého pluku a DDS z velitele a štábu posilové brigády. Tento případ je nepříznivější a velitel pluku (divize) má zabezpečeno, že po skončení dělostřelecké přípravy a podpory útoku, kdy zpravidla končí činnost přibraného dělostřelectva, se ve velení nic nemusí měnit. Jedině co se změní je počet oddílů, který se sníží o jednotky přibraného dělostřelectva.

U pluku na směru, který se přimyká k hlavnímu, bude velitelem a štábem PDS velmi často velitel a štáb příbraného dělostřeleckého pluku. Vyšší stupeň velení má zabezpečit včasné předsunutí velitele a štábu dělostřeleckého pluku tak, aby zabezpečil úkoly plánování. V tomto případě musí velitel pluku bezpodmínečně řešit otázku velení PDS po skončení činnosti příbraného dělostřelectva. V případě, že zůstanou v PDS nejméně dva dělostřelecké oddíly, je třeba jednoho velitele a štáb oddílu určit jako velitele PDS a již v přípravném období zabezpečit plynulé a nepřetržité velení. V některých případech bude nutné přidělit mu spojovací prostředky (rádiové stanice), popř. i některého důstojníka od organického dělostřeleckého pluku (ZV).

Velmi důležitým úkolem v činnosti velitele a štábu pluku (divize) v přípravném období je **rekognoskace a organizace součinnosti**. Jejich důsledná příprava může do značné míry ovlivnit úspěšný průběh průlomu obrany nepřítel. Zkušenosti z taktických cvičení s vojsky, velitelsko-štabních cvičení s částečným vyvedením vojsk na stupni pluk (divize) ukazují, že v mnoha případech jsou rekognoskace a organizace součinnosti zdlouhavé a často jsou řešeny méně důležité otázky na úkor skutečně důležitých a důsledkem potom je nejednotnost při plnění stanovených úkolů a **zejména není dodržena zásada, aby nejvíc času zůstalo pro podřízené stupně velení, tj. pro vykonavatele**.

Chci ukázat na to, že i tzv. „maličkosti“ jako je správná topografická orientace a zejména taktická orientace může podstatně urychlit celý průběh rekognoskace, a dále to, že vhodný způsob rekognoskace může podstatně urychlit organizaci součinnosti při dodržování některých zásad.

Při rekognoskaci velitel divize (pluku) podle Vševojsk-1-1, článek 237 upřesňuje:

1. Přední okraj nepřátelské obrany, přístupy k němu a zátarasy, opěrné body, rozmístění palbných prostředků, zejména protitankových, odkryté boky a mezery;

Přední okraj nepřátelské obrany musí určit co nejpřesněji v celém úseku (pásmu) průlomu, protože od něj se určuje bezpečnostní vzdálenost a čára zteče, které mají zásadní vliv pro činnost motostřeleckých (tankových) jednotek (útvarů) a pro činnost dělostřelectva (PDS, DDS).

Při určení přístupů k přednímu okraji je nutné se zvláštní pečlivostí upřesnit zejména ty, ke kterým povedou pochodové osy jednotek a při určení záatarasů je třeba zvláštní pozornost věnovat těm prostorům, kde budou vytvářeny průchody v zátarasech nepřítel v průběhu dělostřelecké přípravy útoku.

Při upřesnění opěrných bodů je výhodné tyto určovat v celém úseku (pásmu) průlomu zprava do leva, nejdříve opěrné body čet na předním okraji, dále obdobně opěrné body čet rot prvního sledu v hloubce a potom obdobně opěrné body čet rot druhého sledu praporů prvního sledu. Tuto kategorii objektů (cílů) je nutné dále rozšířit o místa velení, pozorovatelný, radiolokátory apod.

Při průlomu zpravidla nebude třeba řešit odkryté boky a mezery.

2. Objekty pro jaderné údery, palbu dělostřelectva a tanků v rámci dělostřelecké přípravy útoku a údery letectva.

Bez ohledu na to, že jde o bojovou činnost bez použití jaderných zbraní, musí velitel divize stanovit úkoly pro velitele oddílu vojskových raket a ten musí být vždy připraven úkoly splnit. Způsob stanovení objektů pro jaderné údery je všeobecně znám a není předmětem článku.

Při stanovení objektů (cílů) pro palbu dělostřelectva a tanků v době dělostřelecké přípravy útoku má velitel divize (pluku) určit:

— objekty (cíle), které bude umlčovat v jednotlivých palebných přepadech podle stanovené struktury dělostřelecké přípravy dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení,

— objekty (cíle), které budou ničit dělostřelectvo a tanky přímou střelbou (u pluku dělostřelectvo mspr, tanky tpr a PTZ msp, u divize pokud bude PTZ msd použita pro přímou střelbu).

Obdobným způsobem musí stanovit úkoly dělostřelectva za dělostřelecké podpory útoku zejména proto, že tato bude zpravidla probíhat způsobem dvojitého postupného soustřeďování palby. PDS (DDS) budou oddíly rozděleny do dvou skupin dělostřelectva.

První skupina bude zabezpečovat bezprostřední podporu a bude palbou umlčovat cíle, které brání v postupu vlastních jednotek, a druhá skupina bude umlčovat palebné prostředky (zejména protitankové), které brání v postupu vlastních jednotek z větší vzdálenosti (600—1000 m), a další důležité cíle. Vzhledem k tomu stanovíme úkoly na celou hloubku dělostřelecké podpory útoku, tj. obvykle do hloubky 4—5 km. Dobu a objekty pro údery letectva stanovíme podle struktury dělostřelecké přípravy. Zpravidla to budou objekty mimo dosah dělostřelectva (prostředky jaderného napadení, místa velení brigády, divize, prostory soustřeďování záloh) a ty cíle, které mohou lehce měnit své postavení a vyžadují ještě před údery doplňkový průzkum.

3. Směr hlavního úderu, úseku průlomu a směry útoků pluků, bojové úkoly útvarů (jednotek) není předmětem článku. Zde chci jen upozornit na úzkou souvislost šířky úseku průlomu a množství použitého dělostřelectva, kterou má vševojskový velitel respektovat.

4. Prostory bojového rozmístění (PBR) oddílů vojskových raket a palebná postavení dělostřelectva, doba a pořadí jejich zaujetí.

Zde chci zdůraznit, že není nutné těmto úkolům věnovat zvláštní pozornost, protože ND divize (ND pluku), velitelé PDS a DDS tyto prostory znají a zpravidla již je v nich hotova topograficko-geodetická příprava. Pro ostatní účastníky stačí je jen upřesnit. Naopak je nutné zejména na stupni pluk v terénu upřesnit prostory palebných stanovišť děl a tanků, které budou působit přímou střelbou, a způsob a dobu jejich zaujetí.

5. Pochodové osy, výchozí čáry, čáry rozvinutí a čáry bezpečnostní vzdálenosti, čáru zteče, počet a místa průchodů v zátarasech.

Pochodové osy a čáry rozvinutí určujeme přímo v terénu až kam je vidět jednak z hloubky (do praporních proudů), ale hlavně od našeho stanoviště k přednímu okraji obrany (do rotních proudů). Čáry bezpečnostní vzdálenosti určíme jen tehdy, když plánujeme jaderný úder na opěrné body na předním okraji nepřátelské obrany, aby nedošlo k zasažení vlastních vojsk.

Pro velitele PDS (DDS) je nejdůležitější otázkou určení čáry zteče přímo v terénu v celém úseku (pásmu) průlomu. Tato čára zteče se určuje co nejblíže k přednímu okraji, pokud je to možné za terénními vlnami, které chrání před pozorováním a přímou střelbou palebných prostředků nepřítele. Zásadním limitujícím faktorem určení čáry zteče co nejblíže k přednímu okraji obrany je **bezpečnostní vzdálenost** palby vlastního dělostřelectva, kterou nesmí-

me překročit. Tato při úplné přípravě prvků střelby činí při střelbě do 10 km a za předpokladu, že vlastní jednotky jsou v tancích a obrněných transportérech, 300 m, při střelbě nad 10 km 500 m. V případě, že vlastní vojska jsou nekryta, činí do délky střelby 10 km 500 m a nad 10 km 700 m.

V okamžiku, kdy se vlastní jednotky (útvary) při zteči přiblíží na tuto bezpečnostní vzdálenost, končí dělostřelecká příprava útoku a zahajujeme dělostřeleckou podporu útoku.

Tuto skutečnost zdůrazňují hlavně proto, že velitel divize (armády) při stanovení délky trvání dělostřelecké přípravy útoku v trvání např. 30 minut si musí být vědom toho, že ji nemůže zahájit Č-30, ale dříve o dobu, kterou potřebují vlastní jednotky na překonání této bezpečnostní vzdálenosti 300 (500) m a vedení zteče předního okraje obrany nepřítele, což je čas „Č“. Podle počtu vytvořených průchodů v zátarasech a konkrétních podmínek terénu půjde zpravidla maximálně o 2–3 minuty. V daném případě je nutné zahájit dělostřeleckou přípravu útoku v Č-32 (33) a ukončit v Č-2 (3). Nemůžeme však vyloučit i jiné varianty řešení.

Při stanovení počtu a míst průchodů v zátarasech vychází velitel pluku (divize) ze zásady, že při průlomu je třeba vytvořit jeden průchod pro každou četou. Je to zvlášť důležité proto, že se to dotýká činnosti velitele PDS (DDS), ženijních i vševojskových jednotek. Průchody v zátarasech nepřítele vytváříme za dělostřelecké přípravy útoku.

6. Prostory rozvinutí míst velení.

Řešení této otázky při průlomu obrany nepřítele je důležité, protože poměrně na úzkém úseku (pásmu) průlomu máme rozmístit značný počet míst velení. Velitel pluku musí jednoznačně stanovit svoje VPS (pozorovatelnu), velitele PDS, velitelů praporů a tím i velitelů oddílů, kteří budou s nimi v osobním styku. Velitel PDS musí určit pozorovatelnu pro 2–3 velitele oddílů a tyto pozorovatelnu pro velitele baterií. Jen pro dělostřelecké velitele v úseku pluku bude to kolem 30 míst velení (VPS velitele PDS, 5–7 pro velitele oddílů, z nichž 1–2 budou z DDS, 15–21 pozorovateln pro velitele baterií, z nichž 3–6 budou od oddílů z DDS, pozorovateln velitele PTZ msp). Jednotlivá místa velení budou členěna i do hloubky, ale i tak v úseku 2 km je to mnoho a proto je nutné zvážit sloučení některých míst velení a jejich počet snížit na minimum, a dále maximálně využít velení jednotek v dotyku. Všichni velitelé baterií od oddílů ADS a některých oddílů DDS nemusí být v době dělostřelecké přípravy a podpory útoku na pozorovatelnách. Palbu mohou řídit velitelé oddílů a jen někteří velitelé baterií. Obdobná situace je i u divize a proto znovu zdůrazňuji, že určení míst velení, a to nejen VPS, ale i velitelských stanovišť (VS), je velmi důležitou činností velitele pluku (divize).

Rekognoskace vyžaduje důkladnou přípravu, na které se musí podílet celý štáb pluku (divize). Plán rekognoskace (je účelné zpracovat) by měl kromě jiného obsahovat:

- dobu a místo konání;
- účastníky rekognoskace;
- časovou kalkulaci na jednotlivých stanovištích;
- řešení konkrétních otázek na každém stanovišti.

Všechny řešené otázky je výhodné vyjádřit graficky, což na mapě v měřítku 1 : 100 000 nebo 1 : 50 000 je prakticky nemožné. Vzhledem k tomu,

že jde o prostor u pluku o rozměrech zhruba 2×5 km a u divize 4×5 km, můžeme zhotovit situační náčrt daného terénu v měřítku 1 : 5 nebo 1 : 10 000 a v něm zakreslit vše potřebné. Je to velmi dobrá a přehledná pomůcka pro velitele pluku (divize).

Velitel pluku (divize) při časové kalkulaci musí vzít v úvahu to, že po skončení jeho rekognoskace náčelníci druhů vojsk, velitelé dělostřeleckých útvarů (PDS, DDS) upřesňují v terénu se svými podřízenými způsob bojového použití jednotek a útvarů. Na stupni divize, ND divize s velitelem oddílu vojskových raket, velitelem DDS, veliteli PDS a PTZ. Na stupni pluk ND pluku s velitelem PTZ a zúčastní se rekognoskace velitelé PDS s veliteli oddílů.

Na základě rekognoskace velitel pluku (divize) upřesňuje své rozhodnutí a může přikročit k organizaci součinnosti. U divize a pluku organizujeme ji podle úkolů a má sladit činnost vojsk co do praporu i času. Podrobně ji organizujeme do hloubky bližšího úkolu.

Při organizaci součinnosti musí velitel divize (pluku) sladit:

1. Činnost útvarů (jednotek) s údery jaderných zbraní, letectva a palbou dělostřelectva, činnost útvarů mezi sebou a se sousedy při zteči předního okraje a při rozvíjení boje v hloubce.

Jako první rozebere období přesunu a rozvinutí útvarů (jednotek) a jejich činnost do zahájení zteče předního okraje. Přesně časově řeší přesun divize (pluku) z výchozího prostoru až na čáru rozvíjení do praporečnických proudů. Tuto čáru musí útvary (jednotky) dosáhnout do doby zahájení dělostřelecké přípravy. Rozvíjení do praporečnických, rotních proudů a přibližování na čáru zteče a až na bezpečnostní vzdálenost probíhá za dělostřelecké přípravy útoku. Při upřesňování jednotlivých čar rozvinutí dá velitel divize (pluku) jednotlivým velitelům přesně v terénu k určité době dělostřelecké přípravy útoku určit předpokládanou sestavu pluku (praporu) a veliteli PDS rozebrat a v terénu ukázat úseky paleb dělostřelectva podle stanovené struktury a signálů pro dělostřeleckou přípravu útoku. Na stupni divize rozebere ND úkoly dělostřelectva vcelku a velitel DDS konkrétně úkoly v terénu obdobně jako u velitele PDS. Zde se ukáže výhoda společného číslování objektů (cílů) a plánovaných paleb dělostřelectva v jednotném a rychlém pochopení. Velitel divize (pluku) se přesvědčí, zda stanovené úkoly všichni jednotně pochopili tak, jak je rozebral při rekognoskaci. Velitel pluku v tomto období dotazem u velitelů praporů zjistí, zda znají, které objekty (cíle) ničí jejich dělostřelectvo a tanky přímou střelbou v době dělostřelecké přípravy útoku. Dále stanoví signály a způsob hlášení o tom, že útvary (jednotky) dosáhly podle plánu jednotlivých čar a zejména čáru zteče a jsou připraveny zahájit zteč.

V druhém pořadí rozebere činnost v období od zahájení zteče do splnění bližšího úkolu pluků prvního sledu,

Nejzávažnějším momentem tohoto období je zabezpečení rozhodné zteče obrany nepřítel.

Rozkaz (signál) k ukončení dělostřelecké přípravy útoku a zahájení dělostřelecké podpory útoku nemohou vydat velitelé útvarů (jednotek), jak stanoví Vševojsk-1-1 článek 246, ale velitelé divízi na rozkaz velitele armády, bude-li průlom organizovat armáda. Hlavním důvodem pro toto řešení je, že velitel armády se v případě nutnosti může rozhodnout pro prodloužení dělostřelecké přípravy.

Možným způsobem prodloužení dělostřelecké přípravy je varianta, kdy

veškeré dělostřelectvo pokračuje v plnění úkolů posledního palebného přepadu. Délka prodloužení by neměla překročit dobu posledního palebného přepadu (přibližně 5–6 minut). Tato varianta však vyžaduje zvýšenou spotřebu střeliva, kterou musí včas plánovat a zabezpečit NRVD spolu s NVS a NT armády. Výhodou je, že není náročná na organizační zabezpečení a dále to, že jsou umlčovány všechny objekty (cíle) a zejména všechna ohniska odporu na předním okraji obrany nepřítele. Důvodem rozhodnutí velitele armády pro tuto variantu bude nejen to, že svazky nedosáhly čáru zteče v plánovaném čase, ale i to, že nebylo dosaženo požadovaného umlčení obrany nepřítele.

Další důležitou otázkou je, aby velitel pluku (divize) zabezpečil nepozorovaný přechod z dělostřelecké přípravy na dělostřeleckou podporu útoku. Toto může dosáhnout mimo jiné i tím, že stanoví jednotkám úkoly ničit objekty (cíle) na předním okraji obrany nepřítele palbou všech zbraní (tanků i ručních zbraní) a stanoví přesně i dobu zahájení palby (20–50 vteřin před ukončením dělostřelecké přípravy útoku). Dále obdobně stanoví pro děla a tanky (na předním okraji), které plnily úkoly za dělostřelecké přípravy přímou střelbou.

V dalším velitel pluku (divize) upřesní způsob dělostřelecké podpory útoku dvojitým postupným soustřeďováním palby. Uvede situaci jednotek (útvárů) v terénu (jejich postup) a k dané situaci velitel PDS (DDS) upřesní, které plánované palby vede první i druhá skupina oddílů v terénu a současně stanoví čáru, kterou nesmí jednotky překročit, pokud nebude přeložena palba obou skupin na další čáry postupného soustřeďování palby. Při přeložení (přenosu) palby na další čáry postupného soustřeďování palby musí velitel pluku upozornit velitele praporů, že rozkaz k tomu vydává sám až po obdržení souhlasu (rozkazu) od velitele divize. Důvody k tomu rozeberu dále.

2. Opatření k zabezpečení zasazení druhého sledu (zálohy) do boje a k odrážení možných protiztečí.

Při průlomu bude zpravidla bližším úkolem pluku průlom nepřátelské obrany do hloubky praporů prvního sledu. Vzhledem k tomu, že dělostřelecká podpora útoku probíhá zpravidla do hloubky 4–5 km, měla by zabezpečit i případné zasazení praporů druhého sledu do boje. Přesto je možné, aby velitel pluku stanovil úkoly veliteli PDS pro zabezpečení zasazení druhého sledu i pro odrážení možných protiztečí přímo v terénu. Dále je nutné rozebrat přesun a činnost PTZ msp pro podporu těchto úkolů.

3. Způsob činnosti vojsk po protipřípravě nepřítele.

Cílem protipřípravy nepřítele je zmařit nebo aspoň oddálit náš útok. Hlavními objekty (cíli) pro protipřípravu zpravidla budou:

- dělostřelecké baterie všeho druhu;
- místa velení, pozorovatelný a spojovací uzly;
- radiolokátory pro řízení palby dělostřelectva.

Stanovení vhodného okamžiku pro zahájení protipřípravy nepřítele ovlivňují tyto faktory:

- zjištění, že naše dělostřelectvo zaujalo bojovou sestavu (pozorovatelný i palebný postavení) a nepříteři se podařilo zjistit souřadnice této bojové sestavy (proto sestavu zaujímáme v noci a s maximálním utajením).
- nebyla zahájena vlastní dělostřelecká příprava útoku.

Nepřítel bude tudíž zpravidla zahajovat protipřípravu při zjištění přesunu našich jednotek (útvárů) a to v době před jejich rozvinutím do praporních proudů.

Velitel divize a nebo velitel armády má možnost vydat rozkaz pro zahájení dělostřelecké přípravy, umlčet dělostřelectvo nepřítele a tak zmařit jeho protipřípravu. Řešit situaci tímto způsobem je výhodné tehdy, jestliže nejde o větší časový rozdíl od původně stanoveného času pro zahájení dělostřelecké přípravy (do 8—10 minut) a v případě nutnosti se upraví délka dělostřelecké přípravy útoku. Jde-li o větší časový rozdíl, je výhodnější, aby nepřátelské dělostřelectvo, místa velení a radiolokátorů umlčela ta část vlastního dělostřelectva, které má tyto úkoly plánovány v dělostřelecké přípravě útoku.

S variantou možné protipřípravy nepřítele musí NRVD a štáb armády počítat a v „Plánu bojového použití raketového vojska a dělostřelectva armády“ jsou opatření k jejímu zmaření vyjádřena. Z toho plánu posílá výpisy ND divizí a cestou podřízenosti až velitelům PDS a DDS.

Velitel divize (pluku) uloží ND divize a veliteli DDS (PDS) vysvětlit a v terénu ukázat činnost dělostřeleckých skupin, a dále upřesní činnost motostřeleckých (tankových) útvarů (jednotek). Zpravidla tyto budou pokračovat v plnění stanovených úkolů. V případě vyřazení některého místa velení (pozorovatelný) určí způsob jeho nahrazení a převzetí velení. Obdobně musí vyřešit případné nahrazení některé jednotky (praporu druhého sledu), kdyby došlo k jejímu vyřazení. Při útoku (průlomu) z chodu je tato varianta málo pravděpodobná.

Závěrem k rekognoskaci a organizaci součinnosti chci znovu zdůraznit její důkladnou přípravu a podtrhnout, že je při ní třeba řešit jen ty zásadní otázky, které vyžadují upřesnění v terénu a řeší konkrétní nutnou součinnost zejména motostřeleckých, dělostřeleckých, ženijních a jiných jednotek. Veškerá tato činnost probíhá v terénu, tím dáváme možnost nepříteli zjistit naši přítomnost, popř. i prozradit náš zámysl. Proto je třeba učit velitele všech stupňů, vševojskové i dělostřelecké, vyjadřovat se krátce, srozumitelně a šetřit čas tak důležitý pro jednotky při realizaci přijatých opatření.

Činnost velitele a štábu divize (pluku) při průlomu obrany nepřítele

Ve všech druzích bojové činnosti klademe velký důraz kromě jiného na zabezpečení nepřetržitosti velení vojskům. Právě při průlomu se tento požadavek mnohonásobně zvyšuje a zejména u divize (divizí), která prolomuje obranu z chodu.

Velitel divize s určenými důstojníky operačního, zpravodajského a jiných oddělení s potřebnými spojovacími prostředky před zahájením průlomu (nejčastěji v noci) zaujímá PVS divize. Toto PVS zaujímá s vyčleněnými důstojníky a spojovacími prostředky i ND divize. Určení důstojníci jsou v období přípravy průlomu trvale na PVS i s vyhodnocovací ústřednou a sbírají a vyhodnocují zprávy o nepříteli. Na základě zjištěných cílů (objektů) neustále upravují a doplňují palebné úkoly za dělostřelecké přípravy a podpory útoku velitelům PDS i veliteli DDS.

Velitel DDS s určenými důstojníky a vyčleněnými spojovacími prostředky zaujímá pozorovatelnou poblíž PVS divize. Velitel pluku s velitelem PDS zaujímají společnou pozorovatelnou a jsou neustále v osobním styku. Velitelé PDS

a velitel DDS mají po linii pozorovatelů vybudované linkové spojení k ND divize a jsou v rádiové síti velení ND divize.

Velitelé oddílů jsou na určených pozorovatelnách, kde vejdou v osobní styk s určenými veliteli praporů před zahájením dělostřelecké přípravy a to zejména ti velitelé oddílů, jejichž oddíly za dělostřelecké podpory útoku budou působit v první skupině (bezprostřední podpora).

Pozorovatelní velitelé oddílů, kteří působí za dělostřelecké podpory útoku ve druhé skupině, budou zpravidla poblíž velitele pluku (PDS).

Velitel a štáb divize (pluku) po obdržení času „Č“ od velitele armády, utajeně a včas tento dodá svým podřízeným. Vševojskoví velitelé po obdržení času „Č“ upraví operační čas na skutečný (astronomický) ve svých „grafikonech přesunů“ a dělostřelečtí velitelé ve svých plánech (tabulkách palby).

Velitel a štáb divize (pluku) na základě vydaného času „Č“ a propočtů vydává signál k zahájení přesunu divize (pluku) z vyčkávacího prostoru a štáb na základě určených signálů vysílaných podřízenými po dosažení jednotlivých míst (čar) informuje velitele divize o situaci vševojskových útvarů během celého přesunu.

ND divize hlásí veliteli divize zaujetí palebných postavení dělostřelectva divize a dosažení „pohotovosti k palbě“ k zahájení dělostřelecké přípravy útoku. U pluku toto hlásí ND pluku za dělostřelectvo pro přímou střelbu a za PTZ msp, a velitel PDS za oddíly PDS.

Nejdůležitějším hlášením pro velitele divize je to, že pluky prvního sledu dosahují ve stanoveném čase čáry rozvinutí do praporních proudů a dělostřelectvo pohotovosti k zahájení dělostřelecké přípravy útoku. Toto hlášení předává veliteli armády a tento může vydat rozkaz k zahájení dělostřelecké přípravy útoku.

Dělostřelectvo armády, divizi i pluků podle „plánu palby“ zahájí dělostřeleckou přípravu útoku a přesně podle stanovené struktury vede jednotlivě palebné přepady, velení probíhá centralizovaně podle stanovených signálů.

V období dělostřelecké přípravy útoku velitel divize (pluku) v podstatě neovlivňuje činnost dělostřelectva, ale je cestou ND divize (pluku) informován o jejím průběhu. Hlavní pozornost velitele a štábu divize (pluku) je upřena na sledování a ovlivňování činnosti pluků prvního sledu zejména v tom, aby ve stanoveném čase dosáhly čáry rozvinutí do rotních proudů, a zejména, aby včas byly připraveny zahájit zteč. To je druhým velmi důležitým momentem pro hlášení veliteli armády, který na základě hlášení velitele divizi dává rozkaz k zahájení dělostřelecké podpory útoku.

Po vydání rozkazu přechází dělostřelectvo (PDS, DDS i ADS) na dělostřeleckou podporu útoku. Obě skupiny dělostřelectva překládají palbu současně na první dvě čáry a po přiblížení vlastních jednotek na bezpečnostní vzdálenost k první čáře zase současně na další dvě čáry postupného soustřeďování palby. Již dříve jsem rozebral a uvedl některé důvody, proč přeložení palby na další čáry nemůže probíhat na rozkaz velitelů jednotek (praporů a rot). Důvody nyní rozeberu podrobněji.

Při průlomu pluky prvního sledu v úseku 1,5—2 km jsou jednotky v bezprostředním styku a mezi prapory jednoho pluku nevzniknou zpravidla žádné mezery a jen ojediněle vznikne mezera mezi pluky v divizi. Častěji může tato mezera vzniknout již mezi divizemi prvního sledu. Při přeložení dělostřelecké palby na rozkaz velitele praporu na další čáru postupného soustřeďování

palby a ponechání palby u sousedního praporu na původní čáře, by byl postupující prapor ohrožen touto palbou (bezpečnostní vzdálenost). Dalším důvodem je i to, že postupné soustřeďování palby je vedeno na zjištěné cíle (objekty) a tedy často může být i na styku praporů.

Obdobná situace je i na stupni pluk (mezi pluky), ale v některých případech může dávat rozkaz k přeložení palby i velitel pluku po souhlase velitele divize. Častěji vydávají rozkaz k přeložení palby velitelé divizí prvního sledu na základě vzniklé situace.

Tento způsob velení PDS (DDS) při přeložení palby postupného soustřeďování palby nebude platit na celou hloubku dělostřelecké podpory útoku, ale, pravděpodobně do hloubky 2—3 km, tzn. asi po druhou až třetí čáru. Po překonání této hloubky se úseky (pásma) průlomu mohou rozšířit a mohou se vytvořit mezery mezi prapory i pluky. V tom případě mohou dávat rozkaz k přeložení palby na další čáru postupného soustřeďování palby velitelé pluků na žádost velitelů pluků.

Proto uvádím, že při průlomu obrany do hloubky 2—3 km je nutná určitá centralizace velení až do stupně divize a vyžaduje přesné velení a přesnou kázeň jak na stupni pluk pro PDS, tak i na stupni divize pro DDS. Na stupni pluk je toto vyřešeno osobním stykem s velitelem PDS a na stupni divize cestou ND divize. Po úspěšném průlomu obrany nepřítel do hloubky 2—3 km a na základě vzniklé situace budeme překládat palby na další čáry postupného soustřeďování palby na rozkaz velitelů pluků.

V případě, že se zúčastňuje některý oddíl ADS dvojitého postupného soustřeďování palby, je vhodné, aby při zahájení dělostřelecké podpory útoku byl v síti velení toho velitele PDS, v jehož prospěch je palba plánována. V případě, že se zúčastňuje oddíl z DDS (bude častěji), zabezpečíme urychlené předávání povelů a požadavků ze stupně pluk přes ND divize veliteli DDS.

Chci znovu zdůraznit, že řízení dělostřeleckých skupin (PDS i DDS) velitelem divize (pluku) při dělostřelecké podpoře útoku dvojitým postupným soustřeďováním palby vyžaduje pevné a nepřetržité velení a dobrou znalost skutečné situace vojsk na bojišti zejména na základě vlastního pozorování.

Po skončení dělostřelecké podpory útoku přechází dělostřelectvo na dělostřelecký doprovod vojsk v útoku při boji v hloubce obrany. Přestože základ tvoří neplánované palby podle požadavků velitelů jednotek a útvarů a dochází k částečné decentralizaci velení, velitel divize (pluku) musí plánovat hromadné palby dělostřelectva divize na směr hlavního úderu. Zejména půjde o dělostřeleckou podporu zasazení druhých sledů, odrážení protiztečí (protiúderů), přechodu vodních toků apod.

Závěrem článku chci upozornit na to, že jsem nerozebíral všechny otázky činnosti dělostřelectva při průlomu obrany nepřítel v podmínkách vedení boje (operace) bez použití jaderných zbraní jednak proto, že mnohé z nich již byly uveřejněny, ale zejména proto, že to nebylo cílem článku. Rozebral jsem jen některé otázky, které mají důležité místo v činnosti velitele a štábu divize (pluku) a při jejich důsledném vyřešení mohou podstatně ovlivnit úspěšný průlom obrany nepřítel.

Vím, že otázky řízení dělostřeleckých skupin a překládání palby za dělostřelecké podpory útoku nejsou v souladu s Vševojsk-7-1. K těmto otázkám chci vyvolat diskusi, protože nejsou v předpisech řešeny.

MOŽNOSTI NIČENÍ PROSTŘEDKŮ PVO DĚLOSTŘELECTVEM

Systémy protivzdušné obrany pravděpodobného nepřítele dozraly v posledních několika letech podstatných kvalitativních změn. Je proto správné podrobně sledovat probíhající změny a hledat a přijímat účinná opatření ke snížení účinnosti nových systémů.

Protivzdušná obrana (PVO) pravděpodobného nepřítele tvoří v současné době významnou složku ve struktuře ozbrojených sil. Představuje významný faktor, který ovlivňuje negativně činnost našeho letectva. Jistě není nutné podrobně rozebírat úkoly, které plní letectvo v různých druzích bojové činnosti vojsk. Stačí uvést např. rozhodující podíl letectva při zjišťování důležitých cílů pro jaderné úderové vojska. Je tedy evidentní, že k zabezpečení bojové činnosti letectva musí přijmout štáby pozemních vojsk i letectva řadu účinných opatření, jejichž důsledkem pak je mimo jiné ničení prostředků PVO nepřítele.

Dělostřelectvo se vždy na ničení prostředků PVO podílelo, zvláště umlčováním a ničením protiletadlových baterií na celou hloubku dostřelu dělostřeleckých zbraní. Každá protiletadlová baterie totiž zaujímala palebná postavení jako celek a vytvářela tak plošný cíl, který mohla ničit s požadovanou účinností palby. Modernizace zbraňových systémů PVO nepřítele, zvláště zavedení protiletadlových řízených střel (PLRS) různých typů i moderních hlavních protiletadlových systémů do výzbroje vyspělých kapitalistických armád,

má za následek změny v bojovém použití těchto systémů. To si vyžaduje, abychom přehodnotili palebné možnosti dělostřeleckých jednotek a útvarů.

Dělostřelectvo je s to účinně ničit živou sílu i různou techniku nepřítele, jednotlivé i skupinové, malorozměrné i plošné cíle. Palebné možnosti dělostřelectva jsou samozřejmě omezeny mnoha faktory, které limitují použití dělostřeleckých jednotek i na palebné prostředky PVO. Znalost limitujících faktorů by měla velitelům a štábům umožnit vytvářet vhodné podmínky k tomu, aby mohli plnit palebné úkoly nejen s požadovanou účinností, ale i s nejmenší možnou spotřebou střel a v nejkratší možné době. Vzhledem k dostřelu dělostřeleckých zbraní a zásadám jejich rozmisťování musíme pro rozbor možnosti ničení palebných prostředků PVO dělostřelectvem uvažovat ty prostředky PVO, které mohou vést palebnou činnost z palebných postavení ze vzdálenosti 10 až 20 km od čáry dotyku vojsk.

V systému PVO pravděpodobného nepřítele se pro ničení vzdušných cílů používají protiletadlové řízené střely (PLRS), stíhací letectvo a protiletadlové dělostřelectvo (PLD), přičemž za hlavní složku považujeme protiletadlové řízené střely. Zatímco na stíhací letectvo nemůže dělostřelectvo palebně působit, vytváří jednotky PLRS i PLD v uvažované hloubce od předního okraje dostatek cílů. Vzhledem ke způsobům rozmisťování PLRS a PLD a k organizačnímu začlenění těchto pro-

středků na jednotlivých stupních velení, mohou se do hloubky 20 km od čáry dotyku vyskytovat tyto prostředky PVO nepřítel:

a) baterie PLRS HAWK, umístěné v první linii prvního pásma PLRS, baterie PLRS HAWK organizačně začleněné na stupni armádního sboru USA i baterie přidělené v rámci posílení armádního sboru,

b) baterie oddílů protiletadlového dělostřelectva organizačně začleněné na stupni armádního sboru a divize NSR,

c) baterie smíšeného palebného systému VULCAN/CHAPARRAL organizačně začleněné na stupni armádního sboru a divize USA, dále baterie přidělené v rámci posílení armádního sboru a divizi NSR i baterie smíšených PL oddílů 4 STLV umístěných v první linii prvního pásma PLRS,

d) protiletadlové řízené střely ROLAND,

e) palebné sekce PLRS REDEYE organizačně začleněné na stupni praporů.

Pro řízení palby PLRS, popř. zbraňového systému VULCAN/CHAPARRAL se jak v americké, tak i západoněmecké armádě používá systém AN/MSG-4 MISSILE MONITOR, který umožňuje centralizované, decentralizované i kombinované řízení palby až 16 baterií různého typu. Vytváří mimo jiné systém AN/MSQ-18, jako součást velitelského stanoviště protiletadlového oddílu, v němž mohou být speciální technika a automobily rozmístěny přibližně na ploše 300×300 m.

Protiletadlové řízené střely HAWK jsou organizovány do baterií a oddílů. Baterie PLRS HAWK tvoří základní a nejdůležitější prvek celého systému PVO.

Na obr. 1 jsou znázorněny jednotlivé prvky a vazby řízení palby baterie HAWK samohybné verze. Ze schématu je patrné, že k vyřazení baterie není nutné zničit všechny prvky sestavy, neboť vyřazením některých prvků, zvláště řídící ústředny, velitelského stanoviště palebných čet či některých radiolokátorů ztrácí baterie HAWK svoji bojeschopnost na delší či kratší dobu v závislosti na důležitosti vyřazeného prvku. Tím, že můžeme vést dělostřeleckou střelbu na celou plochu cíle, může dojít k vyřazení kteréhokoliv ze jmenovaných prvků a proto je pravděpodobnost vyřazení celého cíle poměrně vysoká.

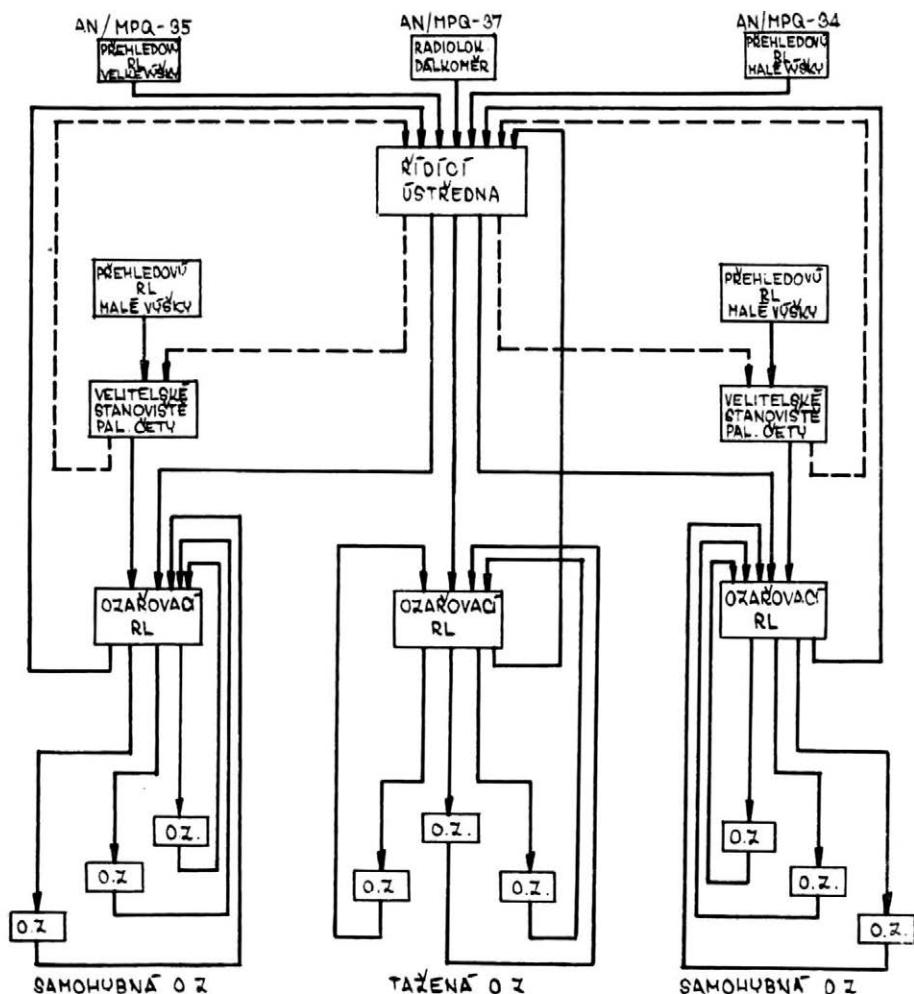
Protiletadlové řízené střely CHAPARRAL byly do výzbroje armád USA i NSR zavedeny s cílem zkvalitnit protivzdušnou obranu především na stupni divize. Jsou organicky začleněny ve smíšených protiletadlových oddílech společně s 20 mm kanóny VULCAN. PLRS CHAPARRAL jsou svými technickými parametry určeny k ni-

čení nízkoletících letounů a vrtulníků. Toto určení je dáno maximálním dálkovým dosahem 6,4 km a výškovým dosahem 5 km, přičemž se tyto dosahy zmenšují podle změn povětrnostních podmínek, neboť jak zjišťování vzdušného cíle, tak zaměřování rakety je optické. Baterie PLRS CHAPARRAL se rozmísťuje po jednotlivých odpalovacích zařízeních až na maximální možnou vzdálenost 2400 m.

Protiletadlová řízená střela ROLAND je moderní raketová protiletadlová zbraň pro protivzdušnou obranu mechanizovaných a obrněných jednotek a útvarů. Přes řadu výhod, např. možnost ničení vzdušných cílů v přízemních a malých výškách, vysokou pravděpodobnost zásahu či velkou rychlostí střely, je možnost střelby značně závislá na povětrnostních podmínkách. Taktické použití je obdobné jako u PLRS CHAPARRAL po jednotlivých odpalovacích zařízeních.

Protiletadlová řízená střela REDEYE je lehká, přenosná zbraň pro protivzdušnou obranu praporů, dělostřeleckých oddílů, velitelství brigád a jiných malých důležitých prostorů proti nízkoletícím letounům a vrtulníkům. Stanoviště družstva s jedním odpalovacím zařízením, které střelí většinou až za odletu vzdušného cíle od sránoviště PLRS má zanedbatelné rozměry a proto je velmi málo zranitelným. Jedině při centralizovaném použití palebné sekce o 4 až 5 družstevch umístěných v jednom prostoru vytváří tato sekce cíl pro palbu dělostřelectva přibližně o rozměrech 200×100 m.

Armády kapitalistických států věnují pozornost vývoji nejen protiletadlových řízených střel a systémů umožňujících vedení jejich palebné činnosti, nýbrž také vývoji **protiletadlového dělostřelectva**. Souběžně se zaváděním stále rychlejších a výkonnějších letounů do výzbroje vojenského letectva a zejména zvyšováním jejich bojových možností, účinnosti i množství protiletadlových řízených střel poklesl v armádách NATO význam protiletadlového dělostřelectva střední a velké ráže. To se projevilo ve vyřazení těchto palebných prostředků z výzbroje. Oproti tomu se upevnilo místo a vzrostl význam i úkoly malorázového protiletadlového dělostřelectva. Kladně se hodnotí význam malorázových PLK v boji s nízko letícími cíli při přímé obraně jednotek a objektů. Zkušenosti z použití malorázového PL dělostřelectva ukazují, že tyto palebné prostředky jsou stále značně účinné, zvláště jestli jejich palbu řídí radiolokační zaměřovače. Účinnost palby dosahují především velkým množstvím vypálených střel, což předpo-

Obr. 1

kládá buď centralizaci většího počtu palebných prostředků nebo vysokou technickou úroveň zbraně, event. kombinaci obou.

Svým způsobem je centralizace palby využita u PL kanónů VULCAN, které sice zaujímají palebná stanoviště samostatně na vzdálenost až 1000 m od sebe, avšak s dodržením vzájemného palebného překrytu vždy několika zbraněmi.

Vysokou účinnost protiletadlové palby dosahují u nově zaváděných dvojkanónů, např. 30mm samohybných PL dvojkanónů MATADOR a 35mm samohybných PL dvk

5 PFZ-B (FLAKPANZER). Tyto palebné prostředky, umístěné na podvozku tanku LEOPARD, jsou plně automatizovány, mají vysokou teoretickou rychlost střelby a potřebnou spolehlivost. Jsou vybaveny přístrojem pro řízení palby, radiolokátorem i počítačem. Tyto technické přístroje a zařízení umožňují vedení samostatné střelby na vzdušné cíle s potřebnou účinností. Zbraně jsou v terénu rozmisťovány jednotlivě s dodržením překrytu.

Celkem můžeme hodnotit, že změna kvality systémů PVO, umožněná technic-

kým rozvojem, dovoluje stále více decentralizaci v rozmisťování palebných prostředků PVO. Tato skutečnost se pak odráží ve změněné schopnosti zjišťování takových cílů i v případném vedení dělostřelecké střelby na ně.

V předpisech, které pojednávají o vedení účinné střelby dělostřelectvem, se setkáváme s tzv. normami spotřeby střel, které udávají průměrné hodnoty spotřeby střeliva nutné k dosažení požadované účinnosti dělostřelecké palby. Stanovení takových norem spotřeby vychází z hodnot teoretické spotřeby, které se stanoví na základě poměrně rozsáhlého souboru numerických výpočtů pro předem vymezené a přesně formulované vstupní podmínky. Každá norma spotřeby, totiž vyjádřená jednou hodnotou, nahrazuje pro praktickou činnost celý soubor hodnot, získaných výpočty za různých vstupních podmínek, a je tedy získána cestou postupného zjednodušování a zaokrouhlování při zachování zvolené nutné účinnosti dělostřelecké palby.

Teoretické spotřeby se zpravidla v plném rozsahu vypočítávají pro vytypované základní podmínky, např. pro střelbu vedenou na základě úplné přípravy prvků střelby, pro střelbu oddílů, pro určitou hodnotu očekávaného palebného účinku atd. V dalším pak uvažujeme změny jednotlivých podmínek v určitém intervalu čí: rozsahu a v závislosti na těchto změnách učiníme nezbytné propočty. Porovnáním hodnot můžeme formulovat závěry o vlivu změn jednotlivých podmínek střelby na spotřebu střeliva. To také dokumentuje v předpise uvedené formulace např. o zvýšení spotřeby se zvětšováním délky střelby nad 10 km, o zvýšení či snížení spotřeby střel při použití různých druhů přípravy prvků pro účinnou střelbu atd.

Jednou ze základních charakteristik, jimiž můžeme definovat dělostřeleckou střelbu je její účinnost. K posouzení účinnosti dělostřelecké palby používáme hodnotu očekávaného palebného účinku, která udává, jaká část cíle bude v průměru vyřezána. Zatímco u skupinových cílů se v současné době požaduje očekávaný palebný účinek v intervalu 0,25 až 0,30 dosahuje tato charakteristika u cílů jednotlivých, tj. malorozměrných požadované hodnoty 0,70 až 0,90. Je evidentní, že se zvyšováním požadavků na účinnost dělostřelecké palby poroste také nezbytná spotřeba střeliva, a to značně. Tak např. při zvýšení účinnosti palby na 5 % z hodnoty 0,25 na 0,30 z hodnoty 0,70 na 0,75 bude potřebné zvýšení spotřeby střeliva podstatně odlišné.

Účinnost dělostřelecké střelby je také mimo jiné závislá na rozměrech cíle. S jejich zmenšováním klesá pravděpodobnost zasažení cíle. Z tohoto hlediska je podstatný rozdíl, vedeme-li palbu na plošný skupinový cíl, např. na baterii PLRS HAWK rozmístěnou na ploše o rozměrech 400×400 m, nebo na cíl jednotlivý tvořený jedním palebným prostředkem, např. odpalovací zařízení PLRS CHAPARRAL. Zatímco při účinnosti palby 0,30 způsobíme skupinovému cíli pravděpodobně průměrné ztráty 30 % a cíl tím ztratí na omezenou dobu svoji bojeschopnost, nemusí u jednotlivého cíle při stejné účinnosti palby dojít vůbec k jeho zasažení. Proto ke zničení jednotlivého cíle požadujeme vyšší účinnost palby a tím narůstá neúměrně spotřeba střeliva. Z tohoto hlediska je vedení dělostřelecké střelby na některé nově zaváděné palebné prostředky PVO do výzbroje značně problematické. Uvažované malorozměrné cíle, tj. palebné prostředky PVO rozmístěné v terénu po jednotlivých zbraních s dodržením palebného překrytí, současné průzkumné prostředky těžko zjistí. Přitom dělostřelecká palba musí být velmi přesná, což vyžaduje dokonalou přípravu střelby.

Při zvažování možností použití různých způsobů přípravy prvků pro účinnou střelbu bereme v úvahu jednak druh, charakter, rozměry, trakci a jiné podstatné znaky uvažovaných cílů, jednak přesnost, výhody i nevýhody jednotlivých druhů přípravy prvků. Z rozboru vyplývá závěr o vhodnosti širokého využití úplné přípravy, jejíž poměrná přesnost, ale také možnost překvapivého zahájení účinné střelby na pozorované i nepozorované cíle vytváří příznivé podmínky pro palebnou činnost dělostřelectva.

Další z rozhodujících podmínek pro stanovení spotřeby střeliva je délka střelby. Vliv délky střelby se projevuje ve zvyšování nutné spotřeby střeliva při téže účinnosti palby. Největší zvětšení nastává při střelbě na délky blízké maximálním v důsledku zvětšování pravděpodobných chyb prvků střelby. U samohybných cílů, tj. některých PLRS HAWK, PLRS CHAPARRAL, PL dvk MATADOR apod. klesá navíc s rostoucí délkou obsah oblasti ničivého účinku střely, takže přírůstek spotřeby je značně vyšší. Z těchto důvodů by bylo v praktické činnosti vhodné určovat k vedení palby takové dělostřelecké jednotky, jejichž délka střelby nepřevyší dvě třetiny maximálního dostřelu.

Hodnoty teoretické spotřeby střeliva jsou pro praxi jen málo použitelné, neboť jsou značně proměnné. Pro praxi je nutné stanovit pomocí vypočítaných hodnot ta-

kové hodnoty spotřeby, které jsou za určitých podmínek a v určitém intervalu dále střelby konstantní, anebo se s délkou střelby mění lineárně. Takovými hodnotami jsou právě tzv. normy spotřeby střeliva pro jednotlivé druhy a charaktery cílů, které můžeme výhodně a snadno používat.

Jedním z důležitých faktorů dělostřelecké střelby je způsob postřelování cílů. Rozumíme jím způsob, jakým vedeme palbu na cíl, tj. počet dávek a velikost skoku, počet směrů, druh a interval vějíře a rozdělení střel na jednotlivé dálky a směry. Při různých způsobech postřelování můžeme dosáhnout při stejné celkové spotřebě střel různé účinnosti palby, nebo naopak požadované účinnosti palby s různou spotřebou. Optimální způsob postřelování udává takové rozdělení celkové vypočítané spotřeby střeliva, která je minimální spotřebou nutnou k dosažení požadované účinnosti palby, na jednotlivé dálky a směry a stanovení intervalu vějíře tak, abychom v daných podmínkách dosáhli maximálně možných hodnot očekávaného palebného účinku.

Z optimálních teoreticky odvozených způsobů postřelování jsou pak stanoveny praktické způsoby postřelování. Musí být jednoduché a přitom musí v přijatelných mezích odpovídat teoretickým hodnotám. Tak např. baterii PLRS HAWK, baterii nebo četou samohybných PL dvk M 42 a PLK L/70 bude nutné postřelovat třemi délkami se skokem 2 až 4 pravděpodobných úchylek délkových (úd), přičemž při střelbě kanónů můžeme volit velikost skoku při nižší hranici, tj. 2 až 3 úd, při střelbě houfnicemi při vyšší hranici, tj. 3 až 4 úd. Raketometné jednotky povedou palbu jednou délkou. Postřelování v šířce je nutné jedním směrem s intervalem upraveným na šířku cíle, u raketometných jednotek vějířem sevřeným. K vedení účinné střelby je vhodné použít tříštvotrhavé střely se zapalovačem nastaveným na tříštivý účinek. Účinnou střelbu je účelné vést jed-

ným palebným přepadem palbou ráz na ráz nebo tempem, které umožňuje režim palby, při střelbě raketomety salvou.

Při střelbě na jednotlivé palebné prostředky PLRS CHAPARRAL, PLK VULCAN, FL dvk MATADOR či FLAKPANZER je potřebné postřelování v dálece opět třemi délkami se skokem 2 až 4 úd a ve směru vějířem o velikosti tří dílců. Střelba raketomety je na tyto druhy cílů značně nevhodná a proto jsem hodnoty pro postřelování neuváděl.

Závěrem chci zdůraznit, že boj s nepřátelskými prostředky protivzdušné obrany se v současné době stává velmi náležitým právě proto, že jsou do výzbroje kapitalistických států zaváděny zdokonalené systémy, které daleko více narušují bojovou činnost letectva. Na boji s těmito prostředky se musí podílet různé druhy vojsk, přičemž dělostřelectvo sehrává v tomto směru také pozitivní úlohu. Možnosti boje dělostřelectva s prostředky PVO jsou však omezeny dostřelem dělostřeleckých zbraní a množstvím střeliva, vyčleněným pro bojovou činnost. Proto je efektivnější vedení palby na ty protiletadlové prostředky, které zaujímají palebná postavení po četách nebo po bateriích, tj. na baterii PLRS HAWK samohybné i tažené verze, na baterii nebo četou samohybných 40 mm PL dvk M 42 nebo 40 mm tažených PLK L/70. Ostatní protiletadlové prostředky, které se mohou vyskytovat v dostřelu dělostřeleckých jednotek, zaujímají palebná stanoviště po jednotlivých zbraních a tvoří tak pro palbu dělostřelectva jednotlivý cíl. Jsou to stanoviště PLRS CHAPARRAL, 20mm PLK VULCAN, tažené i samohybné verze PL dvk MATADOR i 35mm samohybné PL dvk. V těchto případech je dělostřelecká střelba poměrně málo efektivní. Poměrně velká četnost těchto druhů cílů, nesnadnost jejich zjišťování a dosti vysoká norma spotřeby střeliva vyžadují, aby se dělostřelectvo podílelo na jejich ničení jen výjimečně, a aby tyto cíle ničily jiné vhodné prostředky.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ ARMÁDNÍHO PROTIÚDERU

Vševojsková armáda může přecházet do dočasné obrany zpravidla v několika charakteristických podmínkách:

- na vlastním území v případě, že nepřítel překvapivým jaderným úderem způsobil vojskům armády značné ztráty,

- nepodařilo-li se vojskům prvního sledu z chodu prolomit vybudovanou obranu nepřítele,

- po neúspěšném střetném sražení,

- při odrážení silného nepřátelského protiúderu, který ohrožuje hlavní operační sestavu frontu,

- při podstatném snížení bojeschopnosti vojsk armády po jaderných úderech, při nedostatku druhých sledů a záloh,

- při vytvoření nepřekonatelných pásem radioaktivního zamoření před operační sestavou armády,

- při nutnosti soustředění sil a prostředků na rozhodujícím směru frontové operace a potřebě chránit operační sestavu úderného uskupení,

- při splnění cílů operace.

Vševojsková armáda může přecházet do obrany v dotyku nebo mimo dotyk s hlavními silami nepřítele. Úspěch obranné operace závisí na mnoha faktorech, zejména její protitankovosti, odolnosti, úpornosti a dalších. Jedním z rozhodujících požadavků na obranu je však její efektivnost.

Nejvýraznějším prvkem aktivity obrany v armádní obranné operaci je protiúder. Na jeho úspěchu závisí výsledek obranné operace i vytvoření podmínek pro přechod do útočné bojové činnosti. Vhodná operační situace k jeho uskutečnění vzniká zpravidla v době, kdy se nepřítel na směru hlavního úderu vklíní částí sil do obrany, zasadil druhé sledy divizí, utrpěl značné ztráty jadernými údery a bojovou činností vojsk v obraně, tempo jeho útoku se podstatně snížilo a nemá možnost v přiměřeném čase zasadit svůj druhý operační sled. Tato situace umožňuje vést úspěšně protiúder se současným

jaderným úderem na druhý sled nepřítele s cílem obnovit přední okraj obrany, tím rozdělit 1. a 2. operační sled nepřítele, jeho vojska ve vlonu vlastní obrany postupně zničit a případný útok jeho druhého sledu odrazit z obnoveného předního okraje obrany.

V případě, že si nepřítel vytvořil výhodnou situaci k včasnému zasazení svého druhého sledu do vlonu obrany našich vojsk, je výhodné vést protiúder až po jeho zasazení, s cílem obklíčit a postupně zničit jeho vojska ve vlonu, obnovit přední okraj obrany a vytvořit podmínky pro přechod do útočné činnosti.

Armádní protiúder je nejvýhodnější vést do boku a týlu uskupení nepřítele, v některých případech i čelně. Plánujeme jej zpravidla na dvou směrech, na každém ze dvou čar rozvinutí. K protiúderu je nevhodnější použít tankovou divizi, která mimo protiúderu má zpravidla i variantní úkol zaujetí 2. pásma obrany.

Protiúder zahájíme za předpokladu, že odolnost obrany byla zachována, útočná sestava vojsk nepřítele je oslabena a jeho zálohy byly již zasazeny nebo jsou tak vzdáleny, že nemohou protiúder narušit. Dále máme-li jistotu, že vojska získají výraznou převahu nad silami nepřítele a budeme-li mít po dobu protiúderu nadvládu ve vzduchu. Protiúder je vhodné zahájit v době, kdy vlastní vojska vedou obranný boj na 3. — 4. postavení pásem obrany divizí prvního sledu.

Armádního protiúderu se zúčastňují všechny volné prvky operační sestavy armády. Musíme jej všestranně zabezpečit a účinně podporovat tak, aby činnost vojsk v protiúderu byla rozhodná, vedená ve vysokém tempu a s vypětím všech sil. Je nesporné, že jedním z hlavních předpokladů úspěšného vedení protiúderu je jeho všestranné ženijní zabezpečení.

Ženijní zabezpečení vyvedení divize na čáru zasazení k protiúderu

Při řešení tohoto úkolu vycházíme z pravděpodobné situace a možných důsledků bojové činnosti nepřítele, který při vedení útočné činnosti a zejména útočné činnosti v rámci vedení svého protiúderu operačními zálohami, sleduje cíl zvrátit poměr sil na frontě a získat operační iniciativu. K dosažení tohoto cíle vytvoří silné uskupení pozemních vojsk, zpravidla v hodnotě armádního sboru a na vojska, která přecházela do obrany, vedl silné jaderné a letecké údery. Mimo vojsk v 1. pásmu obrany na směru hlavního úderu, bude značnou část jaderných a leteckých úderů vést na divizi 2. sledu. Můžeme očekávat, že útvary divize určené k protiúderu mohou utrpět od jaderných úderů nepřítele značné ztráty a že tlaková vlna a světelné záření jaderných úderů, vedených do prostoru 2. sledu, působí rozsáhlé ničení terénu, zejména závaly v osadách, lesní závaly a požáry, zničí nebo naruší komunikační systém a přechody přes vodní překážky.

Vycházíme-li z této pravděpodobné situace, je nezbytné, abychom ženijní opatření k vyvedení divize na čáru zasazení do protiúderu zaměřili zejména na

- obnovení bojeschopnosti útvarů divize, napadených jadernými údery,
- odstranění důsledků jaderných úderů na terén a terénní předměty,
- včasnou úpravu komunikací určených k přesunu divize na čáru zasazení,

- zabezpečení přechodu přes vodní překážky na osách přesunu,
- zabezpečení rozvinutí.

K obnovení bojeschopnosti útvarů divize postižených jadernými úderý je nezbytné vyčlenit do odřadů odstraňování následků (OON) armády dostatečné množství ženijních sil a prostředků. Vzhledem k omezenému času ke splnění tohoto úkolu je výhodné vyčlenit do každého OON nejméně jednu ženijní rotu, posílenou ženijní technikou, zejména kolovými dozery, automobilními jeřáby, motorovými řetězovými pilami a dostatečným množstvím trhavin, zvláště táhlými náložemi. Smyslem těchto opatření je proniknout v krátké době do prostoru zasažených jednotek, uvolnit komunikace a umožnit ostatním prvkům OON jejich činnost. Úsilí této činnosti položíme na oddíl vojenských raket, velitelská stanoviště a nejvíce postižené tankové a motostřelecké pluky. Jestliže jaderné úderý nepříteli postihly organické nebo posilové ženijní jednotky divize, je nezbytné, abychom je doplnili osobami a technikou z armádní ženijní zálohy tak, aby byly schopny vytvořit ženijní prvky bojové sestavy divize při protiúderu a plně její činnost zabezpečit.

Vážnou překážkou vyvedení vojsk divize na čáru zasazení do protiúderu budou závaly a požáry v lesních komplexech a osadách na směru přesunu divize. K vyvedení na čáru zasazení je výhodné plánovat tři osy, jejichž délka z prostoru soustředění divize 2. sledu na čáru zasazení se může pohybovat v rozmezí 40—60 km. I když tyto komunikace upravíme předem, může narušení jadernými úderý nepříteli jejich použití velmi ztížit a v některých úsecích zcela vyloučit. Proto je nezbytné, aby po rozhodnutí velitele armády k realizaci jedné z variant protiúderu armádní ženijní jednotky vedly urychlený ženijní průzkum určených komunikací. Jeho výsledkem musí být ověření průjezdnosti, zjištění prostorů a míry poškození komunikací, prostoru závalů, požárů a vyřazení komunikačních objektů s předběžným zhodnocením, které z těchto překážek mohou být odstraněny do plánované doby přesunu a které je nutné obejít po objížďkách. Vzhledem k požadované rychlosti je vhodné vést důstojnický průzkum s využitím vrtulníků. Na základě zjištěných skutečností armádní jednotky ihned zahájí úpravy vyčleněných os. Vzhledem k omezenému času položí důraz na odstranění méně pracných poškození a vyhledání a úpravu objížďek těch úseků komunikací, jejichž úpravu do plánované doby přesunu nelze zvládnout. Včasné splnění tohoto úkolu vyžaduje zpravidla zasazení jednoho ženijního praporu s mechanizačními prostředky. Ženijní jednotky vyčleněné k úpravě jednotlivých os přesunu je výhodné po dobu přesunu divize rozmístit po četách v nejzranitelnějších úsecích komunikací a udržet je v pohotovosti k odstranění dalších možných poškození.

Vzhledem k možným dalším poškozením komunikací, zejména činností nepřátelského letectva, je potřebné, aby si divize zabezpečovala přesun na čáru zasazení vlastními prostředky. Ženijní jednotky divize vedou povšechný ženijní průzkum před čelou proudů, vyčlení na jednotlivé osy odřady k zabezpečení pohybu divize a pluků, které začlení za čelními pochodovými záštitami. K zabezpečení přesunu použije i ženijní zálohy, které začlení do sestavy hlavních sil.

Na směru přesunu vojsk divize na čáru zasazení do protiúderu se mohou vyskytovat i vodní překážky. Zabezpečení jejich přechodu je nutné řešit na každé pochodové ose i v tom případě, že při zahájení pochodu jsou přes vodní překážku zachovány stálé mosty. Tento úkol budeme plnit vysunutím armádních pontonových jednotek na vodní překážku, sestavením jednotlivých

soulodí nebo celého mostu na vodě v bezprostřední blízkosti plánovaných os přesunu a jeho ukrytím a zamaskováním u břehu. Most uvedou do pohotovosti k provozu v krátkém čase před dorazením proudů divize k vodní překážce a sníží pravděpodobnost jeho zničení. Pontonové jednotky musí být připraveny v případě nutnosti manévrovat mostovými přepravišti do záložních prostorů přepravy a zabezpečit regulaci pochodových proudů. V rámci obrany přepravišť musí současně zřizovat klamné mosty a být připraveny v případě úhrady zamaskovat skutečné přepraviště dýmem. Pro případ krajní potřeby předpokládáme využít brodové a plavidlové přepravy, v závislosti na charakteru překážky.

Ženíjní zabezpečení zasazení divize do armádního protiúderu

Čára zasazení divize do protiúderu bude zpravidla v prostoru bojové činnosti vojsk prvního sledu, vedoucích obranný boj. První podmínkou k úspěšnému zasazení bude tedy uvolnění komunikací a postupových směrů vojsky prvního sledu od čáry rozčlenění do praporních proudů až po úplné rozvinutí do bojové sestavy. Cesty a postupové směry pro vojska, která se rozvinou k protiúderu upravuje včetně jejich vytyčení a označení, část armádních ženijních jednotek, které upravovaly osy přesunu. Zpravidla to budou ženijní čety z ženijních rot, které upravovaly poslední úsek jednotlivých komunikací. Mimo to musí tento úkol zabezpečovat i ženijní jednotky divize v dotyku. Úhrn těchto opatření musí zabezpečit plynulé rozčleňování divize do předbojových sestav, časově sjednocené rozvinutí prvních sledů do bojové sestavy a jednotné vyrazení vojsk do protiúderu.

Při zasazení divize zabezpečujeme i ženijní úpravu prostoru zasazení. Jejím obsahem, kromě včasného vyhodnocení ochranných vlastností terénu a jeho plné využití, je zvláště vyhloubení okopů pro věžová postavení tanků na čáře zasazení, okopů pro skryté umístění obrněných transportérů a bojových vozidel pěchoty, ženijní vybudování prostoru bojového rozmístění oddílů vojskových raket a palebných postavení dělostřelectva. Je žádoucí, aby tato opatření probíhala na obou směrech a čarách zasazení plánovaného protiúderu v době přípravy obranné operace, v případě nedostatku času alespoň na jednom, pravděpodobnějším směru. Všechna opatření musíme pečlivě maskovat. Realizátory těchto úkolů jsou zpravidla armádní ženijní strojní jednotky, které zahajují práci po rekognoskaci a upřesnění čáry rozvinutí velitelem divize, který organizuje protiúder. V případě, že čára a prostor zasazení je v prostoru divizí prvního sledu, je výhodné, aby vojska zasazovaná do protiúderu využila obranných objektů dříve vybudovaných.

Čáru zasazení je potřebné zabezpečit i manévrem zátarasy, zejména více ohroženého boku rozvíjejících se vojsk. Tento úkol plní zpravidla POZ divize v dotyku, POZ armády a popř. vrtulníkový POZ. Použití armádního, popř. frontového POZ závisí na situaci na čele vlonu a je reálné pouze v případě, jestliže na čele vlonu je taková hustota zátarasů, která zabezpečuje zastavení nepřítelů.

Ženíjní zabezpečení vedení protiúderu

Závažným úkolem ženijního zabezpečení vedení protiúderu hned v jeho počátku je překonání ženijních zátarasů zřízených vojsky prvního sledu v dotyku. Vlastní zátarasy musí vojska překonat zásadně po průchodech, ponecha-

ných nebo účelově zřízených tak, aby nebyla nucena použít organických odtarasovacích prostředků. Úkol otevření a nebo zřízení průchodů ve vlastních zátarasech zabezpečí ženijní jednotky divize v dotyku, včetně jejich vytyčení a zabezpečení pořádkové a regulační služby.

Lze očekávat, že vedení protiúderu nezůstane nepříteli utajeno a že na směr protiúderu bude zřizovat zátarasy. Jen prostředky divize může přehradit protitankovými minovými poli směr o šířce 2—3 km. Tyto zátarasy budou jednotky prvního sledu za protiúderu překonávat mechanickými a výbušnými návěsnými odtarasovacími prostředky. Vybavení motostřelecké divize umožňuje vytvořit při sestavě dvou motostřeleckých a tankového pluku v prvním sledu až 14 průchodů, u tankové divize s třemi pluky v prvním sledu až 18 průchodů. Vzhledem k tomu, že souvislé zátarasy v pásmu protiúderu nelze předpokládat, je tento počet dostatečný.

I přes to je nutné organizovat v nejkratší době naplnění výbušných odminovacích prostředků dalšími náplněmi a vytvořit tak předpoklady k úspěšnému překonání výbušných zátarasů v hloubce.

Má-li být protiúder úspěšný, musí být veden ve vysokém tempu. To vyžaduje, abychom organizovali účinná ženijní opatření k překonávání všech druhů zátarasů. Jde zejména o vytvoření doprovodných ženijních skupin provlekových praporů a rychlou úpravu cest odřady zabezpečení pohybu divize a pluků. I když se tomu vyhýbáme (a lze to považovat za výjimku), může se vyskytnout na směru protiúderu vodní překážka. Plnění těchto úkolů ve svém obsahu a metodách je v podstatě shodné s obdobnými úkoly ve střetném a útočném boji.

Důležitým ženijním opatřením je ochrana boků protiúderného uskupení. Zajišťuje se manévrem zátarasy POZ všech stupňů. Důraz klademe zpravidla na ochranu vnějšího boku, kde je výhodné použít POZ armády. V závislosti na složení vojsk nepřítel ve vltomu je nutné chránit i vnitřní bok sestavy činností POZ divize. V případě, že POZ armády působí za protiúderu v prostoru čela vltomu, potom je výhodné použít k ochraně vnějšího boku POZ divize a k ochraně vnitřního boku POZ pluku, který vede bojovou činnost na vnitřním křídle.

Pro nepředpokládaný vývoj a nebo na zesílení manévru zátarasy na ohroženém směru je nutné připravit vrtulníkový POZ armády. POZ frontu zpravidla v této situaci bude působit k zabezpečení hlavního úderného uskupení frontu v útočné operaci.

Při dosažení cíle armádního protiúderu a obnovení předního okraje obrany jsou úkoly ženijního zabezpečení zaměřeny zejména na obnovu, úpravu a další ženijní budování palebných a ochranných objektů a na zařízení systému zátarasů. Nově dosažený přední okraj je nutné budovat s maximálním využitím dříve vybudovaných objektů, jejich opravou a zesílením jejich ochranných vlastností. Zřízení systému zátarasů se zúčastňují i vyčleněné motostřelecké jednotky, pokládáním ochranných protitankových minových polí před své obranné rajóny, POZ pluků manévrem zátarasy před přední okraj a v hloubce 1. a 2. obranného postavení, POZ divize v hloubce obrany k ochraně 3. postavení. Po zřízení těchto zátarasů je nezbytné doplnit POZ všech stupňů zatarasovacím materiálem k manévru zátarasy pro další vedení bojové činnosti. Včasnému doplnění zatarasovacím materiálem musíme věnovat zvýšenou pozornost.

Závěr

Vedení armádního protiúderu v obranné operaci je rozhodujícím opatřením, jehož výsledek je určující pro splnění cílů obranné operace jako celku. Vzhledem k operační situaci jsou na ženijní zabezpečení kladeny vysoké nároky. Obranná operace svým charakterem vyžaduje řešit různorodé úkoly ženijního zabezpečení v celém pásmu obrany, které jsou časově i kapacitně velmi náročné. Přes uvedené okolnosti není předpoklad významnějšího posílení armády v obranné operaci frontovými ženijními prostředky, což ve svých důsledcích se projevuje nedostatkem ženijních sil pro potřeby armády a vede ke snížení četnosti ženijních záloh na krajní mez. Vzhledem k obsáhlosti úkolů ženijního zabezpečení je nezbytné posílit divizi při protiúderu nejméně jednou ženijní rotou.

I přes tyto okolnosti lze rozhodující úkoly ženijního zabezpečení protiúderů úspěšně realizovat účelným využitím a účelnou koordinací činností ženijních jednotek a útvarů všech stupňů a tím vytvořit podmínky pro přechod vojsk do útočné činnosti.

ZABEZPEČENÍ PRŮLOMU NEPŘÁTELSKÉ OBRANY MUNICÍ

Změna doktrinálních názorů na možný způsob vedení války na středoevropském válčišti si vynutila zabývat se podrobněji průlomem nepřátelské obrany. Jednou ze složitých otázek při organizaci průlomu je zabezpečení dělostřelectva dělostřeleckou municí.

V článku chci vysvětlit některé otázky, které bychom měli brát v úvahu při organizaci průlomu a jeho zabezpečení municí. Úvodem chci ukázat na některé faktory, které ovlivňují problematiku spojenou se zabezpečením této munice. Jsou to:

1. Způsob organizace obrany a stupeň ženijního vybudování obranných postavení nepřítele, jež určují počet cílů, které musíme umlčet. Také volba předního okraje obrany má značný vliv na zabezpečení municí vlastního dělostřelectva.

Pro náš případ si určíme, že je třeba prolomit nepřátelskou obranu motorizované divize, která brání pásmo široké 25 km, vybudované do hloubky 20–30 km s předním okrajem 15–20 km od státní hranice, což je současně hloubka zabezpečovacího pásma. Budou-li v prvním sledu v obraně dvě motorizované a ve druhém sledu jedna tanková brigáda, může se v pásmu průlomu širokém 12 km bránit 6–7 nepřátelských praporů, z nich dva tankové, 1–2 ptpř, 4–6 dělostřeleckých oddílů, jeden oddíl houfnic 203,2 mm, oddíl raket HJ, 4–6 minometných baterií a v pásmu průlomu mohou být dvě VS brigády a VS divize.

Takto organizovaná obrana vyžaduje umlčet 200–220 cílů.

2. Úvahy o zabezpečení municí budou vycházet z předpokladu, že velitel fronty rozhodl prolomit obranu nepřítele na styku dvou armád v pásmu širokém 12 km silami tří svazků v prvním sledu, že k dělostřelecké přípravě bude soustředěno 1 250 dělostřeleckých hlavních a raketometů.

3. Rozhodnutí velitele fronty k průlomu bylo vydáno v 16.00 po překonání zabezpečovacího pásma, když se předsunutým odřadům a hlavním silám prvo-

sledových svazků nepodařilo prolomit nepřátelskou obranu z chodu. Při umlčování nepřátelských odporů v zabezpečovacím pásmu bylo spotřebováno 0,6—0,8 palebného průměru dělostřelecké munice pro 8—10 dělostřeleckých oddílů.

4. Mobilizace byla vyhlášena 4 dny před zahájením nepřítelství. Zejména tento údaj je velmi důležitý, poněvadž (jak uvidíme dále) podmiňuje vůbec možnost soustředit k průlomu nejen potřebné množství munice, ale i možnost mít potřebný počet hlavních, zejména frontové a armádní dělostřelecké svazky.

Na základě rozboru 200—220 cílů, které je třeba umlčet, vypočítáme spotřebu munice. Tato činí:

70 000—73 000 dělostřeleckých granátů a raket pro palebnou přípravu.

22 000—24 000 granátů a raket pro dělostřeleckou podporu,

24 000—25 000 granátů a raket pro doprovod.

Celkem tedy 116 000—122 000 granátů a raket pro 1 250 dělostřeleckých hlavních a raketometů, což v přepočtu na palebné průměry činí 1,35—1,5 palebného průměru. Zde chci podotknout, že výpočet spotřeby munice podle palebných průměrů není přesný. Je to dáno skutečností, že pro dělostřeleckou přípravu jsou použitelné pouze tříštivotrhavé druhy munice, zatím co palebný průměr některých, zejména menších ráží tvoří kromě tříštivotrhavých také průpalné, podkaliberní a ostatní druhy granátů. Např. v palebném průměru BzK 82 mm je z celkového množství střel (80 kusů) pouze 40 tříštivotrhavých, u 100mm PTK je to z 80 pouze 32, u 100mm kanónu z 80 68 a u 122mm kanónu je z 80 kusů granátů (jeden palebný průměr) 9 kusů jiných než tříštivotrhavých. Tato skutečnost komplikuje výpočet potřeby munice na palebnou přípravu.

Toto množství munice (116—122 000 kusů) převedeno do váhových jednotek činí 7 000 tun. Pochopitelně, že ihned vzniká otázka, zda takové množství tříštivotrhavé munice máme a kde. Vycházíme-li ze současného množství zásob na jednotlivých stupních velení, činí zásoby tříštivotrhavé munice v tunelech:

— u vojsk, do divizí včetně	7 330 tun
— v předsunutých muničních skladech	5 200 tun
— v armádních skladech	2 000 tun
— ve frontových skladech	5 000 tun.

Celkem tedy zásoby tříštivotrhavé munice činí 20 000 tun, což téměř třikrát převyšuje vypočítanou potřebu. Při povrchním posuzování by byl nasnadě závěr, že munice pro dělostřeleckou přípravu, ale i pro doprovodné a podpůrné palby je ve frontu dostatek a že velitele při jeho rozhodování otázka zabezpečení municí neomezuje.

K úplnému posouzení problému je nutné vzít v úvahu celou řadu dalších faktorů, z nichž nejdůležitějšími jsou otázky času, zejména časový odstup průlomu od zahájení mobilizace. Munice do armádních a frontových polních skladů naváží automobilní prostředky armád a frontu. Automobilní útvary je třeba nejdříve zmobilizovat, přistavit do příslušných okruhových skladů, munici naložit a dopravní prostředky po naložení soustředit v určených prostorech. Teprve pak můžeme počítat s časem, ve kterém bude munice od vydání

rozhodnutí velitele frontu dopravena k dělostřeleckým útvarům nebo do palebných postavení dělostřelectva. Také zmobilizování a přesun dělostřeleckých svazků a útvarů si vyžádá potřebný čas. Je reálné počítat s těmito časovými limity: frontové dělostřelectvo je schopné zúčastnit se dělostřelecké přípravy za předpokladu, že mobilizace bude zahájena s předstihem nejméně 3 dny, armádní dělostřelectvo 2,5 dne, dělostřelectvo svazků druhého sledu 2 dny.

Pro naložení munice a její přesun do prostoru průlomu je třeba počítat u frontových dopravních prostředků 3 dny a armádních automobilních praporů 2 dny. Tzn., bude-li mobilizace zahájena současně se zahájením nepřátelství, můžeme první průlom zabezpečit teprve třetí den. A to za předpokladu, že ani soustřeďování dělostřelectva ani dopravních útvarů armád a frontu nebude činností nepřítele podstatně narušeno.

Organizaci průlomu včetně zabezpečení dělostřelectva municí nejvíce ovlivňuje skutečnost, že hlavní pásmo obrany nepřítele se buduje za zabezpečovacím pásmem a dále pochopitelný požadavek, aby průlom byl uskutečněn z chodu nebo jenom s krátkou přestávkou za předpokladu, že se první postavení nepodaří prolomit předsunutým odřadům nebo hlavními silám prvosledových svazků bez dělostřelecké přípravy.

Tyto okolnosti nedovolují navést dělostřeleckou municí do palebných postavení předem. Také výpočet spotřeby munice může být jenom přibližný, protože jsme nemohli zabezpečit dokonalý průzkum cílů. Také spotřeba munice potřebná k zabezpečení dělostřeleckých paleb v zabezpečovacím pásmu bude jenom odhadem. Zkušenosti ze cvičení ukazují, že je reálné uvažovat se spotřebou ve výši 0,6–0,8 p/p pro 8–10 oddílů v rámci obou armád na jejichž styku průlom organizujeme.

Stejná spotřeba pro stejný počet dělostřeleckých oddílů může vzniknout v případě, kdy před překročením státní hranice předsunutými odřady bude nutné umlčet nepřátelské odpory. Rozdíl je ovšem v tom, že tato munice může být v palebných postaveních, které budou na vlastním území, připravena předem.

V případě, že se průlom nepřátelské obrany organizuje teprve po rozhodnutí velitele frontu, může být časové schéma příprav průlomu toto. Vyjděme z předpokladu, že boj na státní hranici byl zahájen v ranních hodinách. Překonání zabezpečovacího pásma širokého 20–25 km může trvat 6–8 hodin, včetně pokusů o jeho překonání předsunutými odřady a hlavními silami prvosledových divizí z chodu. V takovém případě může být rozhodnutí velitele frontu k průlomu vydáno v odpoledních hodinách. Abychom mohli dále kalkulovat konkrétně, stanovme si tento čas na 16.00 dne D.

Je reálné počítat s těmito časy:

— doručení bojových nařízení vojskům, dělostřelectvu a týlového nařízení armádním a frontovým automobilním dopravním útvarům; současně organizace součinnosti k otázkám zabezpečení municí mezi orgány RVD, výzbrojní služby a týlem na stupni frontu — 2 hodiny (18.00)

— zaujetí palebných postavení dělostřelectva a výchozích postavení vševojskových svazků pro zteč předního okraje nepřátelské obrany — 10 hodin (04.00)

— upřesnění cílů, plánování paleb, navezení munice do palebných postavení — 3 hodiny (07.00)

Tato úvaha zabezpečuje nutný čas (včetně potřebného času denního světla) k přípravě průlomu. Chci však otevřeně říci, že neuspokojuje vševojskové velitele. Někteří dokonce odmítají v takovém případě hovořit o průlomu z chodu. Naopak někteří příslušníci dělostřelectva považují uvedenou dobu, zejména 3—4 hodiny světlého času, za nezbytné minimum. Také kalkulace týlových štábů ukazují, že k navedení potřebné munice do palebných postavení, nejsou-li přijata jiná opatření, je třeba nejméně jedné noci nebo času 6—8 hodin. Ani tato doba není příliš dlouhá, vyjdeme-li ze skutečnosti, že munice může být v době rozhodnutí velitele frontu v předsunutých skladech ve vzdálenosti 50—100 km od státní hranice, že část munice naložená na dopravních prostředcích frontu může být vzdálená 150—300 km od budoucích palebných postavení, a konečně, že přesný výpočet spotřeby dělostřelecké munice musí vycházet ze složení dělostřelectva, které se průlomu zúčastní až do dělostřeleckých oddílů, a že tento údaj bude k dispozici až za 3—4 hodiny po rozhodnutí velitele.

Jakými opatřeními můžeme tyto časy zkrátit. V první řadě spotřebu munice můžeme vypočítat předem, již v míru a to v potřebném množství variant. I když nemůžeme spoléhat na schémata, některé údaje jsou neměnné. Je to množství dělostřelectva v rámci frontu, které je více méně konstantní. Také požadavek hustoty hlavní na jeden kilometr fronty při průlomu (90—110 hlavní) můžeme považovat za ustálený, stejně jako počet cílů, které bude nutné v pásmu průlomu umlčet se nebude příliš odchylovat od čísla 200 až 250. Známe-li technický režim střelby zbraní, které se mohou dělostřelecké přípravy zúčastňovat a požadavek, aby dělostřelecká příprava nepřesahovala 30—40 minut, můžeme spotřebu střeliva dostatečně přesně vypočítat. Tato se bude pohybovat v rozmezí 6 500—7 500 tun.

Víme, že na dopravních prostředcích vševojskových armád je naloženo po 1 000 tunách dělostřelecké tříštivotrhavé munice a na dopravních prostředcích frontu 5 000 tun. Toto množství tedy zabezpečí potřebu munice všem za předpokladu, že tuto dokážeme včas přisunout do palebných postavení a to i v tom nejsložitějším případě, za který musíme považovat průlom nepřátelské obrany bezprostředně po překonání zabezpečovacího pásma po neúspěšných pokusech prolomit nepřátelskou obranu z chodu.

Jestliže jsme připustili, že můžeme s potřebnou přesností určit spotřebu dělostřelecké munice k zabezpečení průlomu, zbývá dořešit otázku jak tuto municí dostat do palebných postavení současně s dělostřelectvem.

Jako první a nejspolehlivější je možnost přípustného přeložení dělostřeleckých tahačů. Zkoušky ukázaly možnost naložit nad stanovenou normu u 122 a 152mm kanónu 0,5 palebného průlomu, u 122mm houfnice 0,3 palebného průlomu. Takováto možnost je významná hlavně proto, že jde o pohotovou municí, která bude vždy tam, kde bude samotná zbraň.

Vyjdeme-li ze zásady, že po ukončení dělostřelecké přípravy a podpory by u každé zbraně, ale také v praporních a plukovních výdejních a v divizním dělostřeleckém skladě měly zůstat úplné pohyblivé zásoby, zbývá jediné řešení: potřebnou dělostřeleckou municí na dělostřeleckou přípravu a doprovod dopravit do palebných postavení dělostřelectva současně s dělostřeleckými oddíly. To můžeme jediné za předpokladu, že muniční vozy s potřebným množstvím munice připojíme za bojové výdejny oddílů a pluků a to ještě před překročením hranice. Dělostřelečtí velitelé musí zabezpečit převzetí vozů

s municí a její bezpečný přesun až do palebných postavení. Nevýhoda tohoto řešení spočívá ovšem v tom, že se prodlužují proudy na komunikacích a to podle počtů vozidel a druhů dělostřelectva od 0,5 až do 7 km. Zejména potřeba munice pro raketomety s ohledem na možnost nízkého vytížení ložné plochy nákladních vozidel (na 30—40 %) je značná a délky proudů se právě u raketometových jednotek značně prodlouží. Toto řešení je možné a organizačně ne příliš náročné. Je třeba dopravní jednotky s naloženou tříštivotrhavou municí včas soustředit na směr průlomu a zařadit za dělostřelecké útvary v době, kdy se tyto řadí do pochodových proudů, zpravidla na čelo hlavních sil vševojskových svazků, za předsunuté odřady.

Organizační potíže spočívá v tom, že na automobilní dopravní útvary (které jsou určeny pro naložení munice) se nenakládá zvlášť tříštivotrhavá munice. Naopak plán naložení munice předpokládá takovou skladbu munice, aby tato odpovídala běžné denní spotřebě, tzn., že jedna jednotka veze municí nejen složenou tak, jak je složen palebný průměr, ale naopak je snaha, aby složení munice odpovídalo denní spotřebě všech ráží, které se vyskytují u svazku. Potíž bude tedy spočívat v tom, že vozidla s tříštivotrhavou municí musíme v automobilních proudech vyhledat, že musíme vytvořit nový proud bez ohledu na organické celky, že musíme určit nové velitele. A to není v žádném případě výhodné.

Bylo by výhodnější, aby tříštivotrhavá munice byla naložena u vševojskové armády na jednom automobilním praporu (1 200 tun) a u frontu na jedné automobilní brigádě (7 200 tun) a tato by byla předurčena jenom pro potřeby dělostřelecké přípravy a dělostřeleckého doprovodu. To by sice organizačně usnadnilo přísun munice do palebných postavení, poněvadž celá organizace přísunu by spočívala jenom v rozdělení vozidel k příslušným dělostřeleckým útvarům, ovšem na druhé straně by takové řešení vážalo nikoliv zanedbatelné množství dopravních prostředků jednoduše a značně by snižovalo přísunové možnosti ostatních druhů materiálu. Tím více, že takováto pohyblivá a stále pohotová zásoba munice by měla být vytvořena trvale, po celou dobu útočné operace. Je-li totiž možné zvládnout přísun munice pro potřebu průlomu v prvních dnech války, není to možné bez značného časového zdržení v hloubce operace, kdy je nutné pro municí příslušných ráží a v požadované skladbě zajíždět do polních skladů, které mohou být od místa průlomu vzdáleny několik set kilometrů.

Vážným úkolem a předpokladem pro zvládnutí přísunu munice potřebné k zabezpečení dělostřeleckých paleb pro průlom nepřátelské obrany je zplánování celé akce. Jak jsem uvedl, na plánování se budou vždy podílet příslušníci operační správy, raketového vojska a dělostřelectva, výzbrojní služby, štábu týlu a vojenské dopravy. Zkušenosti ukazují, že je velmi účelné již při plánování na stupni frontu přizvat také příslušné orgány všech vševojskových armád, které se budou na průlomu podílet.

Je účelné zpracovat plán soustředění dělostřelectva a navezení munice do palebných postavení, ve kterém v nutném rozsahu vyjádříme i způsob soustředování vševojskových svazků do výchozích postavení. Zejména přesně je třeba zpracovat otázku využití komunikací v prostoru průlomu. Jde o to, že na ploše 12×20 km v prostoru průlomu bude se pohybovat okolo 10 000 kusů bojové techniky.

Také otázky odpovědnosti musíme přesně stanovit. Ukazuje se účelné zodpovědnost za zavezení munice po palebných postavení určit takto:

Velitelé dělostřeleckých útvarů a svazků jsou zodpovědní za zavedení dopravních prostředků do palebných postavení z určených míst styku, ve kterých si vozidla s municí odebírají.

Výzbrojní služba musí určit místa naložení munice (muniční sklady) a nese zodpovědnost za přípravu munice ke střelbě v palebných postaveních (odkonzervování, jestliže je nutné s ohledem na použité konzervační prostředky).

Týl zodpovídá za včasné přistavení vozidel k naložení munice ve skladech a za včasný příjezd do určených míst styku s orgány dělostřelectva.

Otázka zabezpečení dělostřeleckou municí průlomu není jednoduchá. Zejména proto, že málokdy půjde o průlom organizovaný při dostatku času, ale naopak, většinou půjde o průlom z chodu, kdy na navážení munice nebude dostatek času. Tím více je třeba otázku propracovat a nebát se pracovat s určitými odhady a předpoklady. Na zdoluhavé plánování nebude nikdy dostatek času. Zkušenosti z přípravy jednoho vševojskového taktického cvičení, na kterém se otázka průlomu procvičovala, ukazují, že podrobné výpočty skupinou kvalifikovaných důstojníků trvají několik hodin. Je pravda, že čas můžeme ušetřit použitím výpočetní techniky. Zejména výpočetní automat CONSUL je vhodným prostředkem k řešení této úlohy. Přesto však považují za účelnější vymodelovat několik nejvíce typických případů zabezpečení municí průlomu a při řešení konkrétního případu modifikovat nejvhodnější případ na konkrétní situaci. Možné odchylky nemohou zřejmě úspěch průlomu ovlivnit, zato podstatně proces navážení munice zrychlí.

K VYUŽITÍ ŽELEZNIČNÍ DOPRAVY K ZABEZPEČENÍ ÚTOČNÉ OPERACE

Železniční doprava zaujímá v dopravním systému operačního týlu významné místo. I když charakteristické vlastnosti neumožňují její plné využití v celém prostoru operačního týlu, nemůžeme si bez ní představit úplný a nepřetržitý přísun materiálu bojujícím vojskům. Z hlediska nepřetržitosti a plynulosti přísunu materiálu je výhodnější a prospěšnější realizovat jej jedním druhem dopravy z místa zdroje až k spotřebiteli. Tím by se zkrátil čas. Ale jak ukazují zkušenosti Velké vlastenecké války naději na konečné vítězství má ten stát (koalice států), jehož společenské a státní zřízení je schopno beze zbytku využívat všech zdrojů a možností ve válce. K tomu M. V. Frunze řekl: „Při každém novém podnikání — hospodářském, kulturním aj. — je vždy třeba položit otázku: v jakém poměru budou výsledky tohoto podnikání k zajištění obrany země? Nemí lze možno zařadit to bez újmy pro mírové potřeby tak, aby tu bylo zajištěno i dosažení jistých vojenských cílů?“ (Viz vybraná díla, str. 216 knihovna ML — o válce a vojenství, svazek 6, 1952).

A to v plném rozsahu platí i o železniční dopravě. Avšak je třeba na základě kritické analýzy stanovit jí k plnění takové úkoly, které je schopna realizovat ve prospěch zabezpečení bojové činnosti vojsk. Jsme toho názoru, že plné uplatnění bude mít i v budoucnu na teritoriu státu a v dopravně zásobovacím systému v centrálním úseku přísunu, tj. od stacionárních

skladů (nebo i jiných zdrojů) na teritoriu do předsunutých frontových základů. Tento názor je v plném souladu s celkovou koncepcí zavádění velkokapacitních kontejnerů do dopravně zásobovacího systému. Zavádění kontejnerů umožní využívat speciálních ucelených vlakových souprav, které se budou v nejbližších letech vytvářet na železnici. Tím vzniknou reálné předpoklady ke zkrácení doby ložných prací oproti současným lhůtám, což výrazně urychlí tok materiálu.

Význam železniční dopravy při vyvážení zásob na operační směry a rozvíjení předsunutých frontových základů (PFZ)

Jedním z hlavních předpokladů plnění úkolů týlového zabezpečení, jak ukazují zkušenosti ze cvičení, je včasné vyvezení zásob na operační směry při dodržování zásady členění na sledy a do hloubky. Členění zásob materiálu v průběhu operace je v podstatě zajištěno organizační strukturou týlu. Avšak do doby, než bude rozvinut plně zásobovací systém, je nezbytné realizovat řadu opatření zabezpečujících včasnou aktivizaci všech jeho prvků. K nim patří též vyvezení zásob materiálu na železnici do vhodných prostorů (železničních stanic apod.) s pozdějším odesláním do vykládacích stanic PFZ.

V plánu dopravního zabezpečení útočné operace jsou zahrnuta opatření k zabezpečení manévru železničními trans-

porty z prostoru vyvezení zásob na železnici. V průběhu války dochází k řešení třídně antagonistických rozporů nebývalé urputnými a nesmířitelnými formami bojové činnosti vojsk. Ve složitých situacích prvních dnů války bude zpravidla docházet k nerovnoměrnému vývoji linie fronty. Zatím co na rozhodných směrech mohou vojska frontu úspěšně pronikat do hloubky operačního uskupení nepřítele, není vyloučeno, že na jiných směrech může nepřítel mít dočasný úspěch a proniknout na teritorium státu. Tato skutečnost může vyvolat nutnost přijetí opatření k manévru vyvezenými zásobami. Jak ukazují zkušenosti ze cvičení bývá přední okraj prostoru vyvezení zásob vzdálen od státní hranice 40–60 km.

Manévr zásobami může probíhat těmito způsoby. Jedním ze způsobů manévru je odsun železničních transportů do hloubky frontového týlového pásma. Tento způsob vyžaduje mít v neustálé pohotovosti lokomotivní a vlakový personál, dostatečné množství lokomotiv nezávislé trakce výhodně rozmístěné v prostoru ohrožení zásob, vést nepřetržitý průzkum, údržbu a obnovu odsunových železničních tratí, trvale obsazení železničních tratí, organizovat obranu a ochranu vyvezených železničních transportů včetně železničních tratí.

Jiný způsob manévru zásobami spočívá v urychleném převzetí materiálu v ohrožených místech jinými druhy dopravy, nejčastěji automobilními dopravními prostředky svazků, armád a v neposlední řadě i automobilních brigád po splnění prvního koloběhu. Tento způsob uplatníme v případě, že nám nedostatečná obnova železničních tratí nedovolí manévr po železnici.

Rozvinutí PFZ, které mají stacionární charakter vzhledem k současnému vybavení, musí předcházet příznivé operační předpoklady, jež umožňují jejich činnost. Jinými slovy pohraniční střežné sražení jme rozhodli v náš prospěch.

Charakteristickým rysem soudobých operací je jejich vysoký manévrový ráz a nelineárnost fronty. Tuto skutečnost bereme v úvahu při stanovení učebních cílů VŠC a byla také několikrát procvičována s vojsky. Ověřená praxe potvrzuje, jakou velkou odpovědnost má náčelník týlu — zástupce velitele fronty při rozhodnutí o organizaci týlu zejména o době a prostoru rozvinutí PFZ. Do doby jejího rozvinutí je třeba přijmout opatření která by umožňovala zabezpečit nepřetržitý přísun materiálu s využitím železniční i automobilní dopravy. Tato problematika také velmi úzce souvisí s počáteční činností automobilních

brigád, jakožto jednoho z nejdůležitějších realizačních prvků frontového týlu. Automobilní brigády zpravidla zabezpečují přísun až po zaujetí operační sestavy. Prostor rozmístění automobilních brigád je nutné volit tak, aby vytvářel co nejvýhodnější podmínky k přísunu buď do PAZ nebo do rozvinutých OPFZ.

Je-li v průběhu operace tempo nižší, než plánované, anebo při nerovnoměrném vývoji fronty, budou prvky frontového týlu rozvíjeny jinak než ve stanovených lhůtách. Oddělení PFZ bude zpravidla rozvíjené na území nepřítele a PFZ na vlastním území. Tím pochopitelně vznikne velmi složitá situace pro další činnost automobilních brigád po splnění prvního koloběhu pokud jde o další naložení materiálu podle denního plánu přísunu. Pak budeme převážně (kromě jiných zdrojů) využívat k odběru materiálu železniční stanice, do kterých byly vyvezeny zásoby materiálu ze stacionárních skladů podle předem zpracovaného plánu.

Zde chceme poukázat na význam plnění úkolů železniční dopravy. V závislosti na možnostech národního hospodářství, charakteru jednotlivých druhů dopravy, stupně utajení přeprav není schopen jiný druh dopravy komplexně převzít plnění úkolů plánu vyvážení zásob na operační směry v požadovaném množství a časových lhůtách.

Při vyvážení materiálu z hlubokého týlu do vykládacích stanic má velký význam včasné a rychlé přeložení materiálu na dopravní prostředky automobilních brigád na železničních stanicích, což vyžaduje řešit komplex opatření organizačního a materiálního charakteru.

K organizačním opatřením patří především vyčlenění orgánů velení pro koordinaci úkolů spojených s překládáním materiálu. Tyto orgány můžeme vytvořit z velitelství PFZ nebo OPFZ, jednotlivých frontových skladů a důstojníků z vojenské správy vykládacího prostoru.

Protože automobilní brigády mají velmi omezený počet mechanizačních prostředků spojených s automobily, je nezbytné přijmout opatření k využití mechanizačních prostředků pluků nebo roty obsluhy.

Výběr jednotlivých železničních stanic k překládání materiálu musí respektovat zásady pro rozvíjení a cirkulaci dopravních prostředků v obvodu železničních stanic (jako např. příjezdové a odjezdové cesty, prostory pro rozmístění automobilních svazků a útvarů, dostatečně rozvinuté kolejiště apod.), specifiky příslušného druhu materiálu, ale hlavně jejich pozdější vy-

užití při rozvinování PFZ. Proto musí jejich výběru předcházet podrobný průzkum. Nesmíme též podcenit otázky obrany a ochrany, a proto bude nezbytné vyčlenit k tomuto účelu potřebné síly a prostředky i z brigády ochrany týlu.

K zabezpečení pohybu na komunikacích v dočasném vykládacím prostoru je třeba vyčlenit odpovídající síly a prostředky jednotného řízení silniční dopravy a obnovy teritoria nebo silničních brigád, které by současně zabezpečovaly údržbu a obnovu silnic v tomto prostoru.

Překládání materiálu z železničních vozů deponovaných v železničních stanicích klade velké nároky na týlové zabezpečení automobilních proudů (útvárů), které se vrací. Pro operativnější činnost automobilních jednotek (útvárů) je výhodné vyčlenit z automobilních brigád (apr) operativní skupinu s cílem vytvořit výhodné podmínky pro jejich další činnost.

Po příjezdu styčných orgánů od automobilního svazku, které si vyšle s dostatečným časovým předstihem, organizujeme dohovor, jehož předmětem může být:

- stanovení železničních stanic k nakládání na automobilní dopravní prostředky, jejich charakteristika,
- objem přisunovaného materiálu druhým koloběhem,
- stav připravenosti materiálu (rozsah paletizace, kontejnerizace apod.),
- stanovení postupu prací při nakládání,
- informace o počtu mechanizačních prostředků,
- otázky obrany a ochrany nakládacího místa,
- informace o situaci u automobilní jednotky (útváru) apod.

Zvlášť je třeba věnovat pozornost otázkám ošetřování dopravních prostředků, doplňování spotřebovaných pohonných hmot, proviantu a dalšího materiálu. Toto můžeme zabezpečit ve vyčkávacím prostoru před naložením, v prostoru soustředění po naložení nebo formou letůvek technické pomoci a zásobování PHM vyslaných do prostoru železničních stanic.

Polní výkonné orgány vojenské železniční dopravy

Organizační struktura orgánů vojenské dopravy dozrála v minulých letech zásadních změn. Tyto byly způsobeny zaváděním nových bojových prostředků do výzbroje armád a přehodnocením charakteristických

rysů operací. Výsledkem těchto změn ve vojenské železniční dopravě bylo to, že se stala nedílným prvkem dopravního zabezpečení operací jen na stupni front.

Vzhledem k tomu, že chceme zaujmout stanovisko k některým názorům na výkonné orgány vojenské železniční dopravy především na funkci frontové rozdělovací stanice, alespoň je stručně vyjmenujeme.

Výkonnými složkami železniční dopravy bezprostředně podřízenými náčelníku SVD-F jsou:

- rozdělovací stanice,
- vykládací stanice ve PFZ,
- vykládací stanice zvláštního určení.

Těmto složkám velíme prostřednictvím orgánů vojenské dopravy (správců), jež se aktivují na výše uvedených složkách. Z důvodu centralizované a jednotné činnosti vykládacích stanic se v PFZ ustanovuje vojenská správa vykládacího prostoru (VSVP) a vojenské správy železničních stanic — jedna vždy pro několik vykládacích stanic.

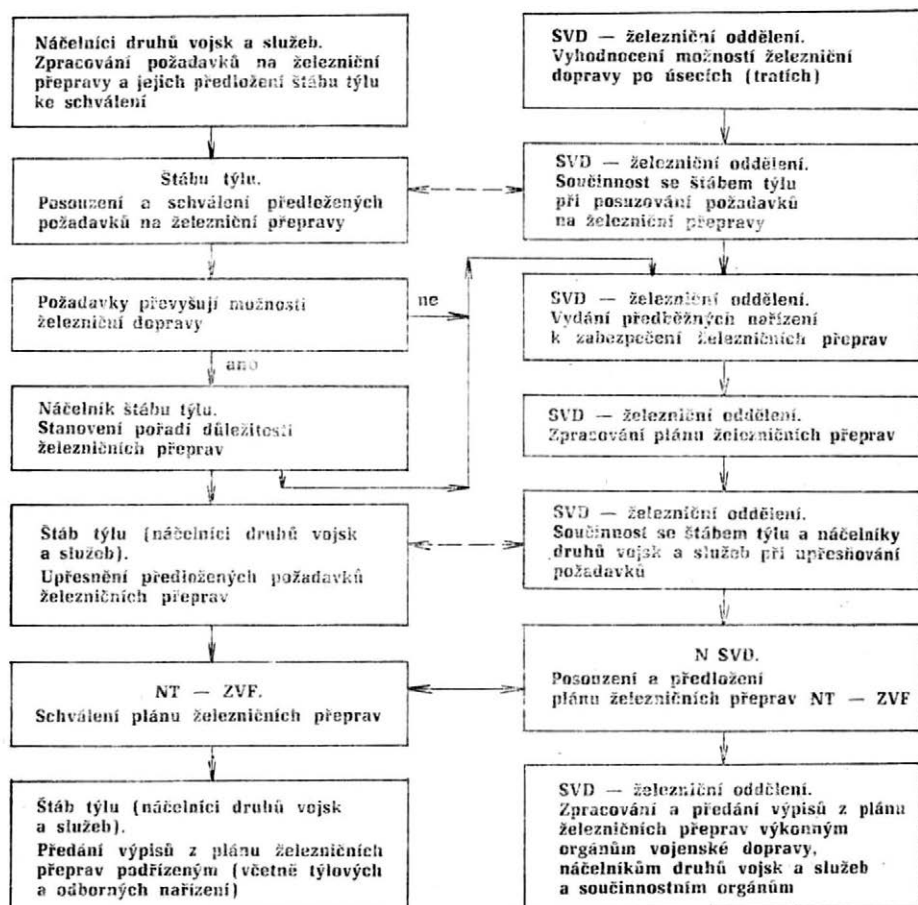
K zabezpečení nepřetržitého přísunu materiálu počítáme i se zřízením dočasných vykládacích prostorů, a to buď na vlastním území, kdy nám operačně týlová situace nedovolí v plánované době rozvinout PFZ, a nebo při přerušení obnovených železničních směrů, jestliže vzdálenost do příští zásobovací etapy nepřevyšuje 100 až 150 km.

V poslední době se vyskytují názory zpochybňující účinnost a prospěšnost rozvinování frontových rozdělovacích stanic. Připomínky vycházejí ze skutečnosti, že podle plánu vyvážení zásob po železnici většína z nich neprochází přes frontovou rozdělovací stanici a z tohoto důvodu prý pozbývá na významu. Je sice pravda, že v prvních dnech vyvážení materiálu je její vytižitelnost minimální, ale v průběhu operace a zvláště při přemísťování PFZ její úloha nebývále vzroste. Budoucí válka bude válkou koalici, ve které nebudou zdroje jednoho státu stačit materiálně zabezpečit bojující vojska na operačních směrech. Z tohoto důvodu při vedení dalších operací bude přisunován materiál z hlubokého týlu koalice právě přes frontovou rozdělovací stanici, kde se změnil adresy zásobovacích transportů. Kromě toho mají frontové rozdělovací stanice také svůj význam při manévru mezi sousedními fronty.

Plánování železničních přeprav

V souladu s plány přísunu materiálu (zpracovává oddělení plánování dopravy) a materiálního zabezpečení štábu týlu fron-

OBEČNÁ METODIKA ZPRACOVÁNÍ PLÁNŮ ŽELEZNIČNÍCH PŘEPRAV
(Možná varianta)

Obr. 1

tu sestavuje Správa vojenské dopravy plány přeprav.

Východními podklady pro perspektivní a konkrétní každodenní činnost orgánů vojenské železniční dopravy jsou plány železničních přeprav, které z hlediska funkčního a časového můžeme rozdělit na:

- perspektivní plán železničních přeprav na frontovou útočnou operaci,
- plán železničních přeprav pro navážení materiálu do PFZ,
- plán železničních přeprav pro navá-

žení materiálu do skupiny vykládacích stanic a do PFZ po jejím přemístění,

- plán železničních přeprav z hlubokého týlu,
- zprášený denní a směnový plán přeprav.

Obecnou metodiku zpracování plánů železničních přeprav viz obr. 1.

Plán železničních přeprav na operaci obsahuje globální údaj předložených požadavků a možností železniční dopravy ve všech fázích (údobích) operace. Je pod-

kladem pro perspektivní činnost řídicích a výkonných orgánů vojenské železniční dopravy. Na jeho vypracování se podílejí náčelníci druhů vojsk a služeb, štábu týlu a orgány správy vojenské dopravy.

Plán železničních přeprav pro navážení materiálu do PFZ vychází z perspektivního plánu železničních přeprav na operaci. Obsahuje konkrétní požadavky náčelníků druhů vojsk a služeb na přepravu železničních transportů z prostorů vyvezení zásob na železnici do vstupních stanic PFZ. Tento plán musí bezprostředně navazovat (časově a obsahově) na vyvážení zásob do stanoveného prostoru a v prvních dnech musí plně respektovat požadovaný druh materiálu u vojsk.

Plán železničních přeprav pro navážení materiálu do skupiny vykládacích stanic a do PFZ po jejím přemístění na obnovený železniční směr zahrnuje železniční transporty, které budou vykládány v těchto prostorech. Na zpracování plánu přeprav se budou, kromě dopravních orgánů, významnou měrou podílet též zásobovací orgány, jež ve svých požadavcích musí předvídat spotřebu materiálu v odpovídající potřebné nomenklatuře jak v místě určení, tak i z časového hlediska. Požadavky náčelníků druhů vojsk a služeb předem schválí štáb týlu frontu. Budou-li požadavky na přepravu převyšovat provozní možnosti obnoveného železničního směru, stanoví pořadí důležitosti přeprav náčelník štábu týlu při zachování zámyslu náčelníka týlu — zástupce velitele. Dá se předpokládat, že zásobovací transporty budou zahrnovat munici, pohonné hmoty, proviantní a ostatní materiál. Pohonné hmoty však budou v perspektivě přepravovány převážně potrubní dopravou. Z tohoto důvodu předpokládáme, že mohou uvolnit část dopravní kapacity ve prospěch přepravy ostatních druhů materiálu.

Plán železničních přeprav z hlubokého týlu vychází z plánu přeprav SVD Hlavního týlu MNO. V podstatě řeší přepravu železničních transportů z frontových rozdělovacích stanic do vstupních stanic PFZ. Tento plán však z časového hlediska je zpracováván v průběhu a realizován až po splnění plánu vyvážení zásob do železničních stanic. Požadavky na změnu adres železničních transportů v rozdělovacích stanicích předkládají náčelníci druhů vojsk a služeb ve stanovených lhůtách.

Denní a směnový plán přeprav je výsledkem upřesněných požadavků na předadresování zásobovacích železničních transportů zahrnutých do plánů železničních přeprav. Je nezbytným předpokladem pro řízení provozu dispečerským aparátem

správy dráhy na území teritoria, železničního provozního pluku nebo zvláštního provozního oddílu na obnovených železničních směrech.

Úloha železniční dopravy v průběhu útočné operace

Jednou z rozhodujících činností ujasnění úkolu a zhodnocení situace náčelníka SVD-F k zabezpečení plánovaných přeprav je předložení návrhu na obnovu železničních směrů. Počet navrhovaných železničních směrů a jejich vlastní průběh posuzuje v úzké součinnosti s náčelníkem Správy železničního vojska frontu. Tento současně předkládá návrhy opatření na uchování funkční neporušitelnosti železničních zařízení jako např. potřebu obsazení důležitých mostů, tunelů, uzlů apod., jejichž zničení a poškození by znamenalo podstatné prodloužení lhůt obnovy železničních směrů. Volba a průběh železničních směrů musí vycházet nejen z operačně týlových hledisek, ale i z konkrétního stavu rozvoje železniční sítě na pravděpodobném válčišti.

K operačně týlovým hlediskům zejména patří: operační sestava vojsk, rozmach operace, požadovaný objem přísunu materiálu, síly a prostředky železničního vojska apod. Kromě těchto hledisek musí náčelník SVD-F vycházet především z předběžného rozhodnutí a rozhodnutí náčelníka týlu — zástupce velitele pro týlové zabezpečení operace a proto jeho návrh zahrnuje nejenom volbu železničních směrů, ale i otázky jejich využití v dopravně zásobovacím systému. K důležitým otázkám patří návrhy rozvinutí skupiny vykládacích stanic (určení prostoru a doby aktivity, počtu vykládacích stanic, celkové možnosti apod.), stanic zvláštního určení a návrhy na přemístění a rozvinutí PFZ. Návrhy dále rozšiřujeme o zabezpečení činnosti prvků týlu po stránce řídicích orgánů, po stránce provozní, materiální a technické. Úkoly spojené s rozvíjením skupiny vykládacích stanic po přemístění PFZ zpracovujeme do plánu týlového zabezpečení a plánů zainteresovaných správ. Zvláštní pozornost věnujeme skupině vykládacích stanic a pro zabezpečení jejich činnosti zpravidla vyčleníme jedno oddělení PFZ, a to buď se všemi prvky, nebo jen s některými a VSVP.

Jak ukazují zkušenosti ze cvičení skupina vykládacích stanic na obnoveném železničním směru se zpravidla rozvíjí od D8 až do D10 s dobou trvání činnosti 4—6 dnů. Ve skutečnosti má své opodstatnění i více dnů a to až do doby přemístění PFZ a jejího dalšího rozvinutí.

K snížení disproporcí mezi potřebou a možnostmi přísunu ve frontovém úseku, můžeme využít i kapacit železniční dopravy, které nejsou zanedbatelné a proto můžeme s nimi pro potřeby a realizace přísunu materiálu rovněž počítat.

Uvažujeme-li provozní výkonnost obnoveného železničního směru zpočátku 18 párů vlaků za 24 hodin, můžeme objektivně ve skupině vykládacích stanic denně vyložit asi 11 000 t materiálu. Za 4–6 dnů to činí 44 000–66 000 t materiálu. Při přijetí některých provozně technických opatření (preferenční směru východ – západ v poměru 3 : 1) nebo při pozdějším zvýšení provozní výkonnosti z 18 na 24 párů vlaků za 24 hodin se může denní výkon skupiny vykládacích stanic zvýšit asi

o 30–50 %, což představuje 71 000 až 81 000 t materiálu.

Při hrubém propočtu přepravních možností automobilních brigád mohou být částečně třetí a další koloběhy zkráceny o rameno přísunu PFZ – skupina vykládacích stanic asi o 150–200 km, což činí přibližně polovinu denního proběhu automobilních brigád. Tato skutečnost se velmi kladně projeví v dalším zvýšení přepravních možností automobilních brigád.

Za předpokladu, že bude železniční směr obnovován na směru hlavního úderu, bude tímto opatřením prakticky kryta úhrada potřeby materiálu při komplexním využití automobilní, potrubní a železniční dopravy.

Protiúder v obranné operaci

Protiúder v letech Velké vlastenecké války byly součástí obranných operací a tvořily nejrozhodnější formu působení na nepřítele v útoku. V průběhu války vedly ke zmaření jeho zámyslů, napomáhaly vysoké aktivitě v obraně a převzetí iniciativy sovětskými vojsky.

Studium bohatých zkušeností minulé války, bez ohledu na zásadní změny prostředků ozbrojeného zápasu a podmínek přípravy a vedení soudobých operací, neztratilo svůj význam.

Předválečná teorie operačního umění věnovala značnou pozornost zkoumání a rozpracování otázek přípravy a vedení protiúderů. Tato teorie předpokládala vést protiúder v obranné operaci zpravidla z prostoru druhého pásma obrany, při vklínění nepřítele do hloubky 15–20 km, do boku jeho uskupení převážně pohyblivými svazky.

Praxe válečné činnosti postavila před velitele a štáby řadu nových problémů, spojených s organizací a vedením protiúderu. Jedny z nich byly úspěšně řešeny v průběhu bojové činnosti; druhé si uchovávaly svůj význam, i když nebyly úplně vyřešeny.

1. V obranných operacích prvního období Velké vlastenecké války vedla sovětská vojska celou řadu různých protiúderů. Jejich analýza umožňuje vyvodit některé hlavní závěry.

V letních a podzimních taženích v letech 1941–1942 byla přinucena sovětská vojska přejít ke strategické obraně. Tento přechod probíhal v podmínkách odrážení útoku daleko silnějšího nepřítele a vzdušné nadvlády jeho letectva; sovětská vojska neměla ani včas připravená obranná postavení. Německá fašistická vojska na za-

čátku přepadení Sovětského svazu převyšovala 2–3krát sovětská vojska v základních bojových prostředcích, 5 až 6krát i více na směrech hlavních úderů. V důsledku věrolomného překvapivého útoku nepřítele sovětská pohraniční vojska utrpěla těžké ztráty; to ještě více změnilo poměr sil ve prospěch nepřítele.

Nepřítel měl v tomto období bojové činnosti nejen strategickou, ale i operační iniciativu, dále výraznou vzdušnou nadvládu, počáteční převahu v bojové technice, zejména v tancích a letounech.

V této době sovětská vojska nebyla zcela naplněna lidmi, výzbrojí a bojovou technikou. Jen šest z dvaceti mechanizovaných sborů západních vojenských okruhů bylo možné hodnotit jako poměrně vysoce bojeschopné. Sovětské štáby a vojska neměly takové zkušenosti vedení soudobé bojové činnosti, jako nepřítel.

To byly také hlavní příčiny neúspěchu operační a strategické obrany v celku a protiúderů zvláště v počátečním období Velké vlastenecké války. Přesto mnohé z nich dosahovaly důležitých cílů a byly nezbytné v konkrétní vzniklé situaci.

2. Protiúder v dalších obdobích války probíhaly v příznivějších podmínkách.

Zvýšila se bojová hodnota, úderná síla a pohyblivost svazků a svazů Sovětské armády; zdokonalilo se umění generálů a důstojníků připravovat obranné operace. Obrana byla budována s hluboce členěnými pásy a postaveními. Měla silné druhé sledy (zálohy), jejichž základ tvořily tankové (mechanizované) sbory a tankové armády. Úsilí vojsk armád a frontů v obraně bylo soustředováno na hlavních směrech nepřátelských úderů. Nepřítel již ztratil absolutní převahu ve vzduchu. To vše umožňovalo s větší přesností a hlubším zdůvodněním plánovat obranné operace, v jejich rámci činnost druhých sledů (záloh), vytvořit mohutná protiúderná uskupení s využitím nejbojeschopnějších svazků a svazů. Zvýšení manévrových možností vojsk umožnilo používat k vedení protiúderů síly a prostředky z různých směrů.

Ve druhém období Velké vlastenecké války byly vedeny obranné operace a protiúder v podmínkách, kdy strategická iniciativa byla v rukou sovětského velení, kdy podstatně vzrostla bojová hodnota, úderná síla a pohyblivost sovětských vojsk. Sovětská armáda měla v tomto období celkovou převahu v silách a prostředcích a sovětské letectvo vybojovalo nadvládu ve vzduchu. Důležitou okolností bylo i zvýšené mistrovství vojsk, velitelů a štábů. Takové podmínky umožnily pečlivě plánovat, přesně organizovat a dovést obranné operace, vytvářet mohutná protiúderná uskupení, spolehlivě a všestranně zabezpečovat jejich bojovou činnost, soustřeďovat síly a prostředky k plnění hlavních úkolů obrany.

3. V dalších letech války, díky značnému zvětšení bojových možností sovětských vojsk, k protiúderům téměř nedocházelo, protože jejich nezbytnost vznikala velice řídko. Bylo dostatečné množství sil a prostředků armád prvního sledu k tomu, aby bylo možné zničit nepřítel a zastavit jeho útok v boji o taktickou hloubku obrany. Fronty si uchovaly své druhé sledy (zálohy) k novým útočným operacím.

Analýza protiúderů, uskutečňovaných ve Velké vlastenecké válce ukázala, že byly vedeny s různými cíli, v závislosti na vzniklé situaci. Konečným výsledkem vět-

šiny prvních protiúderů nebylo zničení (jak předpokládaly plány) vojsk nepřítel, která prolomila obranu, ale zastavení útoku jeho úderných uskupení, donucení převést jeho síly z hlavního směru, snížení tempa útoku, získání času k přeskupení sovětských vojsk a k organizaci obrany v nových prostorech.

Armádní protiúderná uskupení měla ve svém složení jeden až dva sbory a několik střeleckých divizí; frontová protiúderná uskupení jednu až dvě armády, jeden až dva sbory a několik samostatných střeleckých (jezdeckých) divizí. To bylo charakteristické pro obranu, která byla včas a předem připravována (u Kurska, u jezera Balaton). Při přechodu do obrany na konci útočné operace vytvářela armáda protiúderné uskupení v hodnotě sboru nebo dvou až tří divizí; front v hodnotě armády nebo dvou až tří sborů.

Jak armádní, tak i frontové protiúder (ve druhém a třetím období války) byly vedeny o taktickou hloubku obrany první, druhý, někdy až třetí den obranného sražení, v době, kdy vojska prvního operačního sledu způsobila nepříteli ztráty.

Šířka pásu při vedení protiúderu v prvním období války dosahovala u střeleckých divizí od 6–8 do 10–15 km, v dalších obdobích u střeleckých a tankových sborů 8–10 a 5–6 km na každou divizi.

Hustota dělostřelectva a minometů při vedení protiúderů v prvním období války byla nízká a často dosahovala jen 10 až 15 děl a minometů na 1 km fronty. V dalších obdobích, zvláště na směrech hlavního úderu, tato hustota dosahovala od 50–60 do 80–90 děl a minometů na 1 km fronty.

Letecké podpory protiúderných uskupení, např. v Kurské obranné operaci, se zúčastnily hlavní síly tří leteckých armád.

Zkušenosti války jako celek ukázaly, že tam, kde protiúder byly pečlivě připraveny a byly vedeny ve výhodné době mohutným a současným úderem na hlavním nebo pro nepřítel nebezpečném směru, sehrály důležitou úlohu v rámci úspěšného plnění úkolů odražení a zničení úderných uskupení útočníka.

Na základě závěrů z analýzy zkušeností z Velké vlastenecké války vyplývá celá řada problémů, které si uchovaly svůj význam i v současné době. Jsou to tyto problémy:

1. Soulad cílů protiúderu s možnostmi vojsk a podmínkami jeho vedení

Při určování cílů protiúderu a úkolů vojsk nebereme vždy v úvahu všestranně a úplně jejich možnosti a vzniklou situaci.

V soudobých podmínkách mohou operační svazy přejít do obrany jak na začátku války, tak i v jejím průběhu. Příprava a vedení protiúderu budou v obou případech organizovány ve složité situaci úporných bojů o nadvládu ve vzduchu a o získání iniciativy na zemi.

Složitost situace tkví v tom, že svazy pozemních vojsk v obraně budou muset současně plnit celou řadu úkolů;

a) pokračovat v odrážení úderů silnějších vojsk nepřítele a na široké frontě bránit operačně důležité čáry a prostory;

b) soustředit potřebné síly, organizovat jejich bojovou činnost a vést mohutný protiúder.

Splnění těchto úkolů bude složitější, nebude-li mít obránce dostatečné množství sil a prostředků k vedení celé operace. K době vedení protiúderu může obránce mít k dispozici jen několik svazků ve své záloze. V operační sestavě jeho vojsk nebude vždy druhý sled; do sestavy frontu (armády) může být druhý sled vyčleněn až v průběhu obranného sražení, a také (jak tomu bylo s 5. gardovou tankovou armádou v červnu 1943 na voroněžské frontě) bezprostředně se zahájením frontového (armádního) protiúderu.

Vojska prvního sledu mohou vést v této době těžké boje s nepřítelem, který se vklíní do obrany, tj. budou nasazeny do boje zálohy a druhé sledy. V týlu vojsk a na osách přesunu protiúderného uskupení mohou působit nepřátelské výsadky. Není vyloučeno, že některé svazky prvního sledu se dostanou do obklíčení. Zvláště nevýhodné podmínky vzniknou tehdy, kdy se nepřítel současně vklíní do obrany na několika směrech a ohroží její operační pevnost. V této situaci se od velitele svazu vyžaduje, aby v první řadě stanovil, na kterém směru působí hlavní nepřátelské uskupení, jeho situaci a možnosti, určil cíl činnosti vlastních vojsk, síly a prostředky ke zničení hlavního uskupení nepřítele a k odražení jeho útoku na jiných směrech.

V závislosti na konkrétní situaci používaných prostředků ozbrojeného zápasu, operační situaci bojujících stran a jejich možnostech, protiúder v soudobých podmínkách může sledovat různé cíle. Máme-li dostatek silných druhých sledů a záloh, vojska prvního sledu způsobila nepříteli velké ztráty a na směru protiúderu jsme dosáhli nadvlády ve vzduchu, protiúder můžeme vést s cílem zničit nepřítele, který se vklíní do obrany na hlavním směru, obnovit původní situaci a vytvořit podmínky k rychlému přechodu do útoku.

V situaci, kdy nemáme možnost zničit nepřítele, který se vklíní do obrany, můžeme vést protiúder s cílem zničit jeho hlavní úderné uskupení, zastavit útok, zabránit průlomům do operační hloubky. Takové protiúderu vedla např. 5. gardová tanková armáda na voroněžské frontě, dále 17. gardový střelecký a 16. a 19. tankový sbor Středního frontu v Kurské bitvě v červnu roku 1943.

Vzniklá situace může přimět k vedení protiúderu s cílem zlepšit operační situaci vojsk v obraně, získat čas k soustředění záloh nebo obsazení důležitých prostorů, které zesílí obranu a zabezpečí vedení nových úderů. Jako příklad můžeme uvést činnost vojsk 3. ukrajinského frontu (leden—únor 1945) v prostoru jezera Balaton, kdy proti nepříteli, kterému se podařilo proniknout k Dunaji, byl veden protiúder, jehož výsledkem byl vynucený odchod v severozápadním směru do hloubky 30—35 km; tím došlo k značnému zlepšení operační situace sovětských vojsk.

Při určování cíle protiúderu musíme po každé včas zjistit zámysl, složení, možnosti a charakter činnosti nepřítele (jak do zahájení, tak zvláště v průběhu obranného sražení) a slabá místa jeho úderného uskupení; zhodnotit stav vlastních vojsk a možnosti vytvoření převahy sil a prostředků na směru protiúderu, lhůty pohotovosti vojsk protiúderného uskupení atd. Jen v tom případě, kdy hodnotíme všechny faktory, můžeme dosáhnout souladu cílů protiúderu s podmínkami operační situace.

K dosažení rozhodných cílů protiúderu je nezbytné využít k jeho vedení současně s druhým sledem také hlavní síly letectva, posilové dělostřelectvo, prostředky PVO, zálohy různého určení, vojska prvního sledu, v jejichž pásmu je veden protiúder, a konečně síly a prostředky z jiných směrů. Díky vysoké pohyblivosti vojsk máme v současné době reálné možnosti využít z méně aktivních prostorů nejen jednotlivé svazky, ale i celé svazy a vytvořit z nich silné protiúderné uskupení na hlavním směru, nebo protiúderné uskupení na jiném směru.

2. Včasná příprava protiúderu

Podstata tohoto problému spočívá ve správném určení nejvíce potřebných opatření. To ztěžuje řada neurčitostí (do zahájení sražení je složité přesně určit směr hlavního a jiných úderů nepřítele, uskupení jeho sil a prostředků, charakter

a rychlost vývoje situace atd.). Splnit všechna opatření včas je nemožné.

Při organizaci a plánování obranné operace v tomto směru má zvláštní význam praktická příprava všech směrů plánovaného protiúderu. Na každém směru musíme rekonoskovat pásmo terénu, kterým se budou vojska přesunovat, rozvinovat a vést protiúder; ženijně připravit hlavní a záložní prostory rozmístění vojsk protiúderného uskupení, čáry rozvinování, dostatečné množství os přesunu, prostory rozmístění míst velení, spojovacích uzlů a spojovacích prostředků.

V tomto období má velký význam operačně taktická příprava vojsk a štábů, které se zúčastní protiúderu, zejména velitelsko-štábní a jiná cvičení, cílevědomé bojové nácviky, které zabezpečí možnost ne signál (rozkaz) ihned zahájit plnění úkolu na kterémkoli směru protiúderu a za složité situace. Ke zvýšení bojové pohotovosti vojsk a upřesnění doby potřebné k přesunu a rozvinutí do bojové sestavy je výhodné přesunout na čáru rozvinutí kompletní jednotky a dokonce útvary nebo jen důstojníky a řidiče.

Pechlivá příprava umožňuje v kterékoli denní době přesunout vojska ve vysokém tempu na čáru rozvinutí, vést úder z chodu a s překvapením. Při bezprostřední přípravě protiúderu jsou důležité tyto otázky:

- organizace bojové činnosti na neplánovaném směru;
- upřesnění složení sil a prostředků;
- lhůty vytvoření uskupení;
- úkoly vojsk a letectva;
- pořadí a způsob zničení nepřítele, který se vklíní do obrany;
- určení směru hlavního a dalších úderů.

Protiúderné uskupení musí mít takovou převahu sil a prostředků nad nepřítelem, aby bylo dosaženo spolehlivé palebné zničení jeho vojsk, zahájení mohutného prvního úderu, následné zničení nepřítele ve vysokém tempu a narůstání úsilí v průběhu protiúderu. Proto do prvního sledu uskupení určujeme svazky a útvary s nejvyšší bojovou schopností, které mají značnou pevnou a údernou sílu. Vojskům protiúderného uskupení je účelné určovat úkoly na 1—2 dny.

V závislosti na konkrétních podmínkách situace operačního svazu v obraně mohou být vytvořena dvě protiúderná uskupení; přitom jedno z nich bude hlavní a bude mít největší množství sil a prostředků.

3. Určení nejvýhodnější doby k vedení protiúderu a způsobů zničení vojsk v útoku

Minulá válka potvrdila, že zahájení protiúderu není možné odkládat, avšak také jeho předčasné vedení je nebezpečné. Výrazně tato otázka vystupuje do popředí v současných podmínkách. Hromadné použití nových druhů zbraní a bojové techniky může zásadně změnit operační situaci v kterékoli době obranného sražení. Proto se zvyšuje význam stanovení doby zasažení vojsk protiúderného uskupení.

V boji o taktickou hloubku obrany můžeme vést protiúder např. k obraně životně důležitých prostorů, předmostí, komunikací, které probíhají nedaleko od předního okraje obrany atd.

Vedení protiúderů v boji o operační hloubku obrany bude charakteristické v podmínkách, kdy nepřítel má značnou převahu sil a v boji o postavení taktické hloubky není ještě vyčerpán a má k dispozici potřebné zálohy. Vedení protiúderu v operační hloubce může být podmíněno také dočasným nedostatkem silného protiúderného uskupení, tj. kdy se toto uskupení vytváří v průběhu obranného sražení manévrem sil a prostředků z jiných směrů a ze záloh přisunovaných z hloubky.

Protiúder může být časově veden druhý den obranného sražení (jako tomu bylo na Střední frontě u Kurska) nebo třetí až čtvrtý den. Právě za tuto dobu mohou první sledy a letectvo způsobit těžké ztráty, dokonce i při vedení boje klasickými prostředky.

Doba zahájení protiúderu závisí vždy na konkrétní situaci. Např. v taktické hloubce obrany v boji o postavení (čáry), které brání svazky prvního sledu, nepřítel utrpěl těžké ztráty; jeho bližší zálohy jsou zasazeny do sražení a hluboké zálohy jsou značně vzdáleny nebo zdrženy údery letectva a raketových vojsk; nepřítel však ještě nestačil přijmout opatření ke zmaření protiúderu a neuspěl organizovat obranu obsazeného prostoru. Vojska prvního sledu v obraně mají rovněž velké ztráty a jejich možnosti udržet bráněná postavení jsou bezmála vyčerpány. Právě v této době je nezbytné vést protiúder, zvláště v případě, že vlastní letectvo má nadvládu ve vzduchu.

Protiúder v operační hloubce zahajujeme v době, kdy nepřítel v boji o taktickou hloubku obrany je značně vyčerpán, má narušenou operační sestavu vojsk, zálohy zasazené do boje a hlavní útočné uskupení je zastavené; navíc má

vlastní letectvo převahu ve vzduchu a vojska prvního operačního sledu pokračují v obraně (jak taktické, tak zvláště v bližší operační hloubce) důležitých prostorů a čar a tím vytvářejí podmínky a možnosti k vedení mohutného protiúderu frontu. Můžeme jej vést v kteroukoli denní dobu — ráno (jak tomu bylo ve většině případů v minulé válce), v průběhu dne a v noci.

Způsoby ničení vojsk nepřítel v útoku mohou být různé. Někdy bude účelné vést mohutný úder na uskupení nepřítel, rozdělit je a zničit po částech; jindy vést dva údery na dvou směrech s cílem obklíčit, rozdělit nepřítel na části a potom ho zničit. Základem těchto způsobů musí být soustředění sil a prostředků, účinné palebné ničení nepřítel, rozhodná činnost vojsk s vedením úderů do boků a týlu nepřátelského uskupení.

Nezávisle na zvoleném způsobu zničení musíme se vždy snažit, aby protiúderné uskupení mělo převahu v hlavních prostředcích boje nad nepřitelem a mohlo ho rychle zničit.

Charakteristické pro činnost vojsk, která vedou protiúder, je překvapení nepřítel a rozvinování svazků z chodu. Protiúder může být zahájen silnou leteckou a dělostřeleckou přípravou (nebo mohutným palebným přepadem) a je veden do úplného zničení nepřítel v útoku. Není vyloučena ani taková činnost protiúderného uskupení, jako je způsobení ztrát nepříteli palbou z místa.

4. Zabezpečení spolehlivého palebného zničení nepřítel

Jednou z hlavních příčin neúplného úspěchu protiúderů sovětských vojsk v počátečním období minulé války bylo nedostatečné palebné zničení nepřátelských vojsk v útoku. Bylo to následkem nízkých hustot dělostřelectva, nedostatkem munice, narychlo a nedostatečně promyšlené organizace palebného ničení nepřítel dělostřelectvem, údery letectva, palbou tanků, SHD a protitankového dělostřelectva. V podmínkách nedostatku času na přípravu protiúderu pozemní průzkum často nestačil získat podklady k plánování palby dělostřelectva. V těchto případech byla proto palba vedena ne na konkrétní cíle, ale na prostory soustředění nepřítel, zjištěné vzdušným průzkumem.

Plnění úkolů účinného palebného ničení v soudobých podmínkách je složitější:

— zvětšil se rozsah úkolů. Nezávisle na tom, jakými zbraněmi vedeme bojovou

činnost, prvotními objekty pro dělostřelectvo, raketová vojska a letectvo budou prostředky jaderného napadení, místa velení a radioelektronická technika nepřítel;

— kvalitativně nové jsou i objekty ničení. Např. protitankové prostředky mají v současné době podvozek nejen na kolech, nebo pásech, ale jsou ve výzbroji i vrtulníků.

Kvalitativní změny v charakteristice cílů využívají nový přístup k určení stupně ničení, a to nejen jednotlivých cílů malých rozměrů, ale i celého uskupení vojsk. Většinu cílů v průběhu palebné přípravy a podpory vojsk musíme nejen umlčet, jak tomu bylo dříve, ale zničit. Uskupení nepřítel, které se vklínílo do obrany, musíme způsobit palbou takové ztráty, aby vojska, která vedou protiúder, mohla jen dokončit jejich zničení.

Úkol spolehlivého palebného ničení nepřítel v průběhu Velké vlastenecké války byl plněn hlavně s využitím značného množství dělostřelectva a jiných palebných prostředků a prodloužením doby dělostřelecké přípravy. Hustota dělostřelectva v řadě protiúderů dosahovala od 40 až 60 do 80 hlavních na 1 km fronty a délka dělostřelecké přípravy, která předcházela protiúderu, dosahovala 15—30 minut. Avšak tato délka dělostřelecké přípravy s uvedenou hustotou hlavní zabezpečovala jen umlčení nepřítel a způsobení ztrát v rozmezí 15—20 %.

V soudobých podmínkách bude palebná příprava protiúderu pravděpodobně krátká, ale mohutná a budou ji tvořit hromadné palebné přepady dělostřelectva, dále přímá palba kanónů, tanků, PTRS a údery letectva. Nebezpečí zničení vlastního dělostřelectva palebnými prostředky nepřítel zabraňuje vytvářet jeho značné hustoty při protiúderu. Jak potom dosáhnout spolehlivého zničení nepřítel?

Tento problém musíme řešit zvýšením mohutnosti a účinnosti každého výstřelu, odpálení, vzletu a použitím nejúčinnějších způsobů palebného zničení vojsk nepřítel. Dělostřelectvo, raketová vojska a letectvo je nutné vybavit účinnými prostředky průzkumu cílů, pro přípravu střelby (odpálení, vzletů) v krátké době a vedení úderů s vysokou přesností.

K efektivnímu využití výsledků ničení nepřítel musíme současně dosáhnout nejvýhodnějšího spojení palebných úderů a úderů letectva s údery vojsk. Časová přestávka mezi palebným ničením nepřítel a činností vojsk protiúderného uskupení musí být podle možnosti minimální.

5. Velení vojskům protiúderného uskupení

Značný růst rozsahu úkolů při přípravě a vedení protiúderu se současným snížením času na jejich plnění přidává tomuto problému zvláštní význam. Nutnost organizace protiúderů na několika směrech (i na nepředpokládaných), nutnost vytvoření nejen jednoho, ale 2—3 protiúderných uskupení až v průběhu sražení (navíc ze sil a prostředků, které jsou rozmístěny na značné vzdálenosti) ukazují, že faktor času v těchto podmínkách velmi nabývá na významu.

Úspěšné řešení těchto otázek dosahujeme včasnou přípravou vojsk a štábů ke splnění protiúderu, nepřetržitým vedením průzkumu, schopností velitele a štábu rychle přijmout (upřesnit) rozhodnutí, určit úkoly vojskům a pevně jim velet v průběhu protiúderu. Kromě toho musíme včas řešit taková opatření k zabezpečení bojové činnosti vojsk, jako je např. pří-

prava os přesunu, kontrola odminování čar rozvinování a směrů úderů vojsk, organizace pořádkové a regulační služby, průzkum a rozvinutí míst velení, určení velitelů proudů atd. Všechna tato opatření zabezpečují přesný manévr sil a prostředků a vytvoření uskupení vojsk v prostoru protiúderu ve vysokém tempu.

Ke zvýšení operativnosti v práci štábů je výhodné plánovat, zejména palebné ničení nepřítele, na mapách, úkoly vojskům vydávat ústně s využitím rychle pracujících spojovacích prostředků, zvláště rádia a výjezdů důstojníků štábů k vojskům. Vojskům po dosažení prostoru sražení upřesňujeme úkoly v terénu. Velitel velí vojskům z místa velení, které je rozvinuto na směr protiúderu.

V případě, kdy protiúder vedeme na dvou směrech, potom uskupení na podružném směru, v závislosti na konkrétní situaci, může velet zástupce velitele fronty nebo štáb některé armády.

Nutnost zvyšování bojové pohotovosti a bojeschopnosti vojsk vyžaduje další studium a rozpracování teorie přípravy a vedení obranných operací. Úspěšné řešení problematiky soudobé obrany, přípravy a vedení protiúderů je možné jen s využitím nejnovějších poznatků vojenské vědy a praktické činnosti vojsk a štábů, ale také na základě podrobného studia bohatých zkušeností Velké vlastenecké války.

(Upraveno ze sovětského tisku)

Týl včera a dnes

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek armádního generála S. Kurotkina, uveřejněný v sovětském časopise „VOJENNAJA MYSL“ čís. 3/1974.

Druhá světová válka má zvláštní význam v rozvoji vojenství vůbec a vojenského umění zvláště. Rozsahem, charakterem válčiště, účasti států a lidských mas, ekonomickým a vojenským potenciálem protistojících koalicí, množstvím použití techniky, zbraní, rozmachem bojové činnosti, intenzitou a krutostí byla nesrovnatelnou s žádnou válkou v dějinách lidstva. Tato válka poskytla bohaté zkušenosti z přípravy a vedení operací na zemi, moři a ve vzduchu, přiměla k přehodnocení mnohých otázek organizace týlového zabezpečení vojsk v různých druzích bojové činnosti a na mnoho let dopředu předurčila směry rozvoje týlu ozbrojených sil.

Podmínky a charakter práce týlu ve druhé světové válce:

1. Hromadné použití nových prostředků boje (zvláště tanků a letectva), široké zavedení automatických zbraní, růst množství, ráží a rychlosti palby dělostřelectva, zvětšení rozsahu ženiijního zabezpečení operací, ohromný rozsah proviantního, výstrojního a technického zabezpečení měly za následek nebyvalé zvýšení spotřeby materiálních prostředků. Materiální potřeby vojsk, ve srovnání s první světovou válkou, se zvýšily 10–15krát.

Materiální potřeby vojsk neustále rost-

ly. Považujeme-li průměrnou spotřebu munice a PHM ve sražení na Volze v letech 1942–43 za 100 %, potom v bitvě u Kurska roku 1943 tvořila 306 a 417 %, ve viselsko-oderské operaci [1945] na 498 a 534 % a v berlínské operaci [1945] — 876 a 715 %.

Současně s růstem materiálních potřeb ozbrojených sil se zvýšil také rozsah úkolů zdravotnického, technického a dalších druhů týlového zabezpečení.

2. Vysoká manévrovost a dynamika bojové činnosti, velký rozsah úkolů týlového zabezpečení vojsk vyzvaly nutnost hledat úplně nové formy a způsoby práce týlu, značného zvýšení jeho pohyblivosti a manévrovosti. Vysoká tempa bojů a operací vyžadovala od týlu rychle reagovat na změny situace, na častý manévr silami a prostředky a pochopitelně také i na větší operativnost v řízení týlu.

3. Zvětšení pohyblivosti a manévrovosti vojsk a existence velkého množství letectva umožnily agresorovi utajeně zmobilizovat a rozvinout armády na velkém území v hloubce státu s následným rychlým přesunem a soustředěním vojsk na určeném směru k vedení silného nenadálého úderu, který podstatně ovlivnil průběh celého tažení (období války).

Zkušenosti ukázaly, že války v současné době mohou být zahájeny bez předchozího vyhlášení (a za tím následující mobilizace a soustředování ozbrojených sil), s nenadálým napadením na zemi, ve vzduchu a na moři. Toto zvýšilo požadavky na bojovou pohotovost týlu, podnítilo nutnost včas připravit a trvale (i v míru) mít v pohotovosti určité množství jeho sil a prostředků. Armády, které neuspěly k začátku válečné činnosti rozvinout tyl, byly ve velmi těžké situaci.

4. Ve druhé světové válce se jasně projevila závislost průběhu a výsledku války na ekonomickém faktoru. Uspokojit vysoké požadavky ozbrojených sil v bojové technice, výzbroji, munici a PHM, výstroji, proviantu a dalších materiálních prostředcích bylo možné jen za předpokladu vypětí všech sil a prostředků státu (koalice). Ani jedna válka si nevyžádala doposud takových ohromných materiálních a finančních výdajů, organizací takové masové výroby válečného materiálu.

Růst významu ekonomického faktoru ve válce podminil i další zvýšení úlohy týlu ozbrojených sil.

5. Změnily se i samotné podmínky práce týlu. Po zvětšení akčního rádia činnosti letectva je tyl prakticky zranitelný v celé operační hloubce. Vzhledem ke zvýšení úlohy ekonomického faktoru ve válce (průmyslu, dopravě, energetických objektů), byla přijímána rozhodnější opatření k narušení práce ekonomiky nepřítelů, tylu jeho ozbrojených sil a především k ničení komunikací.

K dezorganizaci práce týlu, současně s letectvem, se začalo široce používat diverze. Organizace ochrany a obrany týlu a komunikací v letech druhé světové války byla jedním z nejdůležitějších úkolů. K plnění těchto úkolů byla vytvořena speciální vojska ochrany týlu.

To jsou v obecných rysech nejdůležitější faktory, které předurčily požadavky na tyl ozbrojených sil a hlavní směry jeho rozvoje v letech druhé světové války.

Ohromnou praxí v letech minulé války získal tyl Sovětských ozbrojených sil. V podmínkách těžkých sražení tyl zabezpečoval armádu v nejrůznějších druzích bojové činnosti, tj. v době odchodu a v obraně, při protiúderu a protiútocích, ve velkých strategických útočných operacích, které následovaly za sebou, nebo byly vedeny současně na rozsáhlých prostorech pozemních válčišť, na mořích a oceánech a ve vzdušném prostoru.

V průběhu Velké vlastenecké války, v závislosti na tom, jak byla vybavována armáda a válečné loďstvo výzbrojí a technikou, na změnách v charakteru bojové činnosti a v organizační struktuře vojsk, probíhalo neustálé zdokonalování týlu ozbrojených sil, jeho orgánů velení a principů organizace týlového zabezpečení. Ke zvýšení operativnosti orgánů týlu, k zabezpečení velké centralizace řízení a organizace zdokonaleného týlového zabezpečení byla vytvořena na základě rozhodnutí Stát-

ního výboru obrany (rozkaz Lidového komisaře obrany z 1. srpna 1941 čís. 0257) Hlavní správa týlu Rudé armády a správy týlu frontů a armád. Současně byly zřízeny funkce náčelníka týlu Rudé armády a náčelníků týlu frontů a armád.

Hlavní správa týlu Rudé armády měla štáb náčelníka týlu a správy náčelníků týlu frontů a armád měly organizačně plánovací oddělení. Správám týlu v ústředí a v operačních svazech patřily také správy (oddělení) vojenské dopravy, automobilní silniční služby a inspekce týlu. Náčelníku týlu Rudé armády byly dále podřízeny — hlavní intendantní správa, správa zásobování PHM, hlavní vojenská, zdravotnická a veterinární správa. Podobné správy měli v podřízenosti i náčelníci týlu frontů a armád. Později štáb náčelníka týlu v ústředí a organizačně plánovací oddělení frontů a armád byly reorganizovány na štáby týlu Rudé armády, frontů, a armád. Automobilní silniční služba byla roz-

dělena na dvě samostatné části — automobilní a silniční.

Ke zlepšení organizace týlového zabezpečení vojsk přispělo také to, že odpovědnost za práci týlu frontů a armád byla svěřena členům vojenských rad. Kontrolovali prosazení směrnic vojenských rad do života, koordinovali práci týlu frontů a armád s místními orgány strany, státní mocí a pomáhali pracovníkům týlu plnit stanovené a vzniklé úkoly. Rozhodnutím ÚV VKS(b) byla ve frontech a armádách vytvořena politická oddělení týlových útvarů a zařízení. Toto opatření přispělo ke zvýšení úlohy a aktivity politických orgánů, stranických organizací a současně i ke zlepšení týlového zabezpečení vojsk.

V letech Velké vlastenecké války vytvořená organizace velení týlu zabezpečovala těsnou spojitost s národním hospodářstvím státu, organizací správného využívání vyčleněných materiálních zásob a ve velmi těžkých podmínkách plnit rozsáhlý komplex úkolů nepřetržitě všestranného týlového zabezpečení vojsk.

Společně s reorganizací orgánů velení bylo nutné zdokonalit organizační strukturu a zvýšit pohyblivost týlu. Složení operačních svazů, svazků a útvarů se změnilo, zvýšila se jejich manévrovost a zvětšily jejich bojové možnosti. Týl ústředí a značná část operačního týlu zůstávaly však i nadále stacionární; těžkopádný byl i vojskový týl. Např. ve frontovém týlu bylo více než 100 různých skladů, a v armádním týlu přibližně 25; z 33 železničních vlaků, potřebných k převozu střelecké divize, potřebovaly týlové útvary a jednotky 14 vlaků. Síly a prostředky vojskového týlu zaostávaly za vojsky. Operační týl a týl ústředí měl velmi ztíženou manévrovací schopnost, protože byl vázán na železnici. Tento stav již na začátku války byl v rozporu s charakterem bojové činnosti.

Ke zvýšení manévrovosti týlu ozbrojených sil byly začleněny do jeho strategického stupně (kromě stacionárních orgánů) i mnohé pohyblivé svazky, útvary a zařízení. To umožnilo aktivněji ovlivňovat

situaci týlového zabezpečení bojujících frontů. Ve frontech byly zaměněny stacionární sklady frontovými polními sklady, jejichž počet se neustále zvyšoval a ke konci války již převládali; byla zdokonalena struktura železničního, automobilního a silničního vojska i dalších týlových útvarů a zařízení. Armádní a vojskový týl byl značně snížen. V armádách byly vytvořeny polní armádní základny.

Velký význam pro zvýšení pohyblivosti a zvětšení možnosti týlu ozbrojených sil mělo zlepšení jeho technického vybavení, zvláště doplnění automobilními prostředky. Nutnost toho opatření se projevila zejména v útočných operacích roku 1943. Do té doby byly vytvořeny tankové (mechanizované) sbory a tankové armády. Zvětšil se rozmach operací a zvýšila se tempa útoku. Avšak rychlost obnovy železnic, které nepřítel značně zničil, zaostávala za rostoucími tempy útoku; to mělo za následek odtržení vojsk frontů od zásobovacích základů. Fronty a armády při nedostatku automobilních prostředků mohly dopravit potřebný materiál jen s velkými potížemi.

Situace se změnila v roce 1944, kdy v operačním a strategickém týlu byly vytvořeny dopravní automobilní útvary. Dovážely materiální prostředky do velké hloubky; to bylo jedním z důležitých předpokladů zvětšení rozmachu útočných operací. Dokonce i v nejsložitější situaci, kdy ustupující fašistická vojska ničila komunikace a materiální hodnoty, týl splnil úkoly a zabezpečil velké útočné operace. Kromě toho značně pomáhal místním orgánům státní mocí při zásobování obyvatelstva a obnově hospodářství.

Určité změny prodělaly také principy organizace týlového zabezpečení vojsk v operacích. Zkušenosti bojové činnosti ukázaly, že v podmínkách vysokých temp útoku a značném odtržení vojsk od obnovovaných úseků železnic nebyly schopny svazky a útvary přivážet materiál „na sebe“. Proto od června 1943, na základě směrnic Lidového komisaře obrany, odpovědnost za včasné dodání nákladů voj-

skům byla svěřena nadřazeným náčelníkům týlu, bez ohledu na podřízenost dopravních prostředků. Ve zdravotnickém zabezpečení se týkaly jedny z nejdůležitějších změn snížení rozsahu evakuace raněných a nemocných v průběhu útočných operací za týlové hranice frontů a vytvoření výhodnějších podmínek jejich léčení na válečnických. K podobným změnám, vyvolaným bojovou praxí, došlo také v dalších družích týlového zabezpečení.

Válka obohatila vojenskou vědu a praxi cennými a různými zkušenostmi, které zahrnovaly i oblast služeb týlu. Mnohé závěry a zásady organizace týlového zabezpečení ozbrojených sil v různých družích bojové činnosti, získané v těžkých letech války, jsou aktuální i v současné době.

Ve Velké vlastenecké válce vznikl organizovaný a technicky vybavený týl. Plnil ohromný rozsah prací materiálního, tech-

nického a zdravotního a dalších druhů týlového zabezpečení armády a válečného loďstva.

Týl ozbrojených sil v SSSR v letech války převzal od průmyslu, zabezpečil skladování a přísun vojskům více než 10 miliónů tun munice a 16 miliónů tun pchonných hmot. Pro potřeby bojující armády jen automobilní dopravou bylo převezeno 145 miliónů tun zásobovacího materiálu. Vojenské železniční převozy přepravily přes 19 miliónů vagónů, tj. přibližně 300 miliónů tun. Silniční vojenská služba postavila a obnovila desítky tisíc kilometrů cest. Železniční vojska a speciální útvary obnovily přibližně 120 000 km železnic, což je o 13 % více než délka používané železniční sítě SSSR v roce 1940. Pro letectvo bylo vybudováno více než 6000 letišť. Zdravotnická služba vrátila po vyléčení jednotkám a štábům více než 72 % raněných a 90,6 % nemocných.

Zdokonalování týlu ozbrojených sil jak socialistických, tak i kapitalistických států v poválečných letech probíhalo v souladu s rozvojem jejich ekonomiky, se změnami struktury, technického vybavení armády a válečného loďstva a v názorech na charakter soudobé války a způsoby vedení bojové činnosti.

Do začátku padesátých let, kdy základ bojové síly armád většiny států tvořily klasické druhy zbraní a bojové techniky, týl se rozvíjel zejména jen cestou určitého zlepšování technického vybavení a zdokonalování principů týlového zabezpečení s využitím zkušeností druhé světové války.

V dalším, v důsledku vlivu vědeckého technického rozvoje, kvalitativního růstu výrobních sil, průmyslové výroby a v důsledku zkonstruování a zavedení raketových jaderných zbraní v ozbrojených silách řady států došlo k zásadním změnám, které ovlivnily všechny stránky výstavby, tj. i týl ozbrojených sil. Úloha týlového zabezpečení armády nebývala vzrůstala, protože bez jeho přesné organizace

není možné v současné době vést boj a operace.

Velké změny ve vojenství vedly k prudkému zvětšení rozsahu úkolů týlového zabezpečení vojsk; to nebývalo ztížilo podmínky jejich splnění. Se zavedením raketových jaderných zbraní do výzbroje je týl zranitelný do celé hloubky jeho sestavy. Vznikla nutnost mít celý komplex opatření k ochraně sil a prostředků týlového zabezpečení. Velmi zranitelné jsou komunikace, místa velení a spojovací prostředky. Př: organizaci týlového zabezpečení musí orgány velení týlu ve své mnohostranné činnosti v krátké době zpracovat a analyzovat ohromné množství nejrůznějších informací. Objektivní podmínky měly za následek, že ve většině armád světa byla zkonstruována účinná opatření k dalšímu zdokonalování týlu a zvýšení jeho možností k včasnému zabezpečení vojsk materiálem všeho druhu v míru a ve válce.

V souladu s nasyceností ozbrojených sil raketovými jadernými zbraněmi jsou vytvářeny a do sestavy týlu zařazovány spe-

ciální útvary, zařízení a jednotky dopravy, udržování, kompletace a opravy raket, poskytnutí zdravotnické pomoci a ochrany týlu. Byl řešen celý komplex otázek, spojených se zvýšením možností dalších týlových útvarů a zařízení.

K této době se datují i první pokusy použít ve prospěch týlu výpočetní techniku. Prvotní úloha výpočetní techniky týlu byla omezena jen na splnění početních úloh pro potřeby jednotlivých služeb a zásobovacích středisek. Avšak i toto se projevilo ve zvýšené hospodárnosti a v úspore drahocenného času. Bylo-li např. v letech druhé světové války pro zásobovací orgány armády USA na zpracování objednávek k přísunu materiálu na válčiště potřeba 12 dnů a na jeho převzetí a naložení 14 dnů, pak po zavedení výpočetní techniky do zásobovacího systému byly zkráceny tyto lhůty na 1–2 dny.

Tato opatření (i když měla určitý výsledek) však neřešila problémy v celku, protože měla za následek značný kvantitativní růst týlových zařízení a snižovala mobilitu a pohyblivost týlu. Podle údajů amerického tisku jedna divize USA padesátých let měla 68 000 osob; z nich jen 18 000 tvořilo vlastní divizi a ostatních 50 000 zabezpečovalo její bojovou sílu prostřednictvím týlových služeb. Přitom i v samotné divizi jen polovina vojáků tvořila bojové jednotky. Takový stav v počtech bojových a zabezpečovacích jednotek, podle názoru amerických specialistů, vyjadřoval plný nesoulad tehdejší organizace týlového zabezpečení ve vzniklých podmínkách. Když náčelník štábu armády USA charakterizoval požadavky na týl poznamenal, že systém zásobování a přepravy musí působit pružně a rychle; musí být schopen okamžitě se přizpůsobit změnám ve složení vojsk a stálém přemisťování široce rozptýlených a vysoce mobilních bojových útvarů.

Koncem padesátých a začátkem šedesátých let v armádách řady států vznikla otázka nutnosti podstatného zvýšení ekonomické efektivnosti týlu, operativnosti velení, rozpracování forem a způsobů or-

ganizace týlového zabezpečení vojsk, které by odpovídaly novým úkolům.

Od tohoto období až do současné doby hlavní a určující tendencí v rozvoji týlu ozbrojených sil je snaha po hledání nových organizačních forem jeho výstavby a metod práce v operacích, po širokém zavedení prostředků mechanizace práce ve štábech, po zavedení samočinných počítačů a na jejich základě vytvoření automatizovaného systému velení týlu. Týlové útvary, zařízení a jednotky hlavních armád světa jsou vybavovány produktivní technikou; rychle se rozvíjejí takové perspektivní druhy dopravy, jako vzdušná, potrubní a automobilní doprava; stále více je rozšiřována kompletace nákladů a kontejnerová přeprava. Týl je plně motorizovaný.

Charakterizujeme-li samotný týl ozbrojených sil, musíme konstatovat, že týl již není převodovým článkem mezi hospodářstvím státu a vojsky, jeho úkoly jsou mnohem rozsáhlejší a významnější. Soudobý týl zahrnuje:

- železniční, automobilní, potrubní a vojenské dopravní útvary a jednotky;
- základny válečného loďstva, zabezpečovací plavidla a plovoucí ponorkové základny;
- arzenály, základny a sklady záloh materiálních prostředků;
- technické, zdravotnické, stavební letištní, letištní technické a další útvary a zařízení.

Zabezpečení práce týlu jsou v jeho složení kromě toho útvary a jednotky železničního, chemického, spojovacího vojska, vojska PVO a ochrany.

Z této charakteristiky vidíme, jaký je složitý organismus soudobého týlu ozbrojených sil, jak mnohostranné jsou úkoly zabezpečení životaschopnosti vojsk v míru a jak složité budou problémy v případě války. Někteří zahraniční, zejména američtí, specialisté předpokládají, že v současné době se zvyšují požadavky na týl ozbrojených sil natolik, že vedení bojové činnosti není tak složitým úkolem, jak velení silám zabezpečení a těžiště úsilí vojenské-

ho velení se postupně přesunuje z předních postavení směrem k týlu.

Je pochopitelné, že můžeme upřesnit nebo opravit tento názor, avšak je nesporné, že rozvoji ozbrojených sil se v současné době věnuje stále zvýšená pozornost.

Budoucnost týlu závisí na celkovém směru rozvoje ozbrojených sil a jeho jednotlivých druhů, výsledcích vědy a techniky, ekonomických možnostech a sociálně politické situaci v různých státech (koalicích). Avšak na základě celkové analýzy současného stavu a tendencí rozvoje v dané oblasti, zahraniční vojenští specialisté

předpokládají, že týl bude mít v podstatě mohutné vysoce pohyblivé útvary, vybavené nejnovějšími dopravními a jinými technickými prostředky, které budou určeny ke splnění celého komplexu úkolů týlového zabezpečení určeného uskupení vojsk v průběhu určité doby. Je pravděpodobné, že v sestavě těchto útvarů budou také jednotky aeromobilního týlu, schopné rychle manévrovat vzduchem. Ke zkvalitnění velení týlu bude vytvořen jednotný automatizovaný systém velení, který bude zahrnovat nejen určitý druh ozbrojených sil, ale i všechny ozbrojené síly v celku.

Hluboké studium zkušeností z práce týlu, zvláště v letech druhé světové války, správné chápání úlohy a významu soudobého týlu je nutnou podmínkou prohlubování vojenských a speciálních znalostí, komplexního řešení úkolů vojenského umění a úspěšného plnění funkčních povinností. Je pochopitelné, že to všechno je neoddělitelné od zvyšování bojové pohotovosti ozbrojených sil.

z kapitalistických armád

KAM SMĚŘUJE FRANCOUZSKÁ VOJENSKÁ POLITIKA

Plukovník
PhDr. Ing. Václav Smetana

Na jaře 1976 uplynulo 10 let od rozhodnutí francouzské vlády vyjmout ozbrojené síly Francie z podřízenosti integrovanému spojeneckému velitelství NATO v Evropě. Je pozoruhodné, že právě v tomto roce se opět velmi mnoho hovoří o místě Francie uvnitř NATO, o poslání francouzských ozbrojených sil, a perspektivách jejich výstavby, o francouzské vojenské politice.

Výročí vystoupení Francie z integrované vojenské organizace proběhlo bez větší publicity. Oficiální političtí a vojenští představitelé označili tehdejší opatření de Gaulle v zásadě za správné, zároveň však zdůraznili nezbytnost aktivní účasti Francie v politických orgánech NATO a těsné součinnosti se spojeneckými vojenskými orgány. Nejvyšší francouzské velení se v té době zabývalo jiným závažným vojenským problémem: přehodnocením dalšího zaměření výstavby francouzských ozbrojených sil. Prezident Giscard d'Estaing nařídil už v r. 1974 udělat důkladnou analýzu vojenského programu na další léta i za cenu, že se schvalovací proces pozdrží a plánovací období pozmění. Po pětiletém plánu na léta 1971—1975, který nebyl uspokojivě splněn, bylo rozhodnuto považovat rok 1976 za přechodný a vypracovat šestiletý plán výstavby ozbrojených sil na léta 1977—1982.

Nový plán budování francouzských ozbrojených sil neměl být prostým pokračováním plánu předchozího, ale měly se v něm objevit nové koncepční prvky. Potvrdily to výsledky zasedání Rady obrany z 26. 2. a 23. 3., která schválila základní směrnice pro přípravu příštího plánu výstavby. Francouzská vláda projednala „Dlouhodobý plán výstavby ozbrojených sil“ 5. května a předložila jej k posouzení parlamentu. Šestiletý plán schválil v červnu přes četné výhrady gaullistů i některých představitelů armády francouzský parlament.

Mimořádný rozruch vyvolal článek o francouzské vojenské politice, uveřejněný v červnovém čísle vojenskopolitického časopisu *Révue de défense nationale*, před projednáváním plánu výstavby v Národním shromáždění. Článek napsal francouzský náčelník generálního štábu armádní

generál G. Méry — šlo o zveřejnění jeho projevu, který pronesl 15. března před posluchači Vysoké válečné školy. 1. června vystoupil ke stejné problematice na témže učilišti prezident Valéry Giscard d'Estaing a jeho projev byl 4. června rovněž předán k uveřejnění. Šlo tedy o záměrné proklamování vojenské politiky nynější francouzské vlády, o snahu ovlivnit ve prospěch vládní politiky veřejné mínění i poslance před jednáním v parlamentě.

Vystoupení francouzského prezidenta a zejména článek náčelníka generálního štábu vzbudily neobyčejný ohlas, neboť o cílech a obsahu francouzské vojenské politi-

ky bylo oficiálně řečeno něco, co do té doby z úst tak vysoce postavených osobností nikdo neslyšel. Pokusy francouzského ministra zahraničí Sauvagnargua či ministra obrany Bourgesse v dalších dnech a týdnech zmírnit dojem ze senačních prohlášení a přesvědčit veřejnost, že se vlastně nic nemění, měly malý účinek. Za všechny oponenty to vyjádřil bývalý ministr obrany a bývalý ministerský předseda Pierre Messmer, který prohlásil: „Francouzské vojenské myšlení se vrátilo o 10 let nazpět... Není to pokrok. Je to ústup...“

Oč vlastně jde?

Vývoj francouzské vojenské doktríny za vlády de Gaulla a Pompidoua

Až do konce padesátých let byla francouzská vojenská doktrína určována jednak přednostními politickými zájmy Francie v mimoevropských oblastech, zejména v Indočíně a Alžírsku, jednak členstvím v NATO, kde francouzská armáda tvořila součást sil tzv. „štitu“.

S nástupem de Gaulla v r. 1958 do úřadu prezidenta, s jeho ambiciózním programem na obnovení velmocenského charakteru Francie, s rozhodnutím o budování vlastních jaderných sil a s podstatným omezením francouzské vojenské angažovanosti v zámoří se mění francouzská vojenská doktrína.

Počátkem šedesátých let se ve Francii vykristalizovala nová doktrína, založená na strategické koncepci hromadné jaderné odvety. Tato doktrína je spojena se jménem generála Aillereta, který zastával po většinu období vlády prezidenta de Gaulla funkci náčelníka generálního štábu.

Vojenskostrategická koncepce hromadné odvety byla pokračováním v šedesátých letech již fakticky opuštěné koaliční strategie NATO (Oficiálně se tak stalo až v r. 1967 po vystoupení Francie z integrované vojenské organizace), přizpůsobené francouzským podmínkám. Vycházela stejně jako všechny koncepce NATO z obranného pojetí — jako obrana proti fiktivním zámyslům států Varšavské smlouvy na agresi. Rovněž i ona byla postavena na teorii „odstrašování“. Vlastnictví bytí nepříteli početných jaderných zbraní spolu s věrohodným ohodnocením jich použití mělo „odstrašit“ potenciálního protivníka od agrese. V případě francouzského území měl být jedinou reakcí okamžitý odvetný úder jadernými zbraněmi všech kategorií a bez jakéhokoli omezení. Tím měla být nejen zajišťována bezpečnost Francie, ale válka v Evropě se měla stát krajně nepravděpodobnou.

Jestliže se francouzské velení hlásilo ke strategii hromadné odvety, neznamenal to, že nepřipouštělo možnost omezených válek, vedených bez použití nebo s použitím jaderných zbraní. Tato možnost se však předpokládala hlavně pro konflikty mimo Evropu. Generál Ailleret zdůrazňoval, že „francouzské ozbrojené síly musí být připraveny k jakékoli bojové činnosti v kteroukoli dobu“. (Ailleret, *Révue de défense nationale*, 6/1965). Mnoho dalších funkcionářů i vojenských teoretiků se vyslovovalo pro udržování kvalitních nejaderných ozbrojených sil a počítalo s různými forami ozbrojených konfliktů.

Konečně i struktura francouzských ozbrojených sil šedesátých let tomu naskládala. Od roku 1962 se francouzská armáda dělí na 3 součásti:

- strategické jaderné síly (strategické letectvo, pozemní balistické řízené střely středního doletu a ponorky s jaderným pohonem a s balistickými řízenými střelami středního doletu),
- bezpečnostní síly, jejichž hlavní součástí jsou síly operační obrany území (pozemní jednotky, určené převážně k plnění bojových úkolů na teritoriu Francie),
- manévrové síly (pozemní vojsko, vojenské letectvo a vojenské námořnictvo, určené k zasazení v Evropě i v zámoří).

Vrcholem „čisté“ gaullistické vojenskostrategické koncepce je Ailleretem formulovaná strategie tzv. „obrány ve všech azimutech“ (Ailleret, *Révue de défense nationale*, 2/1968). Všimněme si, že francouzské velení publikuje tuto koncepci v r. 1968, tj. krátce po vynětí svých sil z vojenské organizace NATO a po přijetí strategie „pružné reakce“ za oficiální strategickou koncepci Severoatlantického paktu. Na francouzské koncepci je zvláště pozoruhodná snaha neurčovat potencionálního nepřítele, naopak demonstrovat při-

pravenost na agresí „ze všech azimutů“. Ailleret píše v článku mj. „Francie... potřebuje značný počet... megatonových balistických střel celosvětového dosahu, jejichž účinnost by dokázala odstrašit každého, kdo by chtěl z kterékoliv části světa využít nebo zničit naše území v zájmu realizace svých válečných cílů... Protože předem nevíme, z které části světa by mohlo vzejít nebezpečí, ... neměla by být naše autonomní síla zaměřena jediným směrem, na nepřitele a priori, nýbrž by měla být schopna zasáhnout všude a tedy být tím, co v našem vojenském žargónu nazýváme silou všech azimutů...“.

Generál de Gaulle odchází z úřadu prezidenta v dubnu 1969. Již v květnu téhož roku vychází v *Révue de défense nationale* článek nového náčelníka generálního štábu, generála Fourqueta, k otázkám francouzské vojenské strategie a politiky. Obsahuje patrně změny oproti dřívější linii. Daleko méně kriticky se staví k americké a koaliční vojenské strategii „pružné reakce“. Počítá stejně jako strategie NATO s řadou variant válečné činnosti. Výraz „obrana ve všech azimutech“ se víc neobjevuje.

Fourquet zastává názor, že dříve než francouzské politické vedení přikročí k hromadné jaderné odvetě, je třeba zasadit konvenční a pak případně i taktické (a operačně taktické) jaderné zbraně. Tyto zbraně by měly být použity dříve, než bojová činnost dospěje k francouzskému teritoriu. Jde tedy o přechod od strategie hromadné odvety ke strategii odstupňovaného odstrašování, jež je vlastně totožná s koaliční a tedy i americkou strategií „pružné reakce“.

Na tom nic nemění zdůrazňování skutečnosti, že Francie si ponechává právo rozhodnout, zda, kdy a jak se bojově činnosti zúčastní. Tyto otázky se záměrně ani dále nerozvádějí. Na rozdíl od Aillereta se však již nepřímě naznačuje jediný azimut, odkud je možno očekávat nepřitele — z východu.

Není jasné, zda zveřejnění nové doktriny bylo načasováno na chvíli de Gaullova odchodu z politické scény úmyslně, či zda se bývalý francouzský prezident na její revizi podílel. Zdá se, že změna se již nějaký čas připravovala a že ani sám de Gaulle nebyl nakonec jejím zásadním odpůrcem.

Fourquetova vojenská strategie se stala základem vojenské doktriny Pompidouovy vlády. Tato vojenská doktrína byla oficiálně proklamována např. v projevu ministerského předsedy Michela Debré 19. října 1971 před posluchači Vysoké vá-

lečné školy nebo v Bílé knize o obraně Francie z roku 1972. Je tu ve srovnání s šedesátými léty zřejmý posun směrem k atlantickým vojenskostrategickým koncepcím, zejména tím, že se uznává možnost omezených válek v Evropě a účasti francouzské armády na nich. Na druhé straně francouzská vojenská doktrína první poloviny sedmdesátých let nadále odděluje jednotlivé cíle obrany a setrvává na dřívějších prioritách.

Jako hlavní cíl staví zajištění bezpečnosti národního území a jeho obyvatel. Na úkolech, které vyplývají z realizace tohoto cíle, se mají podílet strategické a operačně taktické jaderné zbraně jako hlavní prostředek „odstrašování“, síly protivzdušné obrany, síly operační obrany území a manévrové síly, vyzbrojené i jadernými zbraněmi, působící převážně „na hranicích teritoria a v jejich okolí“.

Druhým cílem je podle Bílé knihy 1972 „podílet se na bezpečnosti v Evropě a kolem Evropy, zvláště ve Středomoří“. To je úkolem manévrových sil pozemního vojska, vojenského letectva a námořnictva, přičemž se zdůrazňuje, že schopnost zásahu těchto sil „bude udržována v určitých limitech... aby nebyly předčasně použity síly, které jsou nutné pro obranu hranic a jejich okolí“.

Jako třetí cíl francouzské vojenské politiky je postavena ochrana politických a ekonomických zájmů Francie v různých částech světa. Úkoly, které z toho vyplývají, by měly plnit intervenční síly, eventuálně posílené dalšími jednotkami.

Z uvedené vojenské doktriny vycházel plán výstavby francouzských ozbrojených sil na léta 1971—1975. Ozbrojené síly Francie se členily na:

- strategické jaderné síly,
- bezpečnostní síly, jejichž hlavní součástí tvořily síly operační obrany území,
- manévrové síly, vyzbrojené taktickými a operačně taktickými jadernými zbraněmi,
- intervenční síly a síly, umístěné mimo francouzské území v zámoří.

Plán preferoval stejně jako v šedesátých letech výstavbu jaderných sil, na kterou bylo vynaloženo asi 35 % všech vojenských výdajů. Do výzbroje měly být postupně zařazeny strategické řízené střely, odpalované ze země a z ponorek s jaderným pohonem a operačně taktické jaderné zbraně pro pozemní vojsko i vojenské letectvo. Konvenční síly měly být modernizovány v rámci finančních možností. Plán výstavby byl splněn asi na 85 %. Ke konci pětiletého plánu se začaly projevovat tendence k vyváženějšímu roz-

dělování prostředků mezi raketové jaderné a konvenční ozbrojené síly s cílem odstranit určité zaostávání konvenčních sil v předších letech. Jak vidíme, tento

trend je charakteristický i pro nastávající období a odráží určité posuny ve vojenské doktríně Giscardovy vlády, jak o tom bude řeč dále.

Vojenská doktrína Giscardovy vlády

Valéry Giscard d'Estaing nastoupil na úřad prezidenta v květnu roku 1974. Už jeho první projevy naznačily, že bude věnovat mimořádný zájem i vojenské politice. Jedním z prvních opatření v tomto směru byl pokyn generálnímu štábu a ministerstvu obrany udělat důkladnou analýzu všech problémů, které se dotýkají francouzské vojenské doktríny. Tento proces vyvrcholil právě v červnu 1976 výše zmíněným schválením šesiletého plánu výstavby ozbrojených sil francouzským parlamentem.

Jak ve světle projevů francouzského prezidenta, ministra obrany, náčelníka generálního štábu a ve světle dlouhodobého vojenského programu vypadá současná francouzská vojenská doktrína a vojenská politika?

Zdůrazňuje se, že vojenská politika je spolu s dalšími oblastmi, jako je diplomacie, ekonomická politika, technická politika, nedílnou součástí zahraniční politiky. Jedním ze základních zahraničně politických cílů francouzské vlády musí podle Giscarda být, aby Francie po ekonomické a vojenské stránce byla v čele skupiny tzv. „středních mocností“, jako jsou Japonsko, NSR a Velká Británie. V jaderné oblasti musí Francie zůstat třetí světovou jadernou mocností, v oblasti konvenčních zbraní je cílem dostat se na úroveň NSR.

Jsou tedy zřejmé silné politické aspekty francouzské vojenské politiky. Vojenské postavení Francie má být jedním z hlavních prostředků, který by Francii zabezpečil úlohu hegemonu v perspektivním integrovaném uskupení evropských křepalistických států. V tomto úsilí bude francouzská vláda nepochybně narážet na odpor Německé spolkové republiky.

Současná francouzská vojenská doktrína označuje na rozdíl od dřívějšíka poměrně nezakrytý nepřítel, proti kterému Francie dělá své vojenské přípravy. Podle slov francouzského prezidenta vyplývá zcela jasně, kdo by byl hlavním protivníkem Francie v konfliktu, ze skutečnosti, že se výstavba ozbrojených sil posuzuje z hlediska konfliktu mezi Východem a Západem.

Francouzští vedoucí političtí a vojensští představitelé se v této souvislosti vyjadřují k otázce nezávislosti Francie a

k jejímu členství v NATO. Vojenská nezávislost podle jejich výkladu znamená, že Francie si zachovává svobodnou volbu, kdy, kde a s jakým úkolem použije své ozbrojené síly; v případě, že se rozhodne je použít, počítá s nejtěsnější součinností s ostatními spojenci NATO.

Vojenská doktrína Giscardovy vlády je i nadále postavena na „odstrašující“ úloze strategických jaderných sil. Daleko větší pozornost než dříve však věnuje rozvoji ostatních jaderných i nejaderných bojových prostředků. Giscard docení úlohu konvenčního potenciálu. Tvrdí, že nejpravděpodobnějším ozbrojeným konfliktem v Evropě je v současné době byla omezená konvenční válka. Proto také zdůrazňuje jako důležitý faktor vojenské rovnováhy mezi státy NATO a Varšavské smlouvy uchování přítomnosti amerických klasických ozbrojených sil na evropském válečném území.

Zdůrazňování úlohy konvenčních sil a jisté omezení úlohy jaderných zbraní napadá gaullistické a označují je za zradu vojenské politiky generála de Gaulla.

Vláda kritiku odmítá, prohlašuje, že nedošlo ke změně strategické koncepce, nýbrž pouze k její úpravě pro zvýšení její účinnosti.

O motivech přehodnocení úlohy jednotlivých složek francouzské armády můžeme usuzovat z posledních projevů francouzského prezidenta a zejména náčelníka generálního štábu, které byly v některých vojenskostrategických otázkách velmi konkrétní. Novým pojetím s dalekosáhlými důsledky je určení místa francouzského teritoria v eventuelním ozbrojeném konfliktu na středoevropském válečném území. Podle prohlášení prezidenta není realistická koncepce (z které se vycházelo v dřívějších doktrínách), že v případě války budou bojové operace probíhat mezi Československem a Rýnem a že francouzské teritorium zůstane v klidu a jeho jedinou starostí bude podporovat činnost mimo území Francie. Správná koncepce podle něho je ta, která předpokládá, že bude existovat jediný válečný prostor a francouzské území bude od samého počátku války v prostoru bojových akcí. Z toho francouzské politické a vojenské vedení vyvozuje podle Giscardových slov závěr, že v tomto prostoru

musí být jediný vojenský komplex. Francouzské pozemní vojsko musí být schopno vést bojové operace kdekoli, to znamená, že všechny síly je nutné organizovat jako manévrové.

Generál Méry šel ve svých vývodech a informacích ještě dále. Použil výrazu „koncepte rozšířeného bezpečnostního pásma“ a v této souvislosti se vyjádřil k použití francouzských manévrových sil. V době míru nemá dojít k podstatným změnám v současném rozmístění francouzských ozbrojených sil ve druhém operačním sledu a v zálohách. Naproti tomu za války není vyloučeno jejich použití ve vyčleněném úseku „přední obrany“, tj. v prvním operačním sledu. Kromě toho se v každém případě počítá se začleněním francouzské armády ve druhém operačním sledu vojsk NATO, což by zabezpečovalo i překrytí státního území Francie. Francouzský náčelník generálního štábu dále upozornil na obtížnost společného zasazení ozbrojených sil Francie a ostatních států atlantické aliance vzhledem k velké odlišnosti ve výzbroji, bojové technice a taktice, čímž chtěl podpořit těžko se rozvíjející proces standardizace zbraní uvnitř NATO a vyzvat k všestrannému zlepšení součinnosti s atlantickými spojenci.

Přílišná otevřenost a konkrétnost Méryho vyvolala u některých členů vlády pobouření. Bylo mu vytýkáno, že náčelník generálního štábu nemá dávat tak přesné odpovědi a v otázkách vojenské doktríny má zachovat záměrnou nejasnost. Tato praxe umožňuje pak jednotlivým vedoucím politickým a vojenským představitelům přednášet rozporné projevy na stejném téma.

Odrazem posledního vývoje francouzské vojenské doktríny je dlouhodobý plán výstavby ozbrojených sil na léta 1977—1982.

Především se má podstatně zvýšit celkový vojenský potenciál Francie. To se projevuje ve značném růstu vojenských výdajů. V příštích 6 letech se má zvýšit jejich podíl ve státním rozpočtu ze 17 na 20 % a jejich podíl na hrubém národním produktu má stoupnout ze 3 na 3,6 %. O jaký prudký růst jde, svědčí konkrétní položky: zatímco v r. 1976 činí přímé vojenské výdaje ve Francii 50 miliard franků, v r. 1982 to má být již 114 miliard franků, což je zvýšení téměř o 130 %.

Plán předpokládá zachování dosavadního systému všeobecné branné povinnosti a také početní stavy ozbrojených sil mají zůstat v podstatě na současné úrovni (asi 500 000 osob). Má dojít ke zvýšení počtu bojových jednotek asi o 10 % na úkor

administrativních a jiných pomocných složek.

Při projednávání plánu v parlamentě se předseda vlády a ministr obrany snažili přesvědčit poslance, že jaderné síly mají nadále prioritu. Má se zvýšit jejich účinnost a operativnost. Důraz se klade na dokončení výstavby šesti ponorek s jaderným pohonem, které mají být vybaveny účinnějšími řízenými střelami. Má dojít také k modernizaci pozemních řízených střel a jaderných hlavic. Dosavadní strategické bombardovací letouny mají zůstat v operační použitelnosti až do poloviny osmdesátých let. Do roku 1982 se má podle slov ministra obrany zvýšit kapacita francouzských strategických jaderných sil čtyřnásobně. U operačně taktických prostředků jaderného napadení se věnuje hlavní pozornost dokončení výstavby pěti pluků řízených střel Pluton.

Přes tyto plány a přes zdůrazňování výstavby jaderných sil jako základu francouzského vojenského potenciálu podíl z vojenského rozpočtu na tyto síly v této šestiletce klesá z 16,8 na 15 %, zatímco podíl výdajů na klasické síly se zvýší z 54,4 na 58,1 %. Vezmeme-li v úvahu uvedený prudký růst vojenského rozpočtu, vidíme, jak značné úsilí se bude věnovat budování nejaderných sil a prostředků. V tom právě se projevuje charakteristický prvek Giscardovy vojenské politiky.

Výrazným projevem v tomto směru je rozsáhlá reorganizace pozemního vojska, která spočívá ve sloučení polního a teritoriálního vojska v jedny manévrové síly a v reorganizaci jejich svazků a útvarů. V souvislosti s tím byly či budou rušeny některé štáby. Pozemní vojsko, jehož početní stav se má snížit z 330 000 na 311 000, má mít 16 divizí (místo dosavadních 6), z toho 8 lehkých tankových (8200 osob, 150 středních tanků), 6 lehkých pěších (6500 osob), 1 horskou a 1 vzdušnou výsadkovou. Reorganizace bude probíhat po etapách až do osmdesátých let.

Podle generála Méryho mají změny v pozemním vojsku dvojí význam. Předně znamenají důležitý krok v rozvoji manévrových sil. Za druhé přestanou být francouzské jednotky koncentrovány za Rýnem a v severovýchodní Francii a budou rovnoměrněji rozloženy po celém teritoriu. Jde zřejmě i o etapu, která vede k vyrovnání hodnoty konvenčních sil Francie a NSR s ohledem na plány vytvořit někdy v budoucnu evropské vojenské uskupení kapitalistických států. Znamená nesporně významnější příspěvek Francie pro realizaci koaliční strategie „pružné reakce“ a koncepce „přední obrany“.

Naskýtají se otázky: Kam směřuje francouzská vojenská politika? Dojde k re-integraci francouzských ozbrojených sil pod velení NATO?

O vojenské spolupráci Francie s velením NATO a s jednotlivými členy tohoto uskupení byl uveřejněn článek v 7. čísle Vojenské mysli z roku 1975. Bylo by možné jej doplnit jen dalšími fakty, která svědčí o stále těsnější součinnosti Francie s NATO i ve vojenské oblasti. Ve vojenských otázkách existuje v současném rozděleném světě určitá neúprosná logika a nelze plout mezi dvěma proudy. Francouzská vláda přes zdůrazňování autonomie, nezávislosti v otázkách obrany musí sladit svou vojenskou doktrínu s politickými závazky, které vyplývají ze členství v NATO. Zdá se, že v tomto směru učinila právě letos důležitý krok. Pokusy to zakrývat mají především vnitropolitické důvody. A konečně zmíněné projevy Giscarda a Méryho svědčí o tom, že vláda změny přiznává a přistoupila i k psychologické přípravě veřejného mínění na důsledky změn ve vojenské politice.

Vedoucí francouzští představitelé ujš-
tují, že nepomýšlejí na opětné začlenění
ozbrojených sil do integrované vojenské

organizace Severoatlantického paktu. Už nyní existuje mnohostranná vojenská součinnost, která se stále prohlubuje. Na jed-
náních vojenských orgánů NATO sedí
i francouzští zástupci, byť jen jako pozo-
rovatelé a styčné mise. Probíhá stále in-
tenzivnější a častější společná bojová a
operační příprava jednotek a štábů fran-
couzských a ostatních spojeneckých ar-
mád. Nemusí trvat dlouho a Francie opět
nabídne spojencům své teritorium jako tý-
lovou a komunikační zónu středo evrop-
ského válčiště. Jaký je potom praktický
rozdíl mezi silami, které jsou a které
nejdou v míru podřízeny spojeneckému ve-
lení? Návrat do integrované organizace by
byl už jen posledním gestem, které by
mělo politický význam, jehož vojenská
cena by však byla zanedbatelná. Je málo
pravděpodobné, že k takovému gestu
v nejbližších letech dojde. Vláda Francie,
která by k němu přistoupila, by se vy-
stavila příliš velké kritice uvnitř a ztra-
tila by tvář před celým světem.

Tendence a perspektivy francouzské vo-
jenské politiky se v roce 1976 dále vyjas-
nily. Francie demonstrovala své místo
v agresivním uskupení Severoatlantického
paktu a my s tím musíme počítat.

VÍDEŇSKÁ JEDNÁNÍ PO 9. ETAPĚ

Charakteristickým rysem současné mezinárodní situace je důsledná realizace mírové politiky socialistických států v čele se Sovětským svazem, vytyčená na XXIV. a znovu potvrzená a rozvinutá na XXV. sjezdu KSSS.

Tato realizace má v poslední době stále výraznější vojenské aspekty. Ty jsou v podstatě plněním zásady, kterou vyslovil generální tajemník KSSS soudruh Brežněv, že uvolnění v politické oblasti má být následováno uvolněním ve vojenské oblasti.

Jednání o vojenském uvolnění probíhá v současné době v několika úrovních. Na úrovni dvoustranné je to jednání o omezení strategických zbraní mezi SSSR a USA, které má stěžejní význam a je jakýmsi barometrem vůle vedoucí mocnosti kapitalistického světa k dosažení konkrétních výsledků.

Na celosvětové reprezentativní úrovni probíhá jednání ženevského Výboru pro odzbrojení, na němž se 31 delegací ze všech světadílů kromě Austrálie pokouší o nalezení přijatelného řešení různých otázek odzbrojení.

Pro ČSSR jsou nejzajímavější vídeňská jednání o snížení ozbrojených sil a výzbroje ve střední Evropě, protože se týkají našeho zájmového prostoru a konají se za naší bezprostřední aktivní účasti. 21. července 1976 skončila jejich 9. etapa.

Nepodléháme iluzím o tom, že by západní státy měly nezištné úmysly ve směru výrazného snížení ozbrojených sil a výzbroje ve střední Evropě.

Své skutečné úmysly projevují tyto státy již tím, že úporně trvají na názvu těchto jednání, které má podle nich obsahovat slovo „vyvážené“ v souvislosti s pojmem „snížení“. Již tímto daly najevo, že jim jde o snížení nikoli rovnoměrně u všech přímých účastníků, nýbrž o takové, které by mělo být nepoměrně větší na straně států Varšavské smlouvy.

Přitom ani západní státy nebyly otevřeně proti zásadě vytyčené v počátečních fázích jednání v roce 1973, která požadovala, aby nedošlo k ohrožení bezpečnosti žádného z účastníků ani ke změně současného poměru sil. V rozporu s tím však státy NATO po celou dobu jednání požadovaly takové řešení, které by bylo ve svých důsledcích pro státy socialistického společenství škodlivé, a proto nepřijatelné.

Tímto postupem byl poznamenán jak návrh států NATO předložený na konci 7. etapy, tak i průběh 8. a 9. etapy tohoto diplomatického maratónu, jehož konce nemůžeme zatím dohlédnout.

Na druhé straně se všakjevily některé prvky, které signalizují snahu obou

hlavních uskupení po sblížení dosud příkře rozdílných stanovisek.

Vídeňská jednání jsou multilaterálního charakteru. Každý stát jedná a vystupuje za sebe. Vzhledem k vysoké integrovanosti vojenských organizací jak NATO, tak i Varšavské smlouvy je zřejmé, že stanoviska jednotlivých států jsou koordinována v rámci systému, do něhož patří.

To se jasně projevilo i při předkládání jednotlivých návrhů, které vždy představovaly koaliční názor.

Při skončení 9. etapy jednání jsou tedy na stole dva návrhy:

— návrh států NATO ze 16. prosince 1975 a

— návrh SSSR, předložený i jménem ČSSR, PLR a NDR, z 19. února 1976.

Návrh států NATO vychází z asymetrické dvoufáze koncepce snížení a tzv. společného stropu a v jednotlivých ukazatelích předpokládá

— na straně států Varšavské smlouvy snížit stav pozemních vojsk prakticky o jednu tankovou armádu — 68 000 mužů a 1700 tanků, u států NATO snížit stav o 29 000 mužů s odpovídajícím množstvím bojové techniky;

— na straně USA snížit na středoevropském válčišti počty prostředků jaderného napadení o 1000 jaderných hlavíc, 54 letounů — nosičů typu F-4 PHANTOM a 36 odpalovacích zařízení řízených střel PERSHING 1A; obdobný počet snížit i na straně států Varšavské smlouvy;

— ze strany všech západních účastníků zahrnout do tzv. „společného stropu“ i osoby vojenského letectva a zvýšit jej na 900 000 osob z každé strany („globální společný strop“); zachovat však dosavadní výši 700 000 osob z každé strany pro počty pozemního vojska.

Nová modifikace západního postoje nevychází tudíž za rámec dosavadních názorů na snížení a její obsah není proto v této podobě přijatelný pro socialistické státy.

Dosažení pokroku při vypracování společné definice, která rozděluje ozbrojené síly na pozemní vojsko a vojenské letectvo, naráží i nadále na odpor států NATO přiznat jako určující kritérium dělení vojsk podle jejich předurčení a použití v případě ozbrojeného střetnutí, shodné pro obě strany. Tento přístup socialistických států je v příkrém rozporu se západním pojetím, podle něhož měla být dělícím kritériem v podstatě barva vojenského stejnokroje.

Pokud jde o navrhované snížení jaderných zbraní, je hodnota západního ná-

vrhu ještě nižší. Počet jaderných hlavíc je i tak určen ke stažení pro svou zastaralost a proto, že v důsledku nezadržitelného technického pokroku se zvyšuje účinnost nově vyráběných jaderných hlavíc.

Pokud jde o společný strop, západní státy dosud věcně nezdůvodnily požadovaný kvantitativní ukazatel a ani se nesnaží vysvětlit, jaká věcná hlediska je k němu vedla. Jediným jejich argumentem zůstává neustálé poukazování na domnělou početní převahu ozbrojených sil Varšavské smlouvy.

SSSR předložil návrh i jménem ostatních socialistických států — přímých účastníků jednání s cílem dát jednáním nový impuls, posunout je v konstruktivním směru a dále prohloubit iniciativu socialistických zemí.

Návrh předpokládá snížit v první etapě pouze ozbrojené síly USA a SSSR v tomto rozsahu:

— početní stavy osob o 2–3 % z celkových počtů ozbrojených sil států Varšavské smlouvy a NATO, rozmístěných v oblasti snížení;

— bojovou techniku (tanky, letouny, operačně taktické řízené střely a odpalovací zařízení protiletadlových řízených střel) o stejný počet na obou stranách;

— jaderné hlavice k výše uvedeným prostředkům v odpovídajícím počtu na obou stranách;

— o přiměřený počet štábů a zabezpečovacích jednotek.

Tento návrh dále předpokládá, že všechny ostatní státy — přímí účastníci jednání, jejichž vojska jsou ve střední Evropě, převezmou přesně stanovený závazek na zmrazení současné úrovně početních stavů svých ozbrojených sil a jejich snížení v průběhu druhé etapy, tj. v letech 1977 až 1978, popřípadě i později tak, aby konečným výsledkem bylo snížení ozbrojených sil všech přímých účastníků o stejné procento.

Ke snížení by mělo dojít po celých organických jednotkách, útvech a svazcích spolu s odpovídající výbrojí a bojovou technikou a nikoli po jednotlivcích z různých útvarů a jednotek.

Návrh předpokládá odsunout snižování sovětská a americká vojska na vlastní území a tam je rozpustit.

Návrh Sovětského svazu tedy plně respektuje princip zachování stejné bezpečnosti pro všechny zúčastněné státy a ne-

vede ke změně poměru sil na středo-evropském válečném území. Vychází v podstatě z hlavních zásad původního návrhu Dohody o snížení vojsk a výzbroje čtyř so-

cialistických států z listopadu 1973, dále jej rozvádí a konkretizuje. Je tedy vhodnou základnou pro další konkrétní jednání.

Při zkoumání obou předložených návrhů vidíme, že přes některé zásadní rozdíly v přístupu a obsahu vykazují i některé kompromisní prvky.

V návrhu socialistických států je to okolnost, že přes počáteční odpor přistoupily na požadavek snížení nejen početních stavů vojsk, ale i jaderných prostředků a vojenské techniky se širším sortimentem zbraňových systémů.

V návrhu socialistických států vidíme kompromisní prvek v tom, že proti původnímu požadavku současného snižování ozbrojených sil a výzbroje všech přímých účastníků jednání se spokojuje se snižováním ozbrojených sil vedoucích velmocí v první etapě a předpokládá snižování u ostatních přímých účastníků až v druhé etapě.

Kompromisní prvky však nemohou zastítní zásadní nesouhlas, který vyplývá z přehnaných nerovnoměrných požadavků západních států. Ve svých důsledcích by znamenaly ohrožení bezpečnosti jak jednotlivých socialistických států, tak i celého socialistického společenství.

Dosavadní průběh jednání ukázal, že se nepodařilo překlenout zásadní rozdíly. V obou posledních etapách to byly prakticky monology, v nichž jednotlivé strany obhajovaly své návrhy. Představitelé států NATO zpravidla odmítali návrhy socialistických států, aniž by veřejně přikročili k jejich věcnému serióznímu rozboru.

Kromě toho se ukázalo, že bude nutné vyřešit ještě řadu detailnějších problémů.

Ukázalo se totiž, že není jasná otázka, které druhy vojsk a jak pojmout do výchozích počtů. V některých armádách jsou např. výsadkové jednotky organizačně součástí letectva, v jiných pozemního vojska. Podobný problém je u některých raketových jednotek, které jsou ve svazku letectva, zatím co jiné ve svazku pozemních vojsk. Problémem zůstává i otázka vojsk protivzdušné obrany, která jsou u nás druhem ozbrojených sil, v některých armádách NATO však jsou jednotlivé druhy zbraní ve svazku jiných druhů ozbrojených sil, jako např. letectva nebo pozemního vojska.

I samotné výchozí celkové počty jsou problematické. Vyplývá to z okolnosti, že v socialistických státech jsou vojenskými

jednotkami s kombatančním statutem i takové jednotky, které střeží určité důležitě objekty, zabývající se hospodářsko-dodavatelskými úkoly, výstavbou a údržbou silnic, železnic i jiných objektů. Tyto a obdobné úkoly plní ve prospěch ozbrojených sil NATO i ostatních západních států civilní organizace.

Je proto v duchu principu rovné bezpečnosti každého účastnického státu samozřejmé, že pouhé kritérium uniformity by uvedlo socialistické státy do nevýhodného postavení. S oprávněným požadavkem socialistických států odečíst z celkového počtu pro snížení vojenské osoby, které vykonávají pomocnou, nebojovou činnost, západní státy nesouhlasí.

V průběhu 9. etapy v červnu 1976 předložily socialistické státy početní údaje o celkovém stavu svých ozbrojených sil ve střední Evropě k 1. lednu 1976 a zvlášť uvedly i početní stav pozemních vojsk.

V těchto počtech jsou všechny vojenské osoby s výjimkou občanských pracovníků ozbrojených sil, pohraničních vojsk a ozbrojených složek jiných ministerstev. Předložení těchto počtů vycházelo z návrhu definice ozbrojených sil, který umožňuje srovnávat a současně ze snížení vyloučit ty odbornosti vojáků armád Varšavské smlouvy, kteří plní stejné nebo srovnatelné funkce jako občanskí pracovníci v ozbrojených silách Severoatlantického paktu.

Státy Varšavské smlouvy i nadále zastávají názor, že základním předpokladem vypracování všestranně uspokojivé dohody je dosažení souhlasu o tom, které státy v jakém rozsahu a v jakých časových lůtách přistoupí ke snížení svých vojsk.

Přesto však mělo předložení číselných údajů napomoci k tomu, aby státy NATO přistupovaly k jednání realistickým a konstruktivním způsobem. Tento akt znovu potvrdil zainteresovanost socialistických států na věcném projednávání všech otázek a jejich rozhodnutí vypracovat první dohodu o snížení vojsk a výzbroje v nejbližší budoucnosti.

Dosavadní průběh jednání nadevší pochybnost ukázal, že státy NATO nadále prosazují požadavek, aby hlavním cílem jednání bylo vytvoření parity nebo aspoň

přibližné parity v početních stavech pozemních vojsk a tanků na obou stranách formou tzv. společného stropu. Západní představitelé se snažili zveličovat vojenský význam svého návrhu z prosince 1975, který by přý ve svém souhrnu kompenzoval požadavek téměř trojnásobného snížení pozemních vojsk a tanků ozbrojených sil Varšavské smlouvy.

Představitelé států NATO v průběhu jednání dále tvrdili, že jejich návrh údajně vyrovnává i disproporce v jiných druhích vojsk a současně i domnělé geografické výhody SSSR vůči oblasti snížení. Tento přístup k tzv. disproporcím i v jiných konvenčních zbraňových systémech měl snížit význam červnového návrhu socialistických států a zachovat si možnost prosazování jednostranné koncepce asymetrického snižování pozemních vojsk.

Přesto, že státy NATO v předcházejícím období neustále zdůrazňovaly potřebu konfrontovat početní údaje o ozbrojených silách jako podmínku dalšího úspěšného jednání, do konce 9. etapy takové údaje nepředložily.

Vývoj jednání znovu potvrdil, že hlavní překážkou dosažení dohody je odmítavý postoj států NATO převzít odpoví-

dající závazky a přistoupit ke stanovení lhůt procesu snižování. Tvrdší políže těchto států, která směřuje k získání jednostranných vojenských výhod ve svůj prospěch, vylučovala možnost překlenout dosavadní rozpory a dospět k vypracování kompromisních řešení.

Přesto však poslední etapa vídeňských jednání byla jednoznačně ve znamení iniciativy a převahy socialistických států, které ovlivnily její průběh i obsah. Předložení početních údajů o stavech ozbrojených sil těchto států ve střední Evropě má pro další průběh jednání značný význam, neboť dokazuje, že poměr vojenských sil v tomto prostoru je ve svém souhrnu charakterizován poměrnou vyrovnaností a vyvrací tak jeden z hlavních argumentů západní koncepce, jímž je teorie disproporcí ve vojenské oblasti.

Státy NATO svým odmítavým přístupem k návrhům socialistických států a prosazováním svých nereálných a jednostranných požadavků neposkytly možnost sblížení výchozích stanovisek. Přidržovaly se taktiky zpomalovat a komplikovat průběh jednání, která v dané etapě vyhovuje současné vnitřní a zahraničně politické orientaci řady hlavních západních států.

☆

Pokud jde o možné perspektivy vídeňských jednání, je nutné mít na paměti, že v řadě nejvlivnějších států NATO dochází v tomto roce k důležitým politickým událostem, které přes svůj vnitřní charakter nezůstanou patrně bez vlivu i na jejich zahraniční politiku.

Patří sem především presidentské volby v USA a parlamentní volby v NSR. Tyto akce odvádějí pozornost politických stran od otázek zahraniční politiky a nepřispívají k akceschopnosti současných vlád. Svůj vliv má zřejmě i řada otázek, spojených s vnitropolitickým vřením v Itálii a s rozpory na jihovýchodním křídle paktu NATO.

Vzhledem k tomu můžeme stěží očekávat výraznější snahu států NATO k dosažení pokroku v jednání o snížení ozbrojených sil a výzbroje ve střední Evropě. Zatím je pravděpodobnější další setrvání na taktice zdržování a komplikací, která nemůže vést k uzavření případné dohody. Konkrétní dohoda v roce 1976 tedy není pravděpodobná.

Z politických důvodů, v neposlední řa-

dě i s ohledem na veřejné mínění ve vlastních státech, si však západ nemůže dovolit zaujmout k jednání zásadně odmítavé stanovisko.

Tak se stávají vídeňská jednání fórem, na němž socialistické státy dokazují Evropě i světu, kdo je iniciátorem a hlavním realizátorem mírové politiky a nositelem úsilí o doplnění politického uvolnění vojenským uvolněním. V tom je jejich hlavní politický smysl.

Z odborně vojenského hlediska je zřejmé, že socialistické státy nikdy nedopustí, aby případná budoucí opatření v oblasti snížení ozbrojených sil a výzbroje ve střední Evropě šla na úkor bojové pohotovosti a připravenosti armád států Varšavské smlouvy k zabezpečení obrany jednotlivých členských států i socialistického společenství jako celku.

Jakékoli závazky nemohou jít na úkor ohrožení bezpečnosti a životních zájmů kterékoli ze stran. S tímto vědomím, jakož i s vědomím politické převahy, jdou socialistické státy s rozumným sebevědomím vstříc další etapě vídeňských jednání.

**OPTIMALIZACE TOKU ZPRAVODAJSKÝCH
INFORMACÍ OD PRŮZKUMNÝCH ORGÁNŮ,
ÚLOHA A ČINNOST JEDNOTLIVÝCH
VYHODNOCOVACÍCH SKUPIN**

KANDIDÁTSKÉ DISERTAČNÍ PRÁCE

Kandidátská disertační práce podplukovníka ing. Jaroslava Marsy obsahuje 124 stran textu, včetně 11 tabulek, 10 schémat a 6 příloh. Je rozdělena, kromě předmluvy a celkového závěru, do 4 částí.

Cílem práce je analyzovat současný stav informačního toku, zhodnotit jej a stanovit varianty nutných organizačních a technických úprav pro jeho zkvalitnění, včetně procesu vyhodnocování a ukládání zpravodajských informací.

Obsahem práce je rozbor a z něho vyplývající řešení na taktickém stupni, tj. do stupně divize v to, včetně výstupu na štáb vševojenské armády. Přitom autor vychází z dnešní organizační struktury a technického vybavení a počítá s úrovní technických prostředků včleněných nebo včleňovaných do vojsk v průběhu příštích deseti let.

Základní metodou zpracování disertační práce byla analýza. Při ní autor použil dalších metod, především statistických, teorie pravděpodobnosti, časového snímkování a omezené i metod operačního výzkumu s využitím samočinného počítače, a při vytváření návrhu organizačních a technických úprav i syntézy.

Předmluva historicky dokumentuje význam vojenského zpravodajství od doby dávno před naším letopočtem až po dobu současnou.

1. část — **Úvod** — ukazuje místo práce v celkovém procesu zkoumání a rozvoje metod a prostředků velení, cíl práce a omezující podmínky řešení. Uvádí stručně obsah jednotlivých částí práce a používané metody řešení.

Důležité místo v úvodě zaujímá i vymezení pojmové oblasti, kde autor formuluje a definuje základní pojmy, aby zamezil nejasnostem. Jsou to zejména: systém vojenského zpravodajství, informační tok, tok zpravodajských informací, vojenská informace, zpráva, řídicí a sdělovací informace.

Potom vymezuje autor v úvodu i zkoumanou oblast, tj. systém vojenského zpravodajství na taktickém stupni a charakterizuje stručně jeho cíl a strukturu. Nakonec vymezuje objekt svého zkoumání.

2. Část — **Hlavní principy výstavby automatizovaného systému vojenského zpravodajství a metodická východiska při**

jejich uplatnění na taktickém stupni — obsahuje hlavní principy automatizace a konstrukce automatizovaného systému vůbec s konkrétní aplikací na uvažovaný zpravodajský systém a některá metodická východiska a konstrukce a budování tohoto systému na taktickém stupni.

Hlavní principy automatizace a konstrukce automatizovaného zpravodajského systému na taktickém stupni formuloval autor takto:

- budovat celý systém v rámci Spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy;

- systém musí vycházet z existující organizační struktury;

- systém musí zabezpečit centralizaci a decentralizaci zpravodajských sil a prostředků;

- systém musí být spolehlivý a musí být schopný přejít k tradičnímu („ručním“) metodám práce;

- systém musí zachovat prioritní postavení velitelů a příslušného štábu;

- do systému musí být začleněny pracně a rychle probíhající procesy;

- systém musí plnit oba základní úkoly vojenského zpravodajství, tj. získání a zpracování informací spolu s řízením průzkumných orgánů;

- systém musí být operativní, pružný, nepřetržitě fungující, mobilní a odolný;

- systém musí být jednak sám utajen, jednak v něm musí být schopnost utajit obsah přenášených informací;

- při rozpracování a konstrukci systému je nutné uplatnit potřebnou posloupnost.

Tyto principy podle potřeby autor zdůvodňuje odpovídajícími propočty.

Pro konstrukci a budování automatizovaného zpravodajského systému přijal autor tato metodická východiska:

- systém budovat směrem od vyšších velitelských stupňů k nižším;

- při vytváření systému použít systémového přístupu;

- návrh systému zpracovat po analýze současného systému;

- pro potřeby systému připravit a realizovat dva modely: model nepřítel a model průzkum;

- řešit vztah informačního toku a algoritmizace procesů v systému;

- pro technizaci systému respektovat vývoj a jeho možnosti;

- budovat jednotný integrovaný systém velení, jemuž zpravodajský systém podřídí.

Tato část práce je teoretickým rozpracováním principů výstavby automatizova-

ného zpravodajského systému a tvoří základ další části práce.

3. část — **Analýza současného stavu toku zpravodajských informací v systému vojenského zpravodajství na stupni průzkumný orgán až zpravodajský orgán divize v to** — obsahuje nejdříve graficko-logické modely zpravodajských systémů a popis funkčnosti těchto systémů, včetně jejich specifiky. Pak následuje analýza metodiky práce zpravodajských orgánů.

Graficko-logické modely zpravodajských systémů řeší autor na schématech, a to zvlášť pro stupeň pluk a zvlášť pro stupeň divize. Obdobně na obou stupních zvlášť popisuje funkčnost současného zpravodajského systému a z popisu pak souhrnně vyvozuje specifické rysy zpravodajského systému na taktickém stupni.

Analýzu toku zpravodajských informací řeší postupně, tak jak se s informacemi v dosavadním styku pracuje, tj. od jejich získání, přes předávání uvnitř systému a zpracování až po jejich předání.

Nejdříve analyzuje získání informace, která je omezena jen na analýzu získání informace zpravodajským orgánem, neboť získání informace průzkumnými orgány není předmětem disertační práce. Analyzuje informace od nadřízených a sousedů, od podřízených a z poznatků získaných přímo zpravodajským orgánem.

Následuje analýza výskytu, četnosti a objemu informace v toku zpravodajských informací. K posouzení výskytu použil graficko-logických modelů zpravodajských systémů na obou stupních. Kvantitativní ohodnocení četnosti, objemu a potřebného času řeší na základě zkušeností a měření, částečně i odhadem.

Analýzu předávání informace uvnitř obou zpravodajských systémů řeší zvlášť, podle toho komu se informace předává, a to předání informace od průzkumných ke zpravodajským orgánům, předávání informace uvnitř štábu, předávání informace mezi zpravodajskými orgány a uvnitř zpravodajských orgánů.

Analýzu zpracování informace rozdělujeme podle metodiky postupu při zpracování na analýzu evidence informace, na analýzu klasifikace informace a na analýzu studia a vyhodnocení informace.

Analýzu předání zpracované informace chápe autor velmi stručně a omezuje se téměř výhradně jen na návrh zpravodajského náčelníka.

Analýzu metodiky práce zpravodajských orgánů dělá jednak pro místo řízení průzkumu pluku, vytvářeného u typových divizí, jednak pro řídicí pracoviště zpravodajského střediska divize. Zkoumání

řeší na typických situacích, které na stupni pluku a na stupni divize volí různě. Autor používá metody síťového grafu pro analýzu času jednotlivých činností a metody PERT s využitím samostatného počítače pro vlastní vyhodnocení.

Potřebné propočty, použité při analýze i jednotlivé vazby, dokumentuje v tabulkách a na schématech.

4. část — Automatizace systému vojenského zpravodajství na taktickém stupni — tvoří syntézu poznatků, získaných analýzou a postupně řeší algoritmizaci procesů, uskutečňovaných v systému, funkčně strukturalní uspořádání systému a technizaci systému vojenského zpravodajství na taktickém stupni.

Při řešení algoritmizace procesů, uskutečňovaných ve zpravodajském systému, hledal autor ty, které je možné již nyní úplně nebo částečně algoritmizovat. Soudí, že postupným rozvojem, zvláště v oblasti kvantifikace informací, bude možné celou tuto oblast dále rozšiřovat.

Algoritmizovatelné úlohy rozdělil do těchto skupin:

- úlohy základní, tj. úlohy potřebné pro vytvoření odpovídajících informačních masivů, které tvoří vstupní údaje pro další úlohy (celkem 6 úloh);

- úlohy algoritmu práce zpravodajského střediska, rozdělené na rozhodovací úlohy a na ostatní úlohy (celkem 18 úloh);

- úlohy pomocné, které řeší výběr potřebných údajů ze základních úloh.

Všechny úlohy uvádí v přehledné tabulce, která obsahuje název úlohy, charakteristiku úlohy, metody řešení a požadavky na programové dílo.

Celá problematika algoritmizovaných úloh končí klasifikací a předpokládaným rozsahem informačních masivů, které autor rozděluje na základní informační masiv, rozdělený na dílčí informační masivy, na pomocný informační masiv a na informační masiv zpráv.

Ve funkčně strukturalním uspořádání systému řeší autor jednak začlenění systému do celkového systému velení na daném stupni, jednak vnitřní funkčně strukturalní uspořádání systému, které vyúsťuje ve zcela konkrétním návrhu na kádrové obsazení zpravodajského střediska divize. Zpravodajské středisko divize má ve svém složení dvě skupiny:

- skupinu plánování průzkumu a informace;

- skupinu řízení průzkumu a soustřeďování zpráv.

Autor věnuje hlavní pozornost první skupině, pro níž stanovil i možný obsah

funkčních povinností a řeší i zastupitelnost.

V technizaci systému vojenského zpravodajství na taktickém stupni podává autor jednak návrh modelu začlenění technických prostředků do systému, jednak formuluje stručně požadavky na technická zařízení pro automatizovaný systém (výpočetní technika, vstupní a výstupní zařízení, přenosová zařízení).

Celkový závěr práce shrnuje veškeré získané poznatky ze slabých míst analyzovaného informačního toku a ukazuje znovu, jak je možné paralyzovat je pomocí automatizovaného zpravodajského systému. Ukazuje, že řešení problémů a slabých míst v informačním toku v systému vojenského zpravodajství na taktickém stupni je dílčí částí řešení jednoho z hlavních rozporů současných armád — časových možností, diktovaných dynamickým průběhem boje (operace) na jedné straně, a potřeby času na zpracování stále rostoucího objemu informace na straně druhé.

Podplukovník ing. Ján Míkač

VPLYV SAMOHYBNEJ TRAKCIE NA BOJOVÉ POUŽITIE DELOSTRELECTVA A MINOMETOV V SÚČASNOM BOJI A OPERACII

Kandidátská disertační práce podplukovníka ing. Jána Míkače obsahuje 183 stran textu, včetně 17 tabulek a 13 obrázků. Je rozdělena, kromě úvodu a závěru, do čtyř hlav.

Cílem práce je na základě požadavků kladených na dělostřelectvo hluboce analyzovat současný stav a perspektivní vývojové tendence použití hlavního dělostřelectva s důrazem na minomety a raketomety, vzhledem k jejich trakci tak, aby práce:

- byla podkladem pro rozvoj vědního oboru operační a bojové použití raketového vojska a dělostřelectva;

- poskytla zásadní materiály pro výzkonné fondy katedry operačního a bojového použití raketového vojska a dělostřelectva VA AZ;

- mohla být využita k tvorbě nových řádů a předpisů;

- skloubila až dosud uvedené názory a práce s podobnou tematikou.

Obsahem práce je rozbor bojových možností samohybných minometů, děl a rake-

tometů v soudobém boji a z něho vyplývající zásady bojového použití.

V Úvodu vyslovuje autor názor, že problematika samohybné trakce byla vždy posuzována jednostranně, v padesátých letech kategoricky odsuzována, v současné době nekriticky obdivována. Takové řešení není možné. Samohybná trakce je skutečně perspektivní. To však neznamená, že u ní neexistují negativní momenty, které je třeba nejdříve poznat, formulovat a pak jím potřebnými opatřeními čelit, snižovat jejich vliv nebo je někdy dokonce úplně vyloučit.

Autor vychází ve své práci ze zkušenosti Sovětské armády, které jsou pro veškeré jeho řešení objektivně základním momentem, východiskem i kritériem.

Hlava I. **Analýza současného stavu a perspektivní vývojové tendence** — zahrnuje historicko-teoretická východiska řešení celé problematiky.

V 1. kapitole hovoří autor stručně o vývoji samohybného dělostřelectva ve Velké vlastenecké válce jak v Sovětské armádě, tak i v armádě fašistického Německa a v poválečném období v armádách NATO. Uvádí i poznatky z arabsko-izraelského konfliktu v r. 1973.

V 2. kapitole porovnává autor samohybnou trakci s taženou. Samohybná trakce si v podstatě zachovává všechny přednosti získané motorizací a navíc disponuje vyšší pohotovostí k palbě, průchodností v terénu i po silně zničených komunikacích, ochranou obsluhy před účinky ZHN i konvenčních prostředků ničení, schopností rychle měnit prostory bojového rozmístění bez větších časových ztrát a bez snížení stupně pohotovosti k palbě. Podíl palebné pohotovosti na celkové době bojové činnosti činí u samohybných dělostřeleckých systémů asi 82 %, zatímco u tažených dělostřeleckých systémů jen asi 56 %. Nevýhodami samohybného dělostřelectva jsou obtížná možnost maskování samohybného dělostřeleckého systému vzhledem k jeho rozměrům, možnost zjištění pomocí rádiového průzkumu a zjištění motoru (i po vypnutí) pomocí tepelných pelengátorů, závislost zbraně na traktoru.

Ve 3. kapitole vyvozuje autor tendence rozvoje dělostřelectva ze závislosti na možných směrech vývoje vševojskového boje. Z analýzy možného vývoje vševojskového boje vyplývá nutnost dalšího růstu kvality i kvantity dělostřelectva a zdokonalování jeho bojového použití v souladu s objektivně existujícími požadavky soudobého vševojskového boje a operace.

V Hlavě II — **Úloha a místo minometů v systému palby vševojskových útvarů a jednotek** — která tvoří těžiště práce, ukazuje autor v celé šíři důležitost, významnost i nepostradatelnost minometů v současné armádě. Zkušenosti z Velké vlastenecké války a z lokálních válek po r. 1945 ukazují, že minometry neztratily na svém významu, ale naopak, že je jejich zdokonalování věnována velká pozornost. Jsou ve výzbroji útvarů a jednotek většiny socialistických i kapitalistických armád a jejich začlenění i do organizace ČSLA lze předpokládat.

K řešení této problematiky vytyčil si autor pomocnou pracovní hypotézu, že minometry budou organizačně začleněny na stupeň motostřelecký pluk (prapor) a že taktickotechnické parametry budou přibližně odpovídat 120mm minometu sovětské konstrukce.

V jednotlivých odstavcích 4. kapitoly vychází autor postupně ze střeleckotechnických vlastností minometů, zejména z charakteristiky dráhy letu min, z tržlivého i trhavého účinku min, z palebných možností minometů, z rozboru cílů pro minometry a možností jejich zjišťování a z odolnosti minometné baterie a její zasažitelnosti palbou nepřátelského dělostřelectva.

Při zkoumání palebných možností určuje nejdříve normy spotřeby na jednotlivé druhy cílů a konfrontuje je s režimem palby a dalšími omezujícími předpoklady. Na základě rozboru palebných možností dochází k závěru, že minometná baterie by měla mít 6 minometů. Z hlediska taktického použití však nelze vyloučit ani minometnou baterii o 9 minometech. Tím by se jednak zvýšily palebné možnosti při centralizovaném použití baterie, jednak by bylo možno každé motostřelecké rotě přidělit v průběhu boje jednu minometnou čet.

Možné cíle pro minometry, vzhledem k předpokládanému dostřelu minometů asi 6 km a jejich rozmístění do 2 km od předního okraje, jsou asi do hloubky 4 km; omezuje je vzhledem k jejich charakteru a charakteristickému účinku palby minometů. Z charakteristických cílů vyvozuje i potřebné průzkumné prostředky, začleněné přímo v sestavě minometné baterie nebo i působící v její prospěch.

Odolnost minometné baterie teoreticky zkoumá v obecné poloze a v širokých souvislostech, zcela konkrétně i s příslušnými propočty řeší zasažitelnost baterie palbou nepřátelského dělostřelectva jak při použití v palebném postavení na zemi, tak i na podvozků.

V dalších odstavcích 4. kapitoly stanoví autor na základě předcházejícího rozboru všeobecné zásady bojového použití samohybných minometů, zásady bojového použití baterie v útočném a obranném boji, bojovou sestavu baterie v útočném a obranném boji a zkoumá i možnosti zásobování baterie municí.

Autor dochází k závěru, že přednost samohybných minometů oproti taženému dělostřelectvu je v tom, že minomety budou přímo v bojových sestavách vševojskových jednotek. Tak budou moci poskytovat jim rychleji účinnou podporu, což vyplývá z charakteristiky dráhy letu miny. Samohybná trakce umožňuje rychlé přemísťování a tím i nepřetržitou podporu boje prvosledových jednotek v jakékoli situaci.

V Hlavě III — **Možnosti bojového použití samohybných děl** — shrnuje autor historický vývoj používání samohybného dělostřelectva ve Velké vlastenecké válce, zejména na sovětské straně. Byla to děla s určením pro přímou střelbu, zejména proti tankům. Pouze Američané tato děla používali s určením výhradně pro střelbu ze zakrytých palebných postavení.

V současné době je zavedené nebo se zavádí do výzbroje většina armád samohybné dělostřelectvo, určené k plnění úkolů jak přímou střelbou, tak i střelbou ze zakrytých palebných postavení.

V 5 kapitole o použití samohybného dělostřelectva pro přímou střelbu odkazuje autor stručně na vědeckovýzkumný úkol XX-C-19 Protitankové zálohy v boji a operaci, VA AZ 1974, řešitel pplk. Ing. Vlastimil Rádek. Z dělostřeleckých protitankových prostředků jsou perspektivní protitankové řízené střely a protitankové karóny. Z hlediska trakce je u dělostřeleckých protitankových prostředků výhodná a tím i perspektivní samohybná trakce, zvláště u protitankových kanónů.

Těžiště této hlavy je v 6. kapitole, v níž autor řeší některé otázky samohybného dělostřelectva pro střelbu ze zakrytých palebných postavení. Autor uvádí, že jen způsob trakce nevyřeší použití samohybného dělostřelectva jako takové. Je to celá řada dalších otázek, z nichž v popředí stojí automatizace systému řízení palby. Plné využití předností samohybného dělostřelectva je možné jen při souběžném zavedení automatizovaného systému řízení palby oddílu, který může značně urychlit zahájení palby od okamžiku zjištění podkladů o cíli.

Dále zkoumá autor palebné možnosti pro dvě varianty samohybných děl — 122 mm samohybné houfnice na pásovém

podvozku a 152 mm samohybné houfnice na kolovém podvozku, dále pak zranitelnost samohybného dělostřelectva palbou nepřátelského dělostřelectva a pravděpodobnost zasažení jadernými údery a stanoví zásady bojového použití samohybného dělostřelectva pro střelbu ze zakrytých palebných postavení.

Autor dochází k závěru, že hlavními druhy zbraní soudobého dělostřelectva se stávají samohybná děla, která se vyznačují vysokými rychlostmi při přesunech a dobrou schopností manévru při podpoře bojové činnosti vojsk v členitém terénu. Plné využití samohybného dělostřelectva vyžaduje automatizaci systému řízení palby.

V Hlavě IV. — **Zvláštnosti v bojovém použití raketometů v souboru boji** — postupuje autor metodicky obdobně jako v předcházejících dvou hlavách. Po krátkém historickém shrnutí vývoje a zkušeností z Velké vlastenecké války i vývoje v ČSLA po r. 1945 stanoví jako východní předpoklad dalšího zkoumání jako základní taktickou a palebnou jednotku oddíl o třech bateriích s celkovým počtem 18 raketometů 122 mm vz. 70.

Řeší palebné možnosti jak baterie, tak i oddílu a na jejich základě stanoví zásady použití raketometného oddílu.

V závěru shrnuje jak přednosti, tak i nedostatky raketometu 122 mm vz. 70, který patří mezi nejmodernější zbraně tohoto druhu. Jeho zavedením do výzbroje se dostává vševojskovému veliteli do rukou prostředek, kterým může působit na cíle až dosud ležící mimo působnost dělostřelectva.

Celkový závěr obsahuje stručné shrnutí celé práce a zejména nastiňuje problémy, které je třeba ještě řešit, a opatření, které je třeba realizovat v souvislosti s předpokládaným zaváděním samohybných minometů a děl do výzbroje ČSLA.

Podplukovník ing. Vladimír Novák

INTEGROVANÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM IRIS (příspěvek k řešení)

Kandidátská disertační práce podplukovníka ing. Vladimíra Nováka obsahuje 176 stran textu, včetně 6 příloh a řady obrázků a tabulek v textu. Je rozdělena kromě úvodu do sedmi kapitol, z nichž poslední tvoří celkový závěr.

Cílem práce je jednak shrnout teoretická východiska a navrhnout zámysl ře-

šení integrovaného informačního systému pro RVD na stupni front, jednak vyřešit v rámci konkrétního řešení funkčních skupin tohoto systému pořadí zpracování a začleňování uživatelských úloh do systému v těsném spojení s metodikou práce štábu. Práce je příspěvkem k řešení vědeckého úkolu HÚ-XXI-F/2.

Obsahem práce je shrnutí teoretických východisek a návrh hrubého zámyslu řešení systému, což tvoří první etapu vědeckého úkolu a některé jiné otázky, které ovlivňují řešení dalších etap (potřeba řešení vyvstala až při práci na první etapě úkolu).

V úvodu ukazuje autor stručně význam velení v soudobém boji a operaci a stručně formuluje jeho podstatu takto: podstatou velení je vlastně rozhodování uskutečňované v jednotlivých rozhodovacích procesech, které jsou ovlivňovány a podmiňovány informačními procesy. Do rámce řešení problematiky velení patří i otázky automatizace velení RVD v oblasti budování informačního systému v konkrétní podobě.

Autor uvádí všechny etapy řešení těchto otázek v rámci uvedeného vědeckého úkolu a vymezuje svůj podíl na řešení i místo své kandidátské disertační práce.

V I. kapitole — **Teoretická východiska** — zkoumá autor charakter a hlavní zásady použití RVD v operaci, úlohu a místo RVD, velení RVD a hlediska potřeb práce a dochází k těmto závěrům:

- rozhodujícím činitelem soudobého ozbrojeného zápasu se stává palba, avšak palebný systém není stejnorodý, skládá se z mnoha podsystémů; proto je třeba vymezit úlohu a místo RVD a specifikovat jeho úkoly;

- RVD je rozhodující palebnou silou, která zajišťuje vševojskovému veliteli splnění úkolu a cílů operace, přičemž raketové vojsko je základním palebným prostředkem pro dopravu jaderných náplní na všech operačních i taktických stupních; dělostřelectvo však zůstává důležitým palebným prostředkem ke splnění speciálních úkolů a na taktických stupních rozhodujícím palebným prostředkem pro přímou podporu vojsk;

- velení RVD nelze řešit starými metodami a starou technikou, neboť nezabezpečují vysokou operativnost práce velitelů a štábů všech stupňů v omezeném čase; tendence v rozvoji velení i soudobé požadavky vyžadují nové prostředky — automatizační techniku a zlepšování metod práce i novou organizační strukturu.

Ve 2. kapitole — **Východiska pro řešení informačního systému polního auto-**

matizovaného podsystému velení RVD — shrnuje autor potřebné teoretické podklady pro budování informačních systémů, jejichž neznalost a nedodržování vede k živelnosti a neefektivnosti v jakékoliv práci v této oblasti.

Autor vychází ze způsobů zadávání informačních systémů, uvádí přehledně jednak základní, jednak obecné požadavky na systémové projektování a z nich formuluje tři hlavní směry budování informačních systémů. Poté přechází na otázky projektování informačních systémů, shrnuje potřebné teoretické poznatky z oblasti budování informačních systémů z dostupné literatury. Teorie budování není ujednocena, existují různé principy a přístupy. Jako nejvýhodnější se jeví systémový přístup s využitím aparátu systémové analýzy.

Ve 3. kapitole — **Informační systém pro polní automatizovaný podsystém velení RVD** — navrhuje autor hrubý zámysl řešení integrovaného informačního systému RVD:

- najít odpovídající strukturu systému, která by umožňovala efektivní využití systému;

- rozebrat možnosti sběru, vyhodnocování a ukládání informací;

- najít formy vstupních údajů a obslužné programy systému, které respektují současnou praxi a zároveň minimalizují požadavky na přenosové zařízení;

- navrhnout způsob programování jednotlivých úloh tak, aby se dosavadní způsob podstatnou měrou neměnil;

- vymezit podmínky pro vytvoření a práci informačního masívu.

Závěr obsahuje tři základní funkční skupiny informačního systému, tj. řídicí program, včetně obslužných programů, informační masív a soubor uživatelských úloh. Autor považuje za nejdůležitější druhou funkční skupinu, tj. informační masív, který dělí na dvě části: vlastní vojska a nepřítel.

Ve 4. kapitole — **Analýza podsystému velení RVD** řeší autor analýzu v rozsahu, který je nutný pro zpracování následujících kapitol kandidátské disertační práce. Vychází přitom z formulace cílů a úkolů podsystému a stanoví organizační schéma a strukturu zkoumaného podsystému, včetně hlavních náplně práce rozhodujících prvků s vymezením vztahů a vazeb.

Tím si autor vytváří předpoklady pro analýzu metodiky práce štábu jak z obsahového hlediska, tak i z hlediska náplně jednotlivých úkolů.

V 5. kapitole — **Analýza metodiky práce štábu a jeho úkolů** — rozebírá autor

metodiku práce štábu RVD s cílem vyjasnit vnější a vnitřní vazby mezi prvky a obsahové i časové návaznosti úkolů. Rozbor umožnil autorovi stanovit základní pojmy pro slovník informačního masívu a vytvořit tak předpoklady pro další kapitole práce.

Těžiště rozboru metodiky práce štábu vidí autor v řešení těchto otázek:

- časová posloupnost a návaznost činnosti v metodice práce štábu RVD;

- obsahová stránka dokumentů štábu RVD jak vnitřních, tak i těch, které se zpracovávají pro součinnost s jinými zprávami pro nadřízené i podřízené;

- časové lhůty pro zpracování jednotlivých dokumentů;

- získávání podkladů (vstupních informací) pro zpracování dokumentů, jejich zpracování a využití výstupních informací.

Metodiku rozebírá ve formě harmonogramů práce štábu pro několik činností štábu: pro plánování bojového použití RVD při přípravě operace, pro plánování činnosti na příští den pro přípravu a vedení jaderného úderu.

Rozbor tvoří podklad pro stanovení obsahu slovníku informačního masívu. Autor dělí informační masív na údaje o vlastních vojskách a na údaje o nepříteli. Údaje o vlastních vojskách sestavil do dvanácti tematických skupin. Každou tematickou skupinu považuje za otevřenou, takže je možné ji neustále doplňovat; stejně tak i každý bod v jednotlivé tematické skupině představuje otevřenou množinu informačních údajů nebo rozborů. V údajích o nepříteli lze použít z uvedených 12 tematických skupin 5 skupin, 3 skupiny je třeba modifikovat a 1 skupinu — údaje o číslech — je třeba sestavit zcela nově.

6. kapitola — **Úkoly pro polní automatizovaný podsystem velení RVD** — tvoří vedle 3. kapitoly těžiště celé disertační

práce. Obsahuje navrhované úlohy, které je možné nebo nutné v polním automatizovaném podsystemu velení RVD řešit. Tvoří podklad pro přípravu matematického zabezpečení podsystemu. Problematikou struktury skupin úloh či jednotlivých úloh se zabývají i jiné armády Varšavské smlouvy. Autor sám přistupuje k řešení ve dvou variantách, v závislosti na organizaci štábu RVD na přijaté metodice a používané automatizační technice.

V první variantě podává návrh „konkrétní“ struktury úloh podle organizace a metodiky štábu RVD v současných podmínkách pro dnešní automatizační techniku. Tento návrh řeší v časové i obsahové návaznosti.

V druhé variantě podává návrh obecné struktury všech možných úloh, včetně úloh, které jsou spojené s vytvářením informačního masívu. Tento návrh řeší bez časové a obsahové návaznosti, k čemuž předpokládá využití experimentálního provozu z první „konkrétní“ struktury.

Oba návrhy zpracoval ve formě přehledných tabulek.

Při rozboru úloh, zpracovávaných ve štábu RVD v první variantě, se ukázalo, že v současné době není v silách štábu plně zvládnout obsah prací při plánování operace. Celková doba, vyčleněná na tuto činnost podle nejnovějších požadavků, je 8 hodin. V této době má být vyřešeno 44 úloh, navržených ke strojovému zpracování, z nich pak 40 úloh za jednu třetinu doby, aby mohly být vzaty jako podklad pro návrh na použití RVD. Oněch 40 úloh je 91 % všech úloh a mají být vyřešeny za 31 % času, vyčleněného na plánování. Tato skutečnost ukazuje, že úlohy byly správně vybrány a že je nutné je automatizovat.

V kapitole 7 — **Celkový závěr** — shrnuje autor stručně cíl a obsah své kandidátské disertační práce.

OBSAH ROČNÍKU 1976

OBEČNÁ TEORIE

	VM číslo	strana
generálporučík PhDr. Václav Horáček		
Důsledně plnit závěry XV. sjezdu KSČ v Československé lidové armádě	6	3
generálplukovník ing. Vasil Valo		
Připravenost kádrů — základní podmínka realizace závěrů XV. sjezdu KSČ v ČSLA	6	10
generálporučík ing. Miloslav Zíka		
Kázeň — předpoklad vysoké kvality a efektivnosti přípravy vojsk .	10	3
generálporučík ing. Ján Lux		
Hlavní úkoly týlu ČSLA po XV. sjezdu KSČ	10	11
generálmajor ing. Jiří Nečas		
Hlavní úkoly přípravy velitelů a štábů při zabezpečování spolehlivé obrany ČSSR v rámci Varšavské smlouvy	9	3
generálplukovník ing. František Veselý		
Práce s mladými kádry	6	14
generálporučík PhDr. ing. Josef Čepický		
Úkoly výchovně vzdělávacího procesu na VA AZ	9	10
plukovník doc. ing. Emil Labuda, CSc.		
Aktuální úkoly rozvoje vojenskovědecké práce v ČSLA po XV. sjezdu KSČ	8	3
plukovník PhDr. Vladislav Rybecký, CSc.		
Vojenskopolitické aspekty XV. sjezdu KSČ	7	3
nadporučík PhDr. Ladislav Zapletal		
55 let vojenské politiky KSČ	3	14
plukovník PhDr. Josef Rederer, CSc.		
XXV. sjezd KSSS a úkoly ideologické práce v ČSLA	4	3
podplukovník PhDr. Alois Michňák, CSc.		
Vojenskopolitické závěry XXV. sjezdu KSSS	5	3
podplukovník PhDr. Karel Schaller		
Význam XXV. sjezdu KSSS pro další růst obranyschopnosti SSSR a celého společenství Varšavské smlouvy	5	11

	VM číslo	strana
podplukovník PhDr. Stanislav V o d i č k a		
Realizace vojenskopolitického programu XIV. sjezdu KSČ — základ zvyšování bojové a morální síly ČSLA	2	3
plukovník ing. Miloslav B u z e k		
Socialistická vojenská věda a bojová pohotovost	1	8
plukovník ing. Miloslav B u z e k		
Vliv materiálně technické základny socialismu na úroveň bojové pohotovosti ozbrojených sil	2	8
plukovník ing. Miloslav B u z e k		
Vliv vybavení moderní technikou a zbraněmi na zvyšování bojové pohotovosti	3	3
plukovník ing. Miloslav B u z e k		
Význam morálního faktoru vojsk pro bojovou pohotovost ČSLA	4	6
plukovník ing. Miloslav B u z e k		
Upevňování bojové pohotovosti ČSLA výchovou vojáků v duchu revolučních tradic	5	20
major PhDr. ing. Josef Š m a j s		
Morálně politický faktor ve válkách včera a dnes	1	14
podplukovník RSDr. Jan P o l á š e k		
Filosofie politického násilí — ideologický nástroj soudobého militarismu	7	9
podplukovník PhDr. Josef K ů t a		
Otázky internacionální obrany socialismu	5	16
generálmajor ing. Jaromír J a š e k		
podplukovník PhDr. Bohumil H n í z d o, CSc.		
Metodologické otázky operačně taktické přípravy	6	23
podplukovník ing. Václav J a n o u š e k		
Moderní didaktická technika ve výuce	6	42
katedra všeobecné taktiky		
Sepětí se životem vojsk	6	27
podplukovník Alois Z l a t n í č e k		
Skloubení výuky taktiky a operačního umění se stranickopolitickou prací	6	33
podplukovník PhDr. Gustav M o t y k a, CSc.		
Princip jednoty teorie a praxe v přípravě posluchačů	6	36
plukovník ing. Jaroslav K o l á ř		
Příprava posluchačů v předmětu velení vojskům a štábní služba	6	31
plukovník PhDr. ing. Jiří K u z i n, CSc.		
K pojetí objekto-subjektového vztahu ve velení	8	9
plukovník doc. ing. František C v r č e k, CSc.		
podplukovník RSDr. Jan P o l á š e k		
Teoretický a metodologický význam kategorií „možnost“ a „skutečnost“ pro rozhodovací procesy velitelů	4	11
generálmajor ing. Miroslav P e l o u š e k		
Využitím jaselských tradic k dalšímu rozvoji forem a metod operačního a bojového použití raketového vojska a dělostřelectva	1	3

generálmajor ing. Miroslav Peloušek		
Sovětské vojenské teoretické myšlení před Velkou vlasteneckou válkou	4	20
generálmajor ing. Miroslav Peloušek		
K 35. výročí vítězství Sovětské armády u Moskvy	9	13
generálporučík PhDr. ing. Josef Čepický		
25 let výchovy kádrů pro ČSLA	6	18
plukovník PhDr. Vladislav Rybecký, CSc.		
Berlínská konference evropských komunistických a dělnických stran v otázce míru a války	10	17
podplukovník PhDr. Bohumil Hnízdo, CSc.		
Helsinský „Závěrečný akt“ a úloha ozbrojeného násilí v mezinárodních vztazích	3	9

VOJENSKÉ UMĚNÍ

podplukovník ing. Jindřich Klusoň		
K rozvoji informační soustavy ČSLA	7	33
podplukovník doc. ing. Miroslav Stránský, CSc.		
Hodnocení kvality informací o situaci	7	28
podplukovník doc. ing. Vladimír Bradáč, CSc.		
Informace o výsledcích plnění úkolů bojové přípravy	8	32
plukovník ing. Lubomír Freyburg, CSc.		
plukovník ing. Oldřich Svoboda, CSc.		
podplukovník ing. Jaroslav Jílek, CSc.		
Obsah a metodika práce při přípravě útočné operace (boje) velitele, náčelníka štábu a operačního oddělení	6	47
katedra vojenského zpravodajství		
Obsah a metodika práce při přípravě útočné operace (boje) zpravodajského střediska	6	50
podplukovník ing. Jozef Kožár, CSc.		
K problému modernizácie přípravy velitelův a štábův z prieskumu a cudzích armád	2	14
plukovník gšt. ing. Zdeněk Bažant		
Převzetí velení při vyřazení VS armády	3	30
plukovník ing. Vladimír Polcar		
Obnova velení za vyřazené VS armády	7	24
plukovník ing. František Skopeč		
K obnovení bojeschopnosti vojsk po jaderném napadení nepřitele	10	21
generálmajor ing. Jaromír Jašek		
Některé zásady útoku	5	33
podplukovník ing. Josef Kašpar		
Hlavní zásady útoku	2	31
plukovník gšt. ing. Ján Martinský		
K plánování útočné operace	2	19
podplukovník ing. Jiří Dojiva		
Plánování útoku s překonáváním jaderných zátarasů	4	46

	VM číslo	strana
podplukovník ing. Jiří Dojiva		
Útok s překonáváním jaderných zátarasů	8	20
podplukovník ing. Přemek Vorlíček, CSc.		
Pokračování ve frontové operaci po přechodu za použití jaderných zbraní v průběhu operace	8	15
podplukovník ing. Josef Vltavský		
K použití předsunutých odřadů	3	19
generálmajor ing. Jaromír Jašek		
K pronásledování v soudobých operacích	4	27
podplukovník ing. Josef Vltavský		
Přechod vodního toku při pronásledování nepřítele	7	15
podplukovník ing. Vladimír Tesař		
Význam palby pro splnění cílů v útoku	2	38
generálmajor ing. Jaromír Jašek		
K přesunu tankové divize	9	21
generálmajor ing. Jaromír Jašek		
Střetné sražení	2	23
plukovník ing. Oldřich Svoboda		
Střetný boj a klasifikace	4	33
plukovník ing. Oldřich Svoboda		
K palebnému předstížení nepřítele ve střetném boji	5	25
podplukovník ing. Josef Vltavský		
Odchod v průběhu útočné operace	5	40
podplukovník ing. Josef Vltavský		
Efektivně využívat účinků JZ	1	23
podplukovník ing. Jiří Dojiva		
Vyhodnocování účinků jaderných zátarasů	2	42
plukovník ing. Petr Kalina		
Manévr palbou v obraně	3	25
podplukovník ing. Dalibor Satek		
Hašení požárů v horském a zalesněném terénu	3	43
podplukovník ing. Zdeněk Hron, CSc.		
Zásady použití vzdušných výsadek v operaci	1	29
podplukovník ing. Zdeněk Hron, CSc.		
Zvláštnosti pohotovosti u vzdušných výsadek	4	38
podplukovník ing. Zdeněk Hron, CSc.		
Střetný boj a vzdušný výsadek	8	27
podplukovník ing. Josef Šíp		
podplukovník ing. Jan Konečný, CSc.		
K optimální sestavě prostředků radiotechnického útvaru REB	10	27
podplukovník ing. Josef Šebesta		
Rozhodnutí velitele vojenského okruhu na příští den	1	33
podplukovník ing. Vladimír Karásek		
Rozhodovací proces velitele a štábu okruhu	3	36

podplukovník ing. Josef Šebesta		
K obraně a ochraně teritoria	9	30
katedra operačního a bojového použití RVD		
Obsah a metodika práce při přípravě útočné operace (boje) náčelníka a oddělení RVD	6	53
plukovník ing. Rudolf Král		
Bojová činnost RVD při překrytí státní hranice	8	37
podplukovník ing. Jaromír Lanek, CSc.		
Armádní dělostřelecká skupina	1	45
plukovník ing. Rudolf Král		
Řízení dělostřeleckých skupin při průlomu obrany	10	37
podplukovník doc. ing. Čestmír Jirsák, CSc.		
Boj se samohybným dělostřelectvem	7	40
podplukovník doc. ing. Čestmír Jirsák, CSc.		
Dělostřelectvo v boji s vrtulníky	9	35
podplukovník ing. Josef Navrátil, CSc.		
Možnosti ničení prostředků PVO dělostřelectvem	10	46
major Vladimír Dušák		
Poznámky z výcviku pozorovatelů dělostřelectva	4	57
podplukovník doc. ing. Miroslav Vepřek, CSc.		
K topograficko-geodetickému připojení	5	54
nadporučík Vladimír Mitáš		
nadporučík Jiří Pivoňka		
Průměrné kalkulační časové normy pro topografické připojení palebných jednotek dělostřelectva (vědecká práce posluchače VA AZ)	6	93
katedra operačního umění, taktiky letectva a letovodské služby		
Obsah a metodika práce při přípravě útočné operace (boje) náčelníka a střediska bojového velení LA	6	56
podplukovník ing. Vladimír Sejkora		
K součinnosti frontového letectva s pozemními vojsky	8	43
podplukovník ing. Zdeněk Melichar, CSc.		
Možnosti překonávání PVO nepřítele frontovým letectvem	7	49
podplukovník ing. Vítězslav Kříkava, CSc.		
Způsoby bojové činnosti stíhacího letectva	4	50
podplukovník ing. Milan Dolák		
Použití vrtulníků k palebné podpoře pozemních vojsk	2	45
podplukovník ing. Milouš Novák		
podplukovník ing. Adolf Šafra		
Vojskové letectvo	1	38
podplukovník ing. Dalibor Vondra		
podplukovník ing. Evžen Holas, CSc.		
Využití digitálního modelu terénu u letectva a vojsk PVOS	5	48
katedra operačního umění, taktiky a výzbroje PVO pozemních vojsk		
Obsah a metodika práce při přípravě útočné operace (boje) náčelníka a oddělení PVO pozemních vojsk	6	59

katedra ženijní taktiky		
Obsah a metodika práce při přípravě útočné operace (boje) náčelníka oddělení ženijního vojska	6	62
podplukovník ing. Miloslav Mach, CSc.		
Ženijní zabezpečení pohybu vojsk	7	56
podplukovník ing. Jaroslav Kopecký, CSc.		
K odstraňování ženijních opatření	5	59
podplukovník ing. Jaroslav Šmíd		
Ženijní zabezpečení útočné operace	1	55
plukovník ing. František Páleník, CSc.		
Ženijní zabezpečení průlomu obrany nepřítele	9	44
podplukovník ing. Vladimír Zůska		
Zatrasování v boji s protitúderným uskupením nepřítele	2	52
plukovník ing. František Páleník, CSc.		
Ženijní zabezpečení armádního protitúderu	10	51
major Miroslav Houska		
Pomůcka pro práci ženijního náčelníka pluku v poli (vědecká práce posluchače VA AZ)	6	96
plukovník ing. Miloš Zeman		
Obsah a metodika práce při přípravě útočné operace (boje) náčelníka a oddělení chemického vojska	6	65
podplukovník ing. Václav Soukup		
K práci chemického náčelníka útvaru v poli	7	59
plukovník ing. Miroslav Lakomý		
Plánování a řízení chemického zabezpečení přesunu	1	63
plukovník ing. Miroslav Lakomý		
Chemické zabezpečení zasazení druhého sledu (1. část)	3	48
plukovník ing. Miroslav Lakomý		
Chemické zabezpečení zasazení druhého sledu (dokončení)	4	67
plukovník ing. Miloš Zeman		
Zásady chemického zabezpečení armádní obranné operace	5	66
plukovník ing. František Votava		
Zajištění bezpečnosti vlastních vojsk při jaderných úderech	8	49
katedra organizace spojení		
Obsah a metodika práce při přípravě útočné operace (boje) náčelníka a spojovacího oddělení	6	68
katedra tanků a automobilů		
Obsah a metodika práce při přípravě útočné operace (boje) ZVT a oddělení TAS	6	74
podplukovník ing. Jiří Ričl		
Tankové a automobilní technické zabezpečení při překrytí státní hranice	9	54
podplukovník ing. Jiří Ričl		
Tankové a automobilní technické zabezpečení v útočné operaci (1. část)	2	57
podplukovník ing. Jiří Ričl		
Tankové a automobilní technické zabezpečení útočné operace (dokončení)	3	53

katedra týlu		
Obsah a metodika práce při přípravě útočné operace (boje) náčelníka a štábu týlu	6	71
podplukovník ing. František Pánek		
K činnosti styčné skupiny týlu na VS	4	73
plukovník ing. Václav Věbr		
K bojové pohotovosti týlu	7	64
generálmajor ing. Josef Mikulec		
Zaujímaní operační sestavy týlu	2	65
generálmajor ing. Josef Mikulec		
Zabezpečení průlomu nepřátelské obrany municí	10	57
plukovník ing. Jiří Říha		
Navázání munice do palebných postavení dělostřelectva	4	62
podplukovník ing. Vladimír Marek, CSc.		
Technická ochrana železnic	8	56
podplukovník ing. Zdeněk Straka		
podplukovník ing. František Suchý		
K využití železniční dopravy k zabezpečení útočné operace	10	63
plukovník ing. Paľo Ríša, CSc.		
Nové formy a metody riadenia výživy vojsk	3	80
plukovník MUDr. Karel Vopálenský		
plukovník MUDr. Jan Krška		
Zdravotnické zabezpečení soudobé operace	9	62
katedra výzbroje a střelby		
Obsah a metodika práce při přípravě útočné operace (boje) náčelníka a oddělení výzbrojní služby	6	74
podplukovník ing. František Páviša		
K výzbrojnímu zabezpečení vojsk v poli	3	56

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

Obecná teorie a struktura vojenské vědy	3	71
Dialektika války a vojenská doktrína	9	71
Jednota teorie a praxe — základ rozvoje vojenské vědy	2	76
Strategické rysy světových válek	7	75
Strategické rysy světových válek	8	66
Příprava kádrů k organizačské činnosti	6	81
K součinnosti polních a teritoriálních štábů	1	78
Odolnost vojsk	2	69
Odražení nenadálého napadení	4	77
Průlom připravené obrany	7	69
Obklíčení mobilních uskupení nepřítele	5	73
Protiúder v obranné operaci	10	69
Ničení protiúderného uskupení nepřítele v útoku	1	71
Tendence rozvoje použití vzdušných výsadek	4	85

	VM číslo	strana
Velení vojskům PVO	3	65
Operační týl	8	61
Týl včera a dnes	10	75

INFORMACE

major ing. Karel Tichý		
Nový polní řád západoněmecké armády	2	81
major ing. Karel Tichý		
Armádní sbor západoněmecké armády v útočném boji	3	75
major ing. Karel Tichý		
Armádní sbor západoněmecké armády v obranném boji	4	91
major ing. Karel Tichý		
Armádní sbor západoněmecké armády v boji na zdrženou	5	79
plukovník doc. ing. František Cvrček, CSc.		
Protitankové prostředky jako objekt průzkumu	9	79
podplukovník ing. Jiří Dojiva		
Použití jaderných min v armádách NATO	1	81
podplukovník ing. Václav Rybář		
Perspektivy rozvoje vojenské techniky v armádách NATO	7	81
plukovník PhDr. ing. Václav Smetana		
Kam směřuje francouzská vojenská politika	10	81
Reforma rakouské armády	8	73
major Ladislav Michálek		
Vzdušné výsadky armád NATO a možnosti jejich použití proti pozemním prostředkům PVO (Vědecká práce posluchače VA AZ)	6	90
kapitán Jiří Novotný		
Použití bitevních vrtulníků nepřítele v boji s tanky (vědecká práce posluchače VA AZ)	6	87
podplukovník ing. Jan Juříček		
Specializace a kooperace v procesu socialistické integrace zemí Varšavské smlouvy	2	85
Vídeňská jednání po 9. etapě	10	87
podplukovník ing. Zdeněk Hron, CSc.		
Vojenská terminologie	5	82
generálmajor ing. Jaromír Jašek		
podplukovník ing. Břetislav Janík, CSc.		
Vojenská terminologie	7	87
generálmajor ing. Jaromír Jašek		
podplukovník ing. Jiří Dojiva		
Vojenská terminologie	9	86
Dějiny druhé světové války 1939—1945 (3. díl)	3	83
Dějiny druhé světové války 1939—1945 (4. díl)	8	79
Informace o kandidátských disertačních pracích	10	91
Obsah ročníku 1976	10	99

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-лейтенант Милослав Зика

Дисциплина - предпосылка высокого качества и эффективности в подготовке войск	3
--	---

Автор, исходя из решений XV-го съезда КПЧ и Приказа Министра Национальной Обороны на 1976—77 учебный год, разбирает роль, место и значение высокой дисциплины и организованности хода службы войск для обеспечения полевой выучки солдат и постоянной боевой готовности войск.

Генерал-лейтенант Ян Лукс

Основные задачи тыла ЧНА в свете решений XV-го съезда КПЧ	11
--	----

Автор, на основе конкретных данных, разбирает и объясняет, как главные задачи тыла, так и в частности отдельные его служб для обеспечения войск. Кроме того, автор обращает внимание на организаторскую деятельность, кадровую политику и взаимодействие тыловых специалистов с остальными видами родов войск.

Полковник Владислав Рыбецки, кандидат общественных наук

Берлинская конференция европейских коммунистических и рабочих партий к вопросу войны и мира	17
--	----

Статья информирует читателей об одной из самых важных проблем, рассматриваемых на конференции — войны и мира. Автор разбирает значение конференции, условия предотвращающие новую мировую войну, стратегическое значение мирового сосуществования и единый процесс международной политической и военной разрядки напряжения.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Франтишек Скопец

Некоторые вопросы восстановления боеспособности войск, подвергшихся ядерному нападению противника	21
--	----

Автор статьи рассматривает некоторые вопросы восстановления боеспособности соединений, частей и подразделений, подчеркивает задачи, которые должен выполнить штаб армии после нанесения ядерных ударов противника по войскам объединения, а также мероприятия без выполнения которых бы не было возможно восстановить боеспособность пострадавших войск.

Подполковник Йосеф Шип

подполковник Ян Конечны, кандидат военных наук

Оптимальная структура средств радиотехнической части РЭБ	27
---	----

Авторы рассматривают перспективное использование средств автоматизации для планирования и организации радиоэлектронной борьбы и указывает возможное направление развития теоретической деятельности в указанной области.

Полковник Рудольф Крал

Управление артиллерийскими группами при прорыве обороны противника	37
---	----

Автор разбирает ответственную роль командира и штаба полка (дивизии) при планировании боевого использования артиллерийских групп и подчеркивает значение управления артиллерийскими группами при прорыве обороны противника. (Статья узко связанная со статьей напечатанной в нашем журнале № 9/1975 г.).

Подполковник Йосеф Навратил, кандидат военных наук	
Возможности уничтожения средств ПВО противника артиллерией	46
Автор, на основе разбора отдельных видов средств ПВО противника, подводит итоги возможностей нашей артиллерии по уничтожению этих средств и возможный расход (по отдельным калибрам) боеприпасов.	

Полковник Франтишек Паленик, кандидат военных наук	
Инженерное обеспечение армейского контрудара	51
Автор, исходя из условий временного перехода общевойсковой армии в оборону и проведения контрудара, рассматривает основные задачи инженерного обеспечения выхода и ввода дивизии на рубеж контрудара, а также обеспечение его ведения.	

Генерал-майор Йосеф Микулец	
Обеспечение боеприпасами прорыва обороны противника	57
Автор, исходя из практики оперативных и тактических учений, указывает на огромное количество боеприпасов необходимых для обеспечения прорыва обороны противника, и в связи с тем обращает особое внимание на проблематику их подвоза на огневые позиции.	

Подполковник Зденек Страка подполковник Франтишек Сухи	
Железнодорожная переправа в наступательной операции	63
Авторы рассматривают сложные вопросы железнодорожного обеспечения наступательной операции, характеризуют значение железнодорожной переправы для вывоза и подвоза запасов и ее влияние на развертывание передовых баз. Кроме того, авторы разбирают общую методику разработки плана железнодорожных переправ.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Контрудар в оборонительной операции	69
(Из советской печати)	
Тыл вчера и сегодня	75
(Из советской печати)	

ИНФОРМАЦИИ

Полковник Вацлав Сметана	
Некоторые вопросы французской военной политики	81
Автор, на основе выступления французского президента и начальника генерального штаба, рассматривает направление французской военной политики и военной доктрины их правительства.	
Венские переговоры после девятого этапа	87
Информации о диссертациях	91
Статья знакомит читателей с тремя работами по защите „кандидат военных наук“ в Военной академии им. А. Запотоцкого. Темы работ: „Оптимализация тока информационных данных разведывательных органов“, „Влияние гусеничного хода на боевое применение артиллерии и минометов“, „Интегрированная информационная система“.	
Указатель статей, помещенных в журнале „Военская мысль“ за 1976 год . . .	99